

Civilno društvo u akciji za dijalog i partnerstvo

Zbornik radova

Projekat finansira
Evropska unija

Sadržaj

Antonella Valmorbida	
Uvod.....	3
prof.dr. Mirko Pejanović	
Usklađenost sadašnjeg zakonskog okvira lokalne samouprave sa evropskim standardima.....	5
mr. sc. Drago Martinović	
Nevladine organizacije – alat za povećano sudjelovanje građana u odlučivanju na lokalnoj razini	13
Snežana Šešlija	
Ambijent (podsticaj i smetnje) za donošenje i/ili primjenu sporazuma o saradnji vladinog i organizacija civilnog društva u 12 opština nekadašnje Dobojske regije	20
Jasna Zvekić	
Sporazum o saradnji – jaz između zamišljenog i postignutog	29
Sanijela Matković	
Uloga OCD-a u procesu evropskih integracija BiH.....	36
Šefika Muratagić	
Implementacija općinskih sporazuma o suradnji – od memoranduma razumijevanja do lokalne prakse, studija slučaja: Općina Ključ.....	42
Suada Sofić	
Proces uključivanja građana u izradu strategije komuniciranja Općine Bihać 2011.-2016.....	49
Damir Jurić	
Demokratizacija i jačanje kapaciteta lokalne samouprave	55
Amira Hadžimehmedović	
Sporazum o suradnji Općine Bihać i nevladinih organizacija – primjer dobre prakse?.....	60
Dženana Dedić	
Izazovi i perspektive efikasne saradnje vlasti i civilnog sektora na lokalnom nivou – grad Mostar	66
Miljenko Turniški	
Razvoj civilnoga društva u Hrvatskoj.....	72
Zoran Banović	
“Sporazum” – od usvajanja do primjene.....	80
Jelena Elijaš	
Mjesto i uloga NVO-a u evropskim integracijama	86
Stanka Parać Damjanović	
Saradnja civilnog sektora i vlasti u Srbiji: otvaranje novog poglavlja ka EU integraciji.....	93
Murisa Marić	
Dešavanja u sjenci sporazuma o saradnji vladinog i nevladinog sektora.....	100

Uvod

*Antonella Valmorbida, Direktorka Asocijacije
agencija lokalne demokratije*

Dvogodišnji projekat Civilno društvo u akciji za dijalog i partnerstva smo realizovali u saradnji sa osam organizacija civilnog društva i isto toliko lokalnih samouprava, uz učešće velikog broja predstavnika civilnog sektora i opština u Bosni i Hercegovini. Organizacije partneri, kao i brojni učesnici programa obuke, lokalnih tribina i tematskih konferencija isticali su značaj primene opštinskih memoranduma i lokalnih partnerstava kao preduslova demokratskog razvoja, efikasnijeg i transparentnijeg upravljanja, i na taj način umnogome sami doprineli ostvarenosti ciljeva celokupnog projekta. Ova publikacija pripremljena je kao zbornik lokalnih praksi u kojima su inicijatori promene organizacije civilnog društva koje dugi niz godina deluju u svojim opštinama. Iz njihovih procena i sagledavanja lokalnog konteksta uspostavljanja međusektorskih partnerstava, procena i analiza rezultata istraživanja, mogu se naslutiti stvarni problemi sa kojima se suočavaju prije svega u primeni Sporazuma između Vijeća ministara i nevladinog sektora usvojenog 2007. Uspostavljen pravni i institucionalni okvir za saradnju između vlasti i organizacija civilnog društva predstavlja značajan napredak u priznavanju uloge civilnog društva u društvenom, ekonomskom i političkom životu zemlje. Međutim, njegova efektivna primena u lokalnim sredinama, izgrađenost mehanizama i institucija dijaloga, saradnje kako u odlučivanju tako i u ostvarivanju mera javnih politika, evidentno još uvek nailazi na brojna nerazumevanja. Upravo iz tih razloga, opis lokalnih praksi koje sadrži ova publikacija može poslužiti i kao priručnik kako za nevladine organizacije tako i za donosioce odluka u drugim sredinama u Bosni i Hercegovini.

Izgradnja partnerstava postao je jedan od ključnih elemenata u politici i programima Evropske unije koji prepoznaju posledice naglih ekonomskih,

socijalnih i političkih promena a posebno duboke krize koja nije poštedela nikoga. Principi partnerstava i prakse dobre saradnje važna su komponenta finansijskih instrumenata podrške, strukturnih fondova, razvojnim inicijativama u zajednici i strateškom planiranju na svim nivoima. Na pragu novog budžetskog perioda 2014-2020 principima lokalnih partnerstava pridaje se posebna važnost s obzirom na višedimenzionalnost uzroka ekonomske krize, nezaposlenosti, siromaštva ili socijalne isključenosti. Koncentracija ovih problema je najveća upravo u lokalnim zajednicama, odnosno na nivou lokalne samouprave. Izgrađenost sistema lokalne samouprave sa pripadajućim nadležnostima, principi efektivnog i odgovornog funkcionisanja vlasti najbližoj građanima ovim samo dobijaju na značaju. Imajući u vidu brojnost i strukturu lokalnih aktera neophodno je ustanoviti opšte principe i minimalne standarde uzajamne saradnje kao osnov razvoja lokalnih politika, koji se u najvećoj meri primenjuju na regionalnom, nacionalnom ili evropskom nivou: princip participacije, transparentnosti i odgovornosti, delotvornosti i usklađenosti sa potrebama.

Kako u Bosni u Hercegovini, tako i u drugim zemljama Zapadnog Balkana neophodno je promovisati kulturu aktivnog učešća u donošenju i usvajanju javnih politika, odnosno koncept aktivnog građanstva kao izraza prihvatanja društvene odgovornosti. U tom procesu jednako važnu ulogu imaju javni, civilni i privatni sektor uz kontinuirano razvijanje održivih i delotvornih mehanizama njihove uzajamne saradnje kao odgovora ne samo na sadašnju krizu već kao stubova lokalnih razvojnih strategija.

Usklađenost sadašnjeg zakonskog okvira lokalne samouprave sa evropskim standardima

prof.dr. Mirko Pejanović

Opšte karakteristike razvoja lokalne samouprave

Lokalna samouprava se potvrđuje kao najuspješniji segment u funkcionisanju cjeline političkog sistema zemalja u tranziciji.

U strukturi lokalnih vlasti: opštinsko vijeće, opštinski načelnik i opštinska uprava, odlučuje se o zadovoljavanju najvažnijih potreba za čovjekovo življenje u njegovom naselju, odnosno lokalnoj zajednici.

Odlučivanje u opštinskim vijećima, odnosno u opštinskim skupštinama, ima dominantno građansku demokratsko interesnu sadržinu. Opštinski nivo odlučivanja identifikuje građanske interese u polju uređivanja naselja i stambene izgradnje, u polju izgradnje komunalne infrastrukture, u polju društvenih djelatnosti, u polju usluga komunalnih javnih ustanova i na polju ekonomskog razvoja i zapošljavanja. Međustranačke političke borbe u opštinskim vijećima nemaju one odlike koje se javljaju na višim nivoima odlučivanja. Zajednički interes i za vladajuću većinu i za opoziciju u opštinskim vijećima oblikuje se u izboru najboljih projekata ekonomskog, urbanog i kulturnog razvoja jedinice lokalne samouprave.

Uvođenje institucije neposrednog izbora opštinskog načelnika omogućilo je novu dinamiku u komunikaciji izvršene vlasti i građana u odlučivanju o javnim poslovima u jedinici lokalne samouprave.

Mnoge zemlje u tranziciji, a posebno zemlje koje su postale kandidati za članstvo ili su postale članice Evropske unije, provele su reformu lokalne samouprave u mnogim aspektima. Te reforme su dovele do nove zakonske pozicije lokalne samouprave, zatim do jačanja uloge jedinice lokalne samouprave u poticanju i ostvarivanju lokalnog ekonomskog razvoja. Uz ovo, izvršena je i reforma teritorijalne organizacije lokalne samouprave. Tako je, na primjer, Slovenija sa 60 opština došla do teritorijalne organizacije na blizu 200 opština.

Opšte karakteristike razvoja lokalne samouprave u BiH

Posebnost političko-ustavnog ustrojstva Bosne i Hercegovine utemeljenog dejtanskim Ustavom Bosne i Hercegovine, determiniše u znatnoj mjeri i organizaciju i funkcionisanje lokalne samouprave u BiH.

Poznati princip Evropske povelje o lokalnoj samoupravi definiše da se u svakoj demokratskoj zemlji pravo građana na lokalnu samoupravu, kao temeljno političko pravo, garantuje ustavom i zakonom zemlje.

Ovo političko pravo građana (pravo na lokalnu samoupravu) u Bosni i Hercegovini nije zagarantovano odredbama Ustava BiH. Ono je zagarantovano ustavima entiteta, kao i Statutom Distrikta Brčko. Zapravo, u Ustavu Bosne i Hercegovine postoji samo odredba o glavnom gradu Sarajevu.

Pravo građana na lokalnu samoupravu, nadležnosti jedinica lokalne samouprave i struktura organa lokalne vlasti uređeni su ustavima entiteta: Ustavom Republike Srpske i Ustavom Federacije BiH.

U postratnom vremenu nije bitno mijenjana teritorijalna organizacija opština u BiH. Obrazovano je nekoliko opština uz međuentitetsku liniju. Formiran je jedan broj teritorijalno i demografski malih i izrazito nerazvijenih opština. Među njima se izdvajaju: Ravno, Istočni Mostar, Ustikolina-Foča, Istočno Goražde, Istočni Drvar, Teočak, Domaljevac i druge. Sem teritorijalne organizacije novih opština, uz međuentitetsku liniju razgraničenja nije bilo većih programa reforme teritorijalne organizacije opština. Opštine iz predratnog vremena ostale su u svom teritorijalnom obuhvatu i u postdejtonskom vremenu.

Kao inovacija u razvoju demokratije u lokalnim zajednicama uveden je neposredan izbor opštinskog načelnika i u Federaciji BiH i u Republici Srpskoj od 2004. godine.

Na ovaj način je pojačana socijalna identifikacija građana i nosilaca izvršne funkcije u strukturi lokalne vlasti. Građani su svojom izbornom voljom

pokazali da slijede interese za razvoj lokalne zajednice i na taj način su više preferirali najuspješnije programe i njihove nosioce. U više desetina opština kandidati za poziciju načelnika opštine dobijali su znatno više glasova od građana, nego što je dobijala njihova stranačka lista.

Jedan broj opština u BiH, dakle i u RS i FBiH, postao je prepoznatljiv po realizaciji projekata lokalnog ekonomskog razvoja. Radi se o menadžerskoj invenciji opštinskih načelnika u poticanju i oblikovanju projekata razvoja komunalne infrastrukture, prostornog planiranja, pružanja komunalnih usluga i razvoja poduzetništva i zapošljavanja omladine. U skupini opština koje ostvaruju najbolje rezultate u lokalnom ekonomskom razvoju izdvajaju se: Gračanica, Ljubuški, Laktaši, Bijeljina, Tuzla, Zenica, Čitluk, Centar Sarajevo i druge.

Postoje istorijska iskustva o ulozi jedinica lokalne samouprave: opština i gradova u poticanju i ostavarivanju lokalnog ekonomskog razvoja. Pravi model se pokazao u lokalnom ekonomskom razvoju opština i gradova u postratnoj Saveznoj Republici Njemačkoj od 1950. do 1970. godine. Značajna su i iskustva ekonomskog razvoja opština u BiH u vremenu od 1970. do 1990. godine.

Zakonska pozicija lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini u postdejtonskom periodu

U Federaciji Bosne i Hercegovine prvi Zakon o osnovama lokalne samouprave donesen je nakon formiranja Federacije BiH 1995. godine. Ovaj zakon je bio u primjeni sve do 2006. godine, kada je donesen novi zakon: Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH.

Inovirana zakonska rješenja o poziciji lokalne samouprave u Republici Srpskoj utemeljena su Zakonom o lokalnoj samoupravi, čija je primjena počela 2005. godine.

Nakon 10 godina postratnog i postdejtonskog društvenog razvoja i razvoja lokalne samouprave, doneseni su novi zakoni o lokalnoj samoupravi i u Federaciji BiH i u Republici Srpskoj.

Osnovna rješenja u definisanju zakonske pozicije lokalne samouprave sa stanovišta organizacije, nadležnosti i finansiranja izvedena su u osnovi istovjetno i u Federaciji BiH i u Republici Srpskoj. Zakon o lokalnoj samoupravi u Republici Srpskoj u svom sadržaju ima širu razradu pozicije i međusobnih odnosa institucija lokalne samouprave. Na drugoj strani, Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH u konceptu i u sadržaju zadržava se

na definisanju načela, ostavljajući jedinicama lokalne samouprave da svojim statutima definišu sve važne aspekte organizacije i funkcionisanja lokalne samouprave.

Entitetski zakoni o lokalnoj samoupravi iz 2005. (Republika Srpska) i 2006. (Federacija BiH), u duhu Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, koncept organizacije i nadležnosti lokalne samouprave temelje na principu supsidijarnosti. A to znači da primat u vršenju javnih poslova pripada onim vlastima koje su najbliže građanima. U pitanju su lokalne vlasti: vlast strukturirana u jedinici lokalne samouprave. Primjena principa supsidijarnosti znači da jedinica lokalne samouprave (opština i grad) autonomno uređuje svoju organizaciju i samoupravni djelokrug statutom koji sama kreira i donosi.

Na temelju principa supsidijarnosti, nadležnost jedinice lokalne samouprave je potpuna. Te nadležnosti ne mogu biti uskraćene od viših nivoa vlasti. Ako se dio nadležnosti prenosi sa viših nivoa vlasti na jedinice lokalne samouprave, onda se one finansiraju iz budžeta tih vlasti.

Kada se odlučuje o pitanjima od šireg interesa, a zadire se u interese jedinice lokalne samouprave, onda su viši nivoi vlasti obavezni konsultovati lokalne vlasti.

U vršenju javnih poslova opština i grad imaju autonomiju u osiguravanju finansijskih sredstava za finansiranje lokalne samouprave. I u jednom i u drugom entitetskom zakonu definisani su autonomni izvori finansiranja lokalne samouprave. Time je u normativnom pogledu osiguran princip autonomije finansiranja lokalnih organa vlasti u skladu sa članom 9. dijela I. Evropske povelje o lokalnoj samoupravi.¹

Međutim, lokalna samouprava u Federaciji BiH razvija se u društvenim odnosima dominacije i prevlasti deset kantona u raspodjeli javnih prihoda. U Republici Srpskoj lokalna samouprava egzistira i razvija se u odnosima dominacije republičkih vlasti u upravljanju javnim приходima.

Prema uspostavljenim odnosima od ukupnog prihoda sa jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje koji pripada Federaciji BiH za opštine se izdvaja 8,42%; za nivo kantona 51,48%; nivo Federacije 36,2% i Direkciji za ceste 3,9%.

1 Evropska povelja o lokalnoj samoupravi, Dio I, član 9., Savez općina i gradova F BiH

Problemi primjene Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH

Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH utemeljio je normativne pretpostavke za punu autonomiju jedinica lokalne samouprave u organizaciji institucija lokalne samouprave i upravljanju javnim poslovima iz samoupravnog djelokruga opštine. Ali uporedo sa početkom primjene Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH nije uslijedio društveni proces izmjene i donošenja novih zakona u oblastima koje se odnose na raspodjelu javnih prihoda, potom na dodjelu i upravljanje koncesijama, kao i uređivanju odnosa javno i privatno partnerstvo u vršenju komunalnih i drugih djelatnosti u opštinama i gradovima. Tu su još i zakoni koji se odnose na osnovno obrazovanje, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, te zaštitu čovjekove okoline.

Posebno područje je planiranje prostora i upravljanje prostorom kao resursom, zatim, određene nadležnosti u upravljanju šumskim i drugim resursima.

Jednako i kantonalne i federalne strukture vlasti nisu pristupile potpunoj primjeni principa supsidijarnosti, a time i prenošenju nadležnosti na opštine i gradove, naročito u onim djelatnostima u kojima lokalne vlasti mogu biti uspješnije od drugih nivoa vlasti.

Zbog toga je ideja i projekat Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH, kao zakona u kome su situirani evropski standardi, još uvijek na samom početku pune primjene. To potvrđuju i neke presude Ustavnog suda FBiH na temelju tužbi opština i gradova da se zaštiti pravo građana na lokalnu samoupravu. Radi se o tome da su članovima 58., 59. i 60. u prelaznim i završnim odredbama Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH definisane obaveze federalnim i kantonalnim vlastima da usklade svoje zakone sa Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH. Tim usklađivanjem se trebao izvršiti prenos poslova i nadležnosti, te odgovornosti koje su dodijeljene jedinicama lokalne samouprave na temelju Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH.

Budući da je izostalo prenošenje nadležnosti na jedinice lokalne samouprave, i sa nivoa Federacije i sa nivoa kantona, uslijedili su sporovi na Ustavnom sudu Federacije BiH.

Tako su donesene dvije presude Ustavnog suda Federacije BiH. Jednom presudom se utvrđuje da je Kanton Sarajevo povrijedio pravo na lokalnu samoupravu opštine Centar Sarajevo (presuda je donesena 12.10.2010.godine).

Druga presuda Ustavnog suda Federacije BiH utvrđuje da Zakon o privremenom korištenju javnih površina na području Kantona Sarajevo

povređuje pravo grada Sarajeva na lokalnu samoupravu (presuda je donesena 27.09.2010. godine).

Jednu je presudu Ustavni sud Federacije BiH donio i u korist zaštite prava na lokalnu samoupravu u opštini Konjic, a u vezi sa upravljanjem šumama kao prirodnim resursima na području opštine.

U pogledu prava na sopstvenu organizaciju jedinice lokalne samouprave i uređivanja te organizacije statutom opštine ili grada Zakonom o principima lokalne samouprave F BiH, uvedena je nova zakonska osnova za konstituisanje većih urbanih gradskih centara u statusu grada kao jedinice lokalne samouprave. Uz raniji zakonski osnov da status grada može steći gradski centar koji ima dvije ili više opština, uvodi se sociološko – urbani osnov, a to je da je grad po sebi cjelina u kojoj su građani povezani svakodnevnim potrebama. Uvedena je odredba (član 5. Zakona) po kojoj je grad jedinica lokalne samouprave time što predstavlja urbanu i infrastrukturnu cjelinu povezanu svakodnevnim potrebama stanovništva.

Odluku o proglašenju gradova u statusu jedinice lokalne samouprave donosi opštinsko vijeće, pod uslovom da ispunjava dva kriterija: da područje opštine ima najmanje 30.000 stanovnika; da u gradskom središtu kao zaokruženom urbanom prostoru živi najmanje 10.000 stanovnika.

Uveden je i treći zakonski osnov za proglašenje grada u statusu jedinice lokalne samouprave: ako opština ima poseban istorijski i kulturni značaj, kao što su: Jajce; Srebrenik; Bobovac; Vareš; Počitelj; Tešanj; Stolac i druga mjesta.

Samo su tri gradska centra od vremena donošenja Zakona o principima lokalne samouprave na sjednicama opštinskih vijeća proglasila da njihove opštine imaju status gradske opštine, odnosno grada u statusu jedinice lokalne samouprave. To su Tuzla, Zenica i Bihać.

Ove odluke opštinskih vijeća nisu dobile zakonsku potvrdu u Parlamentu Federacije BiH. U pitanju je nedovršena procedura u regulisanju pitanja ustrojstva i organizacije gradova u statusu jedinice lokalne samouprave.

Ideje za reforme u oblikovanju zakonskog koncepta lokalne samouprave u BiH

Bosna i Hercegovina je država koja je ratifikovala Evropsku povelju o lokalnoj samoupravi.

Ona ima i pravo i obavezu da osnovne principe Evropske povelje o lokalnoj samoupravi situira u Ustav i Zakon. Jer lokalna samouprava kao političko pravo građana garantuje se ustavom i zakonom države.

Za razliku od političkih stranaka, u organizacijama civilnog društva postoji inicijativa, postoje prijedlozi da se osnove prava građana na lokalnu samoupravu urede u Ustavu Bosne i Hercegovine. Ustavne odredbe bi slijedile iskustvo i rješenja razvijenih demokratskih država, članica Evropske unije. Sadržaj ustavnih odredbi obuhvatio bi sljedeće aspekte: građani Bosne i Hercegovine imaju pravo na lokalnu samoupravu u skladu sa principima Evropske povelje o lokalnoj samoupravi. Pravo na lokalnu samoupravu građani ostvaruju u opštinama i gradovima kao jedinicama lokalne samouprave. Opštine i gradovi su autonomni u vršenju poslova iz svoje nadležnosti.

U vezi sa statusom Sarajeva kao glavnog grada, treba inicirati donošenje državnog zakona o glavnom gradu, na način kako je to izvedeno u Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji i Crnoj Gori.

Na nivou Federacije BiH nužno je pristupiti izmjenama zakona o raspodjeli javnih prihoda, potom zakona o koncesijama i donošenju posebnog zakona o javno-privatnom partnerstvu u oblasti pružanja komunalnih usluga i lokalnog ekonomskog razvoja.

Kao zakonsku inovaciju valja uključiti i izmjenu zakona o ministarstvima u Federaciji BiH. Ovom izmjenom bi se uvelo Ministarstvo za lokalnu samoupravu i upravu u Federaciji BiH.

U cilju jačanja kapaciteta jedinica lokalne samouprave u području lokalnog ekonomskog razvoja, prostornog i urbanog planiranja, kao i upravljanja prirodnim bogatstvima, valjalo bi ustanoviti i Federalni zavod za razvoj lokalnih zajednica. Uključivanje stručnih znanja u oblikovanje razvojnih projekata omogućilo bi opštinskim strukturama vlasti da postanu nosioci socijalnog, urbanog i ekonomskog razvoja i da imaju uspješniji pristup finansijskom kapitalu.

Zaključak

Postojeći zakoni o lokalnoj samoupravi u Federaciji BiH i RS imaju valjana rješenja za usvajanje evropskih standarda u jačanju institucionalnih kapaciteta za razvoj lokalnih zajednica;

Primjena Zakona o principima lokalne samouprave pretpostavlja izmjene i donošenje novih zakona u oblastima raspodjele javnih prihoda, dodjeli koncesija i javno-privatnom partnerstvu;

Na nivou Federacije BiH nužno je uvesti Ministarstvo za lokalnu samoupravu i javnu upravu;

U Ustavu BiH valja situirati odredbe o principima lokalne samouprave;

Donijeti državni zakon o Sarajevu kao glavnom grad BiH.

Nevladine organizacije – alat za povećano sudjelovanje građana u odlučivanju na lokalnoj razini

mr. sc. Drago Martinović

Sudjelovanje² građana u procesu odlučivanja ključno je za razvoj i jačanje demokracije, kako na lokalnoj tako i na višim razinama vlasti, jer demokracija podrazumijeva sudjelovanje građana u procesu donošenja odluka. Američki predsjednik Abraham Lincoln definirao je demokraciju kao “vladavinu naroda, od naroda i za narod”. Pitanje koje se postavlja samo od sebe: je li moderna predstavnička demokracija, koja je prisutna u skoro svim demokratskim zemljama svijeta (ovdje možemo izuzeti Švicarsku u kojoj politiku na svim razinama vlasti oblikuju institucije izravne demokracije), uistinu vladavina naroda, od naroda i za narod? “Iako demokraciju ne čine samo izbori, oni su ključni element suvremene predstavničke demokracije”.³ Ali, pitanje je u kojoj mjeri taj ključni element koriste građani Bosne i Hercegovine. Naime, prema podacima Središnjeg izbornog povjerenstva (SIP) u Bosni i Hercegovini je 2002. na izbore izišlo 55,5% građana; 2004. na izbore je izišlo svega 46,80%; 2006. - 55,31%; 2008. - 55,28%

2 Sudjelovanje = učešće

3 Tench, R., Yeomans, L.: Otkrivanje odnosa s javnošću, preveo Marijan Miloš, Argument, Hrvatska udruga za odnose s javnošću, Zagreb, 2009., str. 93.

i 2010. godine na izbore je izišlo 56,28% građana.⁴ Na lokalne izbore 2012. izišlo je 56,36% građana Bosne i Hercegovine.⁵ Iz statističkih podataka je vidljivo da građani Bosne i Hercegovine nedovoljno koriste ovaj vid odlučivanja. Istraživanje⁶ Centra civilnih inicijativa⁷ koje ova nevladina organizacija provodi već nekoliko godina pokazalo je da su građani još uvijek izvan procesa odlučivanja i da rijetko koriste alate za sudjelovanje u odlučivanju (referendum, građanska inicijativa, zbor građana...). Jedan od najučinkovitijih alata za sudjelovanje građana u procesu donošenja odluka, pored alata informiranja, komuniciranja i upravnih alata, je partnerstvo. To se pokazalo posebno učinkovito kada su u pitanju nevladine organizacije (udruge/udruženja, organizacije civilnog društva), odnosno partnerstvo nevladinih organizacija i tijela lokalne uprave, a samim tim i partnerstvo s građanima. Otuda i naziv ovoga rada Nevladine organizacije – alat za povećano sudjelovanje građana u odlučivanju na lokalnoj razini.

Partnerstvo je najviši oblik sudjelovanja građana. Partnerstvo nevladinih organizacija i tijela lokalne uprave podrazumijeva zajedničko organiziranje kulturnih, športskih, zabavnih i drugih događanja u lokalnoj zajednici, kao i organiziranje sastanaka, javnih rasprava, tribina, okruglih stolova, uz sudjelovanje predstavnika nevladinih organizacija, tijela lokalne uprave i građana. Brojni su primjeri uspješnog partnerstva nevladinih organizacija, tijela lokalne vlasti i građana. Navest ćemo neka od njih. Nevladina organizacija Agencija za lokalnu demokratiju (LDA)⁸ sa sjedištem u Mostaru već osam godina uz odličnu suradnju⁹ s Gradom Mostarom, ali i građanima Grada Mostara, provodi svoje aktivnosti uključivanja građana u procese odlučivanja. U ovom radu spomenut ćemo dva projekta, i to: u 2012. godini LDA u suradnji s

4 "Statistika izbora", www.izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=128&Lang=4&Mod=0 (5.12..2012.).

5 "Utvrđeni rezultati lokalni izbori 2012.", www.izbori.ba/Rezultati/RezultatiFinalni/files/index.html(5.12.2012.).

6 "Izvještaj o stanju učešća građana u odlučivanju u BiH za 2011. godinu", 4.4.2012. www.cci.ba/download/docs/CCI+IZVJESTAJ+2011.pdf/a20b4908e2823a385fbd2fb4d83e-be00(4.12.2012.).

7 Centri civilnih inicijativa (CCI) je bosanskohercegovačka nevladina, neprofitna, nestranaka organizacija koja potiče i promovira sudjelovanje građana u demokratskih dešavanjima i jača kapacitete kako pojedinca tako i organizacija na rješavanju problema u zajednicama širom Bosne i Hercegovine. Djeluje na cjelokupnom prostoru BiH. "O CCI" www.cci.ba/pages/1/24/5.html(7.12.2012.).

8 Krajem mjeseca studenoga LDA je obilježila osmu godišnjicu svoga rada.

9 Prema izjavi izvršne direktorice LDA Dženane Dedić suradnja s gradskih tijelima vlasti je odlična (5.12.2012.).

partnerskim organizacijama implementirala je projekt "Monitoring javnih usluga na lokalnom nivou"¹⁰ u Gradu Mostaru, te općinama Konjic i Jablanica, te projekt pod nazivom "Vijećnik – građanin"¹¹ koji je LDA Mostar u suradnji s Gradskim vijećem Grada Mostara i Gradskom upravom. Projekt je imao za cilj izravno uključivanje građana u proces donošenja odluka, što je neophodan temelj za razvoj i stabilnost lokalne zajednice. Istraživanje je provedeno u ukupno 43 mjesne zajednice na teritoriji Grada Mostara. Nakon provedenog istraživanja, u periodu od lipnja 2010. od ožujka 2011., LDA Mostar je organizirala sedam javnih tribina uz sudjelovanje vijećnika izabranih u Gradsko vijeće Mostara sa svih sedam gradskih područja i povjerenika mjesnih zajednica iz pojedinih gradskih područja koji su bili izravno uključeni u provedbu istraživanja. Centar za građansku suradnju¹² (CGS) iz Livna je tijekom 2010. godine realizirao projekt edukacije građana i predstavnika lokalne uprave nizom aktivnosti provedenih u deset općina Hercegbosanske i Zapadnohercegovačke županije/kantona pod nazivom "Participacija građana u procesu donošenja odluka kroz mehanizam mjesnih zajednica"¹³. Prema rezultatima istraživanja Centra za građansku suradnju, koji također ističu dobru suradnju¹⁴ s općinama i mjesnim zajednicama u navedenim županijama/kantonima, mjesne zajednice su ocijenjene kao veoma značajan mehanizam koji bi trebao povećati sudjelovanje građana u procesima donošenja odluka. Prema istraživanjima ove nevladine organizacije, s jedne strane imamo lokalnu upravu koja ne želi ili ne zna kako pokrenuti proces većeg sudjelovanja građana u odlučivanju, a s druge strane imamo građane

- 10 "Izvještaj zadovoljstva korisnika javnih usluga u općini Konjic", 16.8.2012. [www.ldamostar.org/publikacije/izvjestaj-konjic.pdf\(7.12.2012.\)](http://www.ldamostar.org/publikacije/izvjestaj-konjic.pdf(7.12.2012.)). "Izvještaj zadovoljstva korisnika javnih usluga u općini Jablanica", 16.8.2012. [www.ldamostar.org/publikacije/izvjestaj-jablanica.pdf\(7.12.2012.\)](http://www.ldamostar.org/publikacije/izvjestaj-jablanica.pdf(7.12.2012.))., "Izvještaj zadovoljstva korisnika javnih usluga u Gradu Mostaru", 16.8.2012. [www.ldamostar.org/publikacije/izvjestaj-mostar.pdf\(7.12.2012.\)](http://www.ldamostar.org/publikacije/izvjestaj-mostar.pdf(7.12.2012.)).
- 11 "Pregled rezultata istraživanja o osjetljivosti vlasti na identifikaciju i zadovoljavanja stvarnih potreba građana na gradskim područjima grada Mostara", 28.4.2011. [www.ldamostar.org/publikacije/gradska-istrazivanja.pdf\(6.12.2012.\)](http://www.ldamostar.org/publikacije/gradska-istrazivanja.pdf(6.12.2012.)).
- 12 Centar za građansku suradnju (CGS) je prva nevladina, neprofitna i nestranačka organizacija osnovana 1996. u jugozapadnoj Bosni i Hercegovini (Livno) koja je počela raditi na poticanju poštivanja ljudskih, građanskih i manjinskih prava, te promicanju međuetničke suradnje i podupiranju demokratskih procesa u Bosni i Hercegovini. "O nama", [www.cgs-livno.net/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=53&lang=hr\(6.12.2012.\)](http://www.cgs-livno.net/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=53&lang=hr(6.12.2012.)).
- 13 Centar za građansku suradnju: Participacija građana u procesu donošenja odluka kroz mehanizam mjesnih zajednica, Livno, 2010.
- 14 Izvršna direktorica CGS-a Zulka Baljak je u više navrata isticala dobru suradnju s općinama i mjesnim zajednicama u Hercegbosanskoj i Zapadno-hercegovačkoj županiji/kantonu.

koji su neaktivni, neinformirani ili čekaju da netko treći riješi lokalne probleme. Upravo tu je prostor za nevladine organizacije, a navedeni primjeri to i pokazuju da važnu ulogu u sudjelovanju, odnosno poticanju građana na aktivnije sudjelovanje u političkim procesima, imaju nevladine organizacije.

Javnost u Bosni i Hercegovini je, kao i društvo, duboko podijeljena, medijski prostor također, tako da svatko čita svoje novine, svatko gleda svoju televiziju, sluša radio... Postoje tri istine, tri su izvještavanja o istom događaju... Iz navedenih razloga, ali i iz razloga što u medijima rijetko možemo pronaći ozbiljnije analize aktivnosti izabranih dužnosnika, a s obzirom da su nevladine organizacije nestranačke i neovisne, mogu poslužiti kao svojevrsni korektiv i izvor informacije koji će prihvatiti većina građana Bosne i Hercegovine. Jer, da bi građani sudjelovali u odlučivanju trebaju biti informirani o aktivnostima koje provode tijela vlasti, odnosno izabrani dužnosnici. Nevladina organizacija Centri civilnih inicijativa (CCI), koja djeluje na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine svakih tri mjeseca provodi monitoring¹⁵ o radu vlada i skupština svih razina vlasti u BiH (izuzev lokalnih). Prateći rad tijela vlasti, u svojim izvješćima CCI predstavljaju rezultate rada izabranih dužnosnika i institucija, ali i predlažu preporuke. Navedene aktivnosti CCI-a svakako idu u prilog većem sudjelovanju građana u odlučivanju. Ova nevladina organizacija već nekoliko godina zaredom provodi istraživanja o sudjelovanju građana u odlučivanju na lokalnoj razini. Početkom prosinca 2012. Još je jedna nevladina organizacija (Transparency International¹⁶) objavila rezultate istraživanja o transparentnosti jedinica lokalne samouprave u BiH, u okviru projekta "Monitoring i zagovaranje za dobro upravljanje u bh. općinama" (najtransparentnija jedinica lokalne samouprave je Banja Luka). Prema ovom istraživanju najlošije je ocijenjena suradnja jedinica lokalne samouprave s lokalnim institucijama, poduzećima, mjesnim zajednicama i organizacijama. Rezultati istraživanja pokazuju gdje treba pospješiti transparentnost i otvorenost lokalnih vlasti prema građanima, koji trebaju biti što više uključeni u donošenju odluka u njihovoj lokalnoj zajednici. Sudjelovanje građana u procesima donošenja odluka i politika/strategija na lokalnoj razini proteže se kao središnja oblast u svim aktivnostima MDPi-a.¹⁷ Centar za menadžment, razvoj i planiranje – MDP Inicijative je zajedno s partnerima:

15 www.vlastibih.com/2012/# (8.12.2012.).

16 www.ti-bih.org(7.12.2012.).

17 MDPi je neprofitno i profesionalno udruženje u BiH s ciljem da doprinese održivom lokalnom razvoju, dobroj upravi i demokratskim vrijednostima. MDPi je registrovan pri Ministarstvu pravosuđa BiH i smješten je u Doboju. "O nama", www.mdpinicijative.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=50&Itemid=283 (6.12.2012.).

Analitika¹⁸ (Sarajevo), Delta (Rijeka, Hrvatska) i Centar za informisanje i edukaciju građana (Cetinje, Crna Gora) nositelj projekta “Efektivna i održiva participacija građana”¹⁹ realiziranog u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Hrvatskoj, u vremenu od 1.5.2011. do 1.5.2012. Na temelju rezultata istraživanja izrađeni su protokoli za organiziranje javnih konsultacija pismenim putem, javnih rasprava i zborova građana, principi za sudjelovanje javnosti u odlučivanju na lokalnoj razini i smjernice za sudjelovanje javnosti u odlučivanju na lokalnoj razini.²⁰ Ovaj dokument je pripremljen između ostalih i s ciljevima da se osigura veće sudjelovanje javnosti u postupcima donošenja odluka na lokalnoj razini, da se jača povjerenje prema lokalnoj vlasti i odgovornost lokalne vlasti prema javnosti...

Pored zakonsko-pravnih i normativnih akata koji reguliraju sudjelovanje građana u procesu donošenja odluka: Europske povelje o lokalnoj samoupravi, preporuka Vijeća Europe o sudjelovanju građana, Ustava BiH, entiteta, županija/kantona, Zakona o lokalnoj samoupravi, statuta jedinica lokalne samouprave; akt koji također regulira sudjelovanje građana u odlučivanju je Sporazum između Općinskog/gradskog vijeća/Skupštine općine/grada, grado/načelnika i nevladinih organizacija. U Bosni i Hercegovini preko 100 općina/gradova imaju usvojen neki od dokumenata koji uređuju oblast suradnje između lokalnih tijela vlasti i nevladinih organizacija. Osnovni cilj Sporazuma je uspostavljanje jasne, učinkovite i transparentne suradnje javnog i nevladinog sektora. Sporazum je ubrzao proces imenovanja službenika, odnosno koordinatora za rad s nevladinim organizacijama u općinama/gradovima. Prema Sporazumu, tijela lokalne uprave i nevladine organizacije u međusobnoj suradnji se pridržavaju zajedničkih vrijednosti i građanskih inicijativa koje proizlaze iz zakonskih propisa i akata koji su temelj i okvir za prava građana da se slobodno i bez ograničenja međusobno udružuju, u izgradnji demokratskog društva zasnovanog na sudjelovanju građana u odlučivanju, suradnji lokalnih vlasti i građana, građanskoj solidarnosti, toleranciji i uvažavanju različitosti, socijalnoj pravdi, uvažavanju različitih formi

18 Centar za društvena istraživanja Analitika je neprofitna nevladina organizacija koja je osnovana u srpnju 2009. godine sa sjedištem u Sarajevu. Oblasti istraživanja su: vladavina prava, reforma javne uprave s fokusom na lokalnu upravu i mediji i komunikacije. “Analitika – O nama” www.analitika.ba/onama(6.12.2012.).

19 “Efektivna i održiva participacija građana”, www.analitika.ba/projekti/efektivna-i-odrziva-participacija-gradana(6.12.2012.).

20 “Principi, smjernice i protokoli za učešće javnosti u odlučivanju na lokalnom nivou”, 18.7.2012. www.mdpinicijative.ba/images/dokumenti/BiH%20Principi,%20smjernice%20i%20protokoli%20za%20ucesce%20javnosti%20u%20odlucivanju%20na%20lokalnom%20nivou.pdf(6.12.2012.).

institucionalnog djelovanju, transparentnosti, i trajnoj usmjerenosti ka stvaranju djelotvornih normativa koji će unaprijediti odnose između općinskih/gradskih vlasti i nevladinih organizacija. Prema rezultatima istraživanja²¹ koje je tijekom 2011. proveo Centar za promociju civilnog društva (CPCD), u 65 općina u Bosni i Hercegovini o procjeni primjene Sporazuma između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih organizacija potpisivanje Sporazuma pozitivno utječe na razvoj suradnje između općinskih/gradskih vlasti i nevladinih organizacija, kao i na sudjelovanje nevladinog sektora u lokalnim procesima donošenja odluka, ali Sporazum je u nekim općinama “još uvijek mrtvo slovo na papiru”. Polovica anketiranih općina navodi da konsultira nevladine organizacije u procesima donošenja odluka kroz javne rasprave ili konsultacije.

Ovih nekoliko navedenih primjera aktivnosti nevladinih organizacija u Bosni i Hercegovini u svrhu informiranja javnosti da bi ista ta javnost mogla sudjelovati u procesima odlučivanja, organiziranja sastanaka i konsultacija sa građanima, istraživanja o sudjelovanju građana u odlučivanju, partnerstva lokalne uprave, nevladinih organizacija i građana u realiziranju određenih projekata, istraživanja transparentnosti jedinica lokalne samouprave, uz Sporazum tijela lokalne uprave s nevladinim organizacijama, predstavljaju smjernice za povećano sudjelovanje građana u odlučivanju na lokalnoj razini. Jer upravo su informiranje, neposredna komunikacija, partnerstvo tijela lokalne uprave i nevladinih organizacija i građana, Sporazum tijela lokalne uprave s nevladinim organizacijama, a samim tim i s građanima, te protokoli, principi i smjernice za sudjelovanje javnosti u odlučivanju na lokalnoj razini osnovni preduvjeti aktivnijeg uključivanja građana u procese donošenja odluka na lokalnoj, ali i na višim razinama vlasti. Isto tako praćenjem rada tijela vlasti na svim razinama, nevladine organizacije doprinose razvoju demokratskog društva, a od razvijenosti nevladinog sektora ovisi i razvijenost demokratskog društva. Zahvaljujući nevladinim organizacijama građani imaju mogućnost sudjelovati u procesima odlučivanja, a jačanje suradnje i uključivanje nevladinih organizacija u procese odlučivanja u lokalnoj zajednici od strane tijela lokalne vlasti jača njihovu ulogu i daje dodatni legitimitet donesenim odlukama.

21 “Ka participativnoj lokalnoj samoupravi - Analiza primjene Sporazuma između općinskog vijeća/skupštine opštine, općinskog/opštinskog načelnika i nevladinih organizacija u Bosni Hercegovini”, 24.7.2012. www.civilnodrustvo.ba/files/Ka_participativnoj_lokalnoj_samoupravi_-_Analiza_primjene_sporazuma_izmedju_opcinskog_opstinskog_nacelnika_Opcinskog_vijeca_Skupstine_opstine_i_NVO.pdf(7.12.2012.).

Literatura

Centar za građansku suradnju: *Participacija građana u procesu donošenja odluka kroz mehanizam mjesnih zajednica*, Livno, 2010.

Efektivna i održiva participacija građana, www.analitika.ba/projekti/efektivna-i-odrziva-participacija-gradana6.12.2012.

Izveštaj o stanju učešća građana u odlučivanju u BiH za 2011. godine, 4.4.2012. www.cci.ba/download/docs/CCI+IZVJESTAJ+2011.pdf/a20b4908e2823a385fbd2fb4d83ebe004.12.2012.

Pregled rezultata istraživanja o osjetljivosti vlasti na identifikaciju i zadovoljavanja stvarnih potreba građana na gradskim područjima grada Mostara, 28.4.2011. www.ldamostar.org/publikacije/gradska-istrazivanja.pdf6.12.2012.

Principi, smjernice i protokoli za učešće javnosti u odlučivanju na lokalnom nivou, 18.7.2012. www.mdpinicijative.ba/images/dokumenti/BiH%20Principi,%20smjernice%20i%20protokoli%20za%20ucesce%20javnosti%20u%20odlucivanju%20na%20lokalnom%20nivou.pdf6.12.2012.

Tench, R., Yeomans, L.: *Otkrivanje odnosa s javnošću*, preveo Marijan Miloš, Argument, Hrvatska udruga za odnose s javnošću, Zagreb, 2009.

www.cci.ba Centri civilnih inicijativa

www.cgs-livno.net Centar za građansku suradnju

www.civilnodrustvo.ba Resursni centar civilnog društva

www.izbori.ba Središnje izborno povjerenstvo

www.mdpinicijative.ba MDP Inicijative

www.ti-bih.org Transparency International BiH

Ambijent (podsticaj i smetnje) za donošenje i/ili primjenu sporazuma o saradnji vladinog i organizacija civilnog društva u 12 opština nekadašnje Dobojske regije

Snežana Šešlija

Uvod

Sporazum o saradnji između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i organizacija civilnog društva (nevladinih organizacije) je potpisan u maju 2007. godine. To je bio prvi korak²² uspostavljanja i izgradnje novih odnosa između ova dva sektora. Iako je njegovo potpisivanje bilo dio projekta koji je finansirala Američka agencija za međunarodni razvoj–USAID, a implemencirao Cenar za promociju civilnog društva, civilni sektor ga je prihvatio kao sopstveni proces i učinio ga održivim. Sam Sporazum je sadržavao (i sadrži)

22 Do tada su OCD saradnju sa vladinim organizacijama ostvarivale kroz niz protokola, memoranduma i sličnih “jednokratnih” dokumenata.

obaveze i odgovornosti i vladinog i nevladinog sektora. Sporazumom²³ je okvirno uspostavljen i institucionalizovan odnos vladinog i nevladinog sektora na državnom nivou.

Složenost uspostavljanja partnerstva, dijaloga, uzajamnog poštivanja, konsultovanja i nadasve implementacije ovog sporazuma je ostala u sjeni svečarskih i medijskih nastupa. Ali, bez obzira na odsustvo dobre volje, možda i nedostatka znanja i nesnalaženja na obje strane, Sporazum – kao dokument je našao mogućnost za primjenu na lokalnom nivou, što je u krajnjoj mjeri i bio osnovni cilj.

Činjenica da ni jedna sektorska mreža organizacija civilnog društva do danas nije uspjela definisati svoju platformu za uspostavljanje dijaloga sa državnim sektorom govori da i samom Sporazumu nedostaju odredbe ili dokumenti koji bi olakšavali (omogućili) njegovu primjenu.

Naučena lekcija u ovom petogodišnjem periodu (2007. -2012.) je da ne postoji recept, jasna lista prioriteta i zahtjeva na osnovu kojih bi se mogao “napraviti model dobre saradnje, ali je potrebno da se na prvom mjestu postigne/dostigne razumijevanje o neophodnosti te saradnje i da Sporazum bude izraz obostrane volje i potreba.

Definisanje saradnje – opštinski sporazumi

Uspostavljena saradnja vladinih i organizacija civilnog društva nije donijela revolucionarne promjene, niti su izazvale izmjenu /promjenu ambijenta djelovanja civilnog sektora u opštinama u Bosni i Hercegovini, ali je omogućeno da se sagleda nekoliko novih aspekata (realnijeg) cjelokupnog stanja i ambijenta razvoja civilnog sektora na lokalnom ali i na državnom nivou.

Ono što ni do danas nije dovoljno (raz)riješeno u opštinama jeste definicija civilnog društva²⁴, obaveze i odgovornost organizacija za unapređenje zajedničkih interesa, tako da je i uspostavljanje saradnje kroz Sporazum na lokalnom nivou najčešće isključivo vezano za raspodjelu finansijskih sredstava iz budžeta opštine/grada, a ničim ne reguliše međusobne odnose niti unapređuje rad vladinih i organizacija civilnog sektora, odnosno i dalje

23 Sporazumom su detaljno razrađene sve komponente ovih odnosa do uspostavljanja/formiranja osnovnih tijela pri Vijeću ministara koja su trebala na sebe preuzeti pitanja ovih odnosa.

24 Jedna od prihvaćenih definicija: Sfera institucija, organizacija i pojedinaca locirana između porodice, države i tržišta u kojoj ljudi čestvuju volonterski da unaprijede zajedničke interese - CIVITAS

dupliramo aktivnosti, nema koordinacije u pružanju usluga i iskoristivosti (korištenju) resursa, uvezivanja različitih ciljnih grupa, a ne postoji ni međusobno razumijevanje, kao ni povjerenje.

Ono što moram naglasiti jeste da mi nije namjera davati ocjenu cjelokupnih odnosa vladinih i organizacija civilnog društva u Bosni i Hercegovini. Iskustva u desetogodišnjem radu u zajednicama na području nekadašnje Dobojske regije su predmet ovog prikaza stečenih iskustava i naučenih lekcija. U periodu od 2002. – 2008. godine implementirani su mnogi projekti koji su imali za cilj umrežavanje i uspostavljanje partnerstva vladinog i nevladinog kao i biznis sektora na lokalnom nivou. To su prije svega OSCE i projekat UGOVOR, zatim UNDP²⁵ sa programima SUTRA i SUTRA PLOD, MDP-Municipal Development Project - Projekat razvoja opština. U posljednjih nekoliko godina i UNICEF kroz projekat jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH i uvođenje modela socijalne zaštite i inkluzije na nivou opštine razvija međusektorsku saradnju koja bi se mogla okarakterisati kao primjena i implementacija Sporazuma (iako ovaj dokument nije uzet kao kriterijum - čak se i ne spominje u programu).

Posmatrano područje je obuhvatalo opštine Doboj, Petrovo, Modriča, Gračanica, Maglaj, Doboj Jug, Doboj Istok, Šamac, Teslić, Derventa, Tešanj i Usora. Ni jedna od ovih lokalnih zajednica nije imala konkretan sporazum ili memorandum o saradnji, već su svoja partnerstva bazirali na ovim okvirnim i za sve jednakim dokumentima. U periodu od 2008. do danas imamo dvije faze uspostavljanja partnerstava i dijaloga. U prvoj fazi je primjetno interesovanje lokalnih vlasti, odnosno vladinog sektora, da se o pitanjima razvoja civilnog društva razgovara i da se daju određeni doprinosi za osnaživanje njegovih kapaciteta i uspostavljanje realnih odnosa sa njima. Očigledno je da je ovo bio rezultat brojnih aktivnosti²⁶ i djelovanja civilnog sektora na ovom području. Veliki broj nevladinih organizacija je uspio podići nivo svijesti i znanja posebno kod (predstavnik) lokalne uprave o neophodnosti partnerstva za dalji razvoj cjelokupne opštine uopšte. Na taj način su stvoreni uslovi da lokalne zajednice spremnije dočekaju zahtjeve koje će pored njih postavljati “potreba” ispunjavanja uslova za “famozni” ulazak u članstvo EU, jer je to u zadnje vrijeme “najbolji motiv” za lokalnu upravu da razvija partnerstvo.

Civilno društvo igra važnu ulogu u procesu evropskih integracija zemalja zapadnog Balkana. Novi Instrument za pretprijetupnu pomoć za ove zemlje

25 UNDP i dalje realizuje slične ili programe saradnje i međusektorskog partnerstva kroz projekte LOD, ILDP

26 Na području ovih 12 opština evidentirano je preko 200 organizacija civilnog društva (ne računajući sindikate, sportske i vjerske organizacije), od kojih u Doboju oko 150.

(IPA program) predviđa za razdoblje od sedam godina izdvajanje od 11,467 milijardi eura. Ono što IPA donosi kao

novinu, u odnosu na dosadašnje pretpristupne instrumente pomoći, jeste znatno veće učešće države u programiranju i predlaganju projektnih prioriteta, i preuzimanje odgovornosti za njihovu realizaciju. Ovo će zahtijevati mobilizaciju svih raspoloživih resursa, uključujući i onih sa kojima raspolaže civilno društvo.

Nakon ove je uslijedila druga faza u kojoj su se organizacije civilnog društva veoma "stidljivo" odazivale inicijativama koje su proistekle iz zainteresovanosti lokalne uprave. Osnovna opravdanja su bila da vlada apatija, zatim jedan od važnih razloga jesu dotadašnji neuspjesi i negativni ambijent koji je onemogućavao razvoj civilnog društva. Postignuti rezultati (do 2009. godine) su potpuno zanemarivani²⁷ vjerovatno zbog sinrdoma "malih i ruralnih" sredina. Zanemarujući "ponašanje" i preuzimanje uloge apatičnog građanina, umjesto da se doprinosi razvijanju građanskog aktivizma, evidentna je zrelost organizacija civilnog društva u prepoznavanju potreba lokalne zajednice i razvijenost kapaciteta da se aktivno/aktivnije uključe u proces rješavanja tih potreba. Generalna procjena je da su organizacije civilnog društva na ovom geografskom području dostigle određen nivo razvijenosti kapaciteta koji je u stanju da preuzme odgovornost za svoju ulogu, ali je na lokalnim i ostalim nivoima vlasti da se uspostave odnosi koji će mu omogućiti dalji razvoj, a to podrazumijeva institucionalno regulisane odnose, npr. kancelarije na lokalnom i entitetskom nivou, "zajednička" savjetovaništa, prenos određenog nivoa usluga za koje javne institucije nemaju razvijene kapacitete i slično. Kratko rečeno, institucionalizacija saradnje treba da se ostvaruje kroz sporazum partnerstva, a ne konkurencije. Nesklad evidentiranog stanja (i/ili kroz projekat²⁸) utvrđenih uslova razvoja i daljeg djelovanja je kao rezultat pokazao da se u ovim opštinama izvršila polarizacija organizacija civilnog društva: organizacije bliske i finansijski ojačane od strane vladajućih struktura; organizacije koje okupljaju lica sa invaliditetom i koja se sve više odvajaju i zatvaraju unutar svojih mreža i koalicija; uspješne organizacije po rezultatima (a ne po finansijskim sredstvima) koje stvaraju odgovoran ambijent i nametnut partnerski odnos sa lokalnom upravom (uz evidentna neslaganja ali bez kritizerstva ili "poltronstva" kao oblika djelovanja);

27 Ni međunarodna zajednica nije prepoznala uspješnost ovih organizacija dodjeljujući donatorska sredstva lokalnim zajednicama da se dostignuti rezultati "ponovo dostižu".

28 Procjena isključivo osoblja ToPeeR-a

organizacije koje “tavore” i koje nemaju nikakav uticaj na cjelokupan razvoj ali održavaju egzistenciju pojedinaca.

Istraživanje o primjeni Sporazuma (2009. godine) su obogatila podacima ne samo našu organizaciju, već su bila vrlo značajna u daljim aktivnostima u procesu institucionalizacije, odnosno donošenja Sporazuma o saradnji.

Tabela o uspostavljanju institucionalne saradnje

OPŠTINA	SPORAZUM	SLUŽBENIK ZA NVO	FINANSIRANJE/ KRITERIJUMI	PRIMJENA SPORAZUMA
DOBOJ	NE	DA	DA	NE
DOBOJ ISTOK	NE	NE	NE	NE
DOBOJ JUG	DA	NE	DA	NE
USORA	NE	NE	NE	NE
PETROVO	NE	DA	DA	NE
GRAČANICA	NE	DA	DA	NE
MODRIČA	DA	NE	NE	NE
TESLIĆ	NE	NE	NE	NE
MAGLAJ	NE	DA	DA	NE
DERVENTA	NE	DA	DA	NE
TEŠANJ	DA*	DA**	DA	NE
ŠAMAC	NE	DA	NE	NE

* Na osnovu izjave anketiranog službenika.

** isto

Preko 50% kontaktiranih organizacija civilnog društva ima uspostavljenu saradnju sa opštinom i/ili javnom institucijom kroz protokol, memorandum, pismo namjere i to je samo za potrebe određenog projekta i uspostavljanje ovog “mehanizma” je za svaki projekat posebno.

Bilo je relativno jednostavno i lako utvrditi da opštine deklarativno iskazuju vrlo pozitivan stav o izgradnji međusektoralnih odnosa, prvenstveno vladinih i OCD, a nismo uspjeli doći do podataka koje su to opštine²⁹ koje

29 od 12 koje su bile predmet istraživanja

ne pokazuju interes za institucionalizaciju odnosa vladinih i nevladinih organizacija, ali praksa je pokazala da izuzev opština Petrovo, Gračanica i u početnoj fazi Maglaj, ni jedna opština nije iskazala “iskren” interes da se ovaj proces započne ili dovede do kraja. Sporazum je bio samo stepenica do nekog projekta koji je donosen preko noći, bez jasnog cilja i vizije kome će on uopšte poslužiti i zašto.

Opšti zaključak je da jedan broj predstavnika opštinskih vlasti smatra ovaj dokument (Sporazum) krajnje nevažnim i smatra da se on MORA donijeti ali “pro forme” radi zadovoljavanja kriterijuma donatora.

Preko 90% organizacija civilnog društva smatra da je Sporazum krajnje važan/ neophodan za razvoj lokalne zajednice bez obzira na modele finansiranja.

OPŠTINA	BAZA PODATAKA O OCD	ZADOVOLJSTVO SARADNJOM	ZADOVOLJSTVO. NVO FINANS.	ISKAZANA VOLJA ZA SARADNJOM
DOBOJ	NE		NE	DA/DA
DOBOJ ISTOK	NE		NE	DA/DA
DOBOJ JUG	DA		NE	DA/DA
USORA	NE		NE	DA/DA
PETROVO	NE		NE	DA/DA
GRAČANICA	NE		NE	DA/DA
MODRIČA	DA		NE	DA/DA
TESLIĆ	NE		NE	DA/DA
MAGLAJ	NE		NE	DA/DA
DERVENTA	NE		NE	DA/DA
TEŠANJ	DA*		NE	DA/DA
ŠAMAC	NE		NE	DA/DA

* Na osnovu izjave anketiranog službenika.

Skoro sve opštine nemaju evidenciju uspostavljene saradnje sa nevladinim organizacijama (datume i broj protokola i/ili memoranduma, projekte i/ili aktivnosti za koje su bili “zainteresovani”).

Na osnovu zvaničnih podataka (web stranice opština, članstva u mrežama, dodjeljenim projektima ili bazama podataka međunarodnih organizacija,

evidentirano je oko 200 organizacija na ovom području, a u toku rada na terenu “otkriveno” je preko 450 OCD.

Većina od kontaktiranih organizacija (preko 90%) je izrazila nezadovoljstvo modelom saradnje sa lokalnim vlastima.

Na osnovu anketiranja i drugih metoda istraživanja, ocjenjeno je da je prisutno nerazumijevanje samog uspostavljanja mehanizma donošenja Sporazuma. U periodu 2008.-2009., pa i jednim dijelom i u 2010. Godini, proces uspostavljanja saradnje kroz Sporazum je bio zaustavljen.

Primjena Sporazuma je neostvariva bez novih aneksa.

Ne kao dokaz, ali kao činjenično stanje bile su opštine Usora i Doboj Istok³⁰. Nerazvijenost (nepostojanje OCD) ili njihova politička opredijeljenost, odnosno organizovanost za potrebe lokalne uprave, je rezultirala da se ove opštine, ali ne samo one, ne odazivaju inicijativama o međusobnom povezivanju, niti imaju realne rezultate postignute na razvijanju odnosa civilnog društva i vladinog sektora. Većinu “poslova” rade po šablonima i “diktatu” propozicija međunarodnih donatora, uključujući uvijek iste organizacije/lica.

Nakon 4-5 godina situacija je dosta drugačija kvantitativno, ali kvalitativno se ne primjećuju velike promjene. Danas je u opštinama na ovom geografskom području preko 300 aktivnijih organizacija civilnog društva. U opštinama Doboj Istok i Usora danas ima aktivnih 20-tak organizacija (prema našim podacima koji sigurno nisu tačni jer ne postoji baza podataka, a ovo su organizacije sa kojima smo uspostavljali kontakte u poslednjih tri godine i/ili su uvrštene u baze podataka međunarodnih organizacija i/ili na osnovu članstva u mrežama OCD).

Sve opštine, danas, imaju potpisane Sporazume ili procedure sadržane u Sporazumu.

U periodu od 2007. godine do danas, civilni sektor u dobojskoj regiji je izgradio kapacitete da preuzme kompletnu odgovornost kada su u pitanju javne usluge, ali i da ravnopravno učestvuje u procesu konsultacija u svim planskim i razvojnim programima u svojim opštinama. Za većinu organizacija prihvatljivo rješenje jeste da segment socijalnih usluga bude predmet aneksa Sporazuma koji će doprinijeti njegovoj implementaciji.

30 Po saznanjima UG ToPeeR u Doboj Istoku je do 2009. godine bila aktivna samo jedna ekološka NVO koja je realizovala opštinske projekte, a u Opštini Usora nismo “pronašli” ni jednu organizaciju.

Zaključna razmatranja

Pet, odnosno već šest godina, je dovoljno dug period da se mogu izvlačiti pouke i na osnovu naučenih lekcija dograđivati institucionalizaciju saradnje, odnosno odnosa vladinih i organizacija civilno društva. Mreža Sporazum plus³¹, bez obzira na sve manjkavosti u njenom organizovanju - ako ih ima, treba da preuzme vodeću - lidersku ulogu u uspostavljanju ovih odnosa, posebno njen doprinos treba da se ogleda u otvaranju kancelarije ili drugog oblika zajedničkog tijela na svim nivoima vlasti. I to na način da ne iziskuje velike ili dodatne troškove. To bi značilo i objedinjavanje i/ili usaglašavanje programa rada velikog broja mreža i koalicija koje su u međuvremenu formirane. Veoma je važno, a radi donošenja i primjene Sporazuma, promijeniti praksu i mišljenje da ovo "nije stvar" koja treba da interesuje odbornike/vijećnike i poslanike. Njihovo poptuno neuključivanje (političara, političkih stranaka i sl.) i stavove da to nije dio njihove obaveze, već se ovi odnosi trebaju regulisati u kancelarijama načelnika i/ili resornog ministra, u narednom periodu treba promijeniti.

Sporazum i sva prateća dokumenta na svim nivoima treba da bude pravno obavezujući akt i mehanizam saradnje sa civilnim društvom koji će predvidjeti mehanizme za njegovo praćenje i sprovođenje.

Otvaranje kancelarije, biroa ili sličnog tijela koje treba da bude centralna tačka u saradnji vladinih i OCD i koordinator saradnje sa svim resornim ministarstvima na svim nivoima vlasti.

Na osnovu istraživanja i projektnih aktivnosti, organizacije civilnog društva dobojske regije su usvojile **preporuke**:

Razvijati političku volju i institucionalne kapacitete opština (svih sektora) da se inovira (ostvaruje) uloga nevladinog sektora kao ravnopravnog partnera u procesu održivog razvoja i insistirati da međunarodne organizacije uvažavaju osnovni kriterijum saradnje kroz postojanje Sporazuma o saradnji vladinog i nevladinog sektora;

Sporazumi na opštinskim nivoima treba da budu autentični i odraz iskazanih potreba građana i proces donošenja i primjena treba da budu odraz shvaćanja zajedništva i vlasništva lokalne zajednice nad procesom, a ne "tamo neke NVO";

Sporazum je proces koji treba da dovede do razvijanja stepena odgovornosti svih učesnika u njemu, i to u tri pravca:

31 Bez obzira na sve manjkavosti, strateška dokumenta Mreže treba da budu smjernica za buduće aktivnosti cjelokupnog civilnog društva u BiH i njen rad ne može biti dio ili cjelovit projekat.

- u međusobnim odnosima (dogovaranja, a ne rivalstva)
- ispoljenom građanskom aktivizmu³² u odnosu na vlast i poboljšanju dijaloga unutar ova dva sektora
- učešću/uticaju u programiranju/planiranju projektnih ideja koje finansiraju međunarodne organizacije.

32 Po istom modelu po kome kao organizacije utičemo na građane – pojedince.

Sporazum o saradnji – jaz između zamišljenog i postignutog

Jasna Zvekić

Lijepo, ali samo na papiru

Učešće građana u odlučivanju, individualna sloboda i odgovornost, saradnja lokalnih vlasti i građana, građanska solidarnost, tolerancija i uvažavanje različitosti, socijalna pravda, lični integritet, uvažavanje različitih formi institucionalnog djelovanja, transparentnost, trajna usmjerenost ka stvaranju djelotvornih normativa koji će unaprijediti odnose između općinskih vlasti i nevladinih organizacija. Zvuči ohrabrujuće? Kako stoji u tekstu Sporazuma između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih/neprofitabilnih organizacija općine Zavidovići, ovo su vrijednosti na kojima treba zasnivati demokratsko društvo, a u čijoj izgradnji će, ruku pod ruku, saradivati strane potpisnice ovog sporazuma. Zaista zvuči i previše lijepo, teško ostvarivo, a realisti i poznavaoци situacije bi rekli i utopistički, ali sačekat ćemo malo sa tako teškim zaključcima.

Potpisivanje Sporazuma i aktivnosti koje su ga pratile

Odnosi između udruženja građana/nevladinih organizacija i lokalnih organa vlasti regulisani su Zakonom o udruženjima i fondacijama Federacije BiH, a bliže razrađeni odredbama Statuta općine Zavidovići kroz utvrđene obaveze lokalne vlasti prema zadovoljavanjima interesa građana lokalne zajednice.

Zbog iskazane potrebe da se ova problematika odnosa između nevladinih organizacija i lokalnih organa vlasti bliže reguliše, 2007. godine potpisan je Sporazum između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih organizacija (udruženja građana) koje djeluju na području općine Zavidovići. Sporazum predstavlja njihovo opredjeljenje da se dugi rad i razvoj udruženja građana / nevladinog sektora u različitim oblastima života i rada na općini Zavidovići, uredi službenim aktom u cilju da se, na osnovama zajedničkih vrijednosti kojima su posvećeni civilni sektor i sektor lokalne uprave, uspostave jasne, efikasne i transparentne procedure međusobne saradnje i partnerstva.

Općinsko vijeće i Općinski načelnik, *“svjesni svojih obaveza i odgovornosti u pružanju usluga građanima općine”*, ovim Sporazumom prihvatili su udruženja građana - nevladine organizacije kao partnere u zadovoljavanju javnih potreba i interesa građana općine Zavidovići. Pored toga, Sporazum je nametnuo i obavezu udruženjima građana da se organizaciono i kadrovski osposobljavaju, te unaprijeđuju i uvezuju svoj rad u saradnji sa lokalnim organima vlasti.

Sa ciljem dalje implementacije Sporazuma u praksi, jedan broj udruženja građana iz oblasti kulture, omladinske politike, socijalne i dječije zaštite i zaštite ljudskih prava i prava manjina povezoao se u Afirmativnu neformalnu grupu, pa je tako u martu 2009. godine potpisan Protokol o saradnji nevladinih organizacija i udruženja građana općine Zavidovići, čime je i zvanično formirana Mreža nevladinih organizacija sa teritorija općine Zavidovići. Protokol je potpisalo 14 udruženja građana: UG “Sadnice mira”, KBD “Zavidovići”, BZK “Preporod”, KUD “Krivaja”, HKD “Napredak”, EKC, Udruženje žena Romkinja, Centar za majke “Plamen”, UG “Djete i majka”, SGV_Pokret za ravnopravnost, Radio klub “Zavidovići”, UG “CeKER”, Udruženje žena “Budućnost-za” i UG “Srce istine”. Mreži su se u međuvremenu pridružili i UM “Ogledalo”, UG “Duga”, UG “Lider”, UG Pokret mladih Lovnica i UG “Harfa”. Ova mreža je u tom periodu pokrenula niz aktivnosti koje imaju za cilj organizaciono i kadrovsko jačanje udruženja i kvalitetniju saradnju sa lokalnim vlastima u cilju zadovoljavanja potreba i interesa građana u oblastima u kojima djeluju. U godini potpisivanja najvažnija aktivnost ove Mreže bilo je provođenje projekta “Snaga lokalnih inicijativa - Izgradnja dobrog upravljanja zajednicom kroz građansko uključivanje”, koji je direktno vezan za pitanja implementacije Sporazuma.

Nosilac projekta bilo je UG “Sadnice Mira-Peace Trees” Zavidovići. Ovaj Projekat je podržan kroz Program malih grantova za podršku lokalnim inicijativama, a koji je pokrenut od strane Centra za promociju civilnog društva i Olof Palme Centra iz Sarajeva, uz finansijsku podršku SIDA-e. Partner u

projektu bila je i Općina Zavidovići. Osnovni cilj projekta je uspostavljanje normativnih i programskih okvira za dijalog i partnerstvo između lokalnih vlasti i NVO sektora općine Zavidovići, kroz inicijative fokusirane na dogradnju, daljnji razvitak i implementaciju Sporazuma između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih/neprofitnih organizacija općine Zavidovići.

U okviru realizacije projekta “Snaga lokalne inicijative”, u oktobru 2009. godine formiran je Intersektorski tim za izradu Programa podrške razvoju civilnog društva općine Zavidovići i praćenje njegove primjene u praksi, u čiji sastav su ušli predstavnici Mreže nevladinih organizacija općine, predstavnici organa lokalne vlasti (Općinsko vijeće i Službe za upravu Općine) i predstavnik Razvojne agencije Zavidovići. Obzirom na cilj Projekta “Snaga lokalne inicijative”, najvažniji zadatak Intersektorskog tima bilo je provođenje u praksi Sporazuma između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih/neprofitnih organizacija općine Zavidovići. Intersektorski tim je u okviru svoga rada značajnu pažnju usmjerio na pitanje saradnje sa općinskim načelnikom. Na toj osnovi je u februaru 2010. godine održan sastanak između općinskog načelnika Zavidovići i pomoćnika načelnika za društvene djelatnosti sa Intersektorskim timom. Tada je, prije svega, istaknuta potreba redovnih sastanaka općinskog načelnika i nevladinog sektora na svim pitanjima od interesa za građane općine Zavidovići.

Kada je u pitanju provođenje Sporazuma, dogovorene su obaveze lokalne vlasti da opredijeli oblasti u kojima bi se nevladinom sektoru omogućilo sufinansiranje različitih projekata iz budžetskih sredstava Općine Zavidovići u tekućoj 2010. godini i narednoj budžetskoj godini i da kadrovski osposobljava Razvojnu agenciju Zavidovići. Istovremeno je nevladin sektor obavezan na jačanje vlastite infrastrukture i sveobuhvatniju edukaciju udruženja građana za izradu projekata kojima bi mogli aplicirati za sredstva kako na nivou općine tako i na višim nivoima vlasti, te na fondove različitih međunarodnih institucija.

Kakvo je stanje danas?

Kraj jedne i početak nove godine, period u kojem nastaje ovaj tekst, uvijek je dobro vrijeme za sumiranje rezultata i analizu učinjenih pomaka. Tako je i u Službi za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu Općine Zavidovići, koja je direktno povezana sa radom udruženja građana sa područja Zavidovića. Miroslava Zvekić, viši stručni saradnik za kulturu, sport, omladinski i nevladin sektor, kaže: “U 2012. godini nastavljena je saradnja lokalnih vlasti

i nevladinog sektora, uz nastojanje da se u praksi oživi Sporazum između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih organizacija (udruženja građana) koje djeluju na području općine Zavidovići. Provođenjem ovog Sporazuma, čiji je cilj da se, na osnovama zajedničkih vrijednosti nevladinih organizacija i sektora lokalne uprave, uspostave jasne, efikasne i transparentne procedure dalje saradnje i partnerstva, u izvještajnom periodu ne možemo biti u cjelosti zadovoljni. Međutim, važno je istaknuti da je pitanje provođenja Sporazuma bilo predmet nekoliko ozbiljnih projekata u nevladinom sektoru, kao što je projekat “Civilno društvo u akciji za dijalog i partnerstvo”, kojeg na nivou općine implementira Ambasada lokalne demokratije Zavidovići i projekat “Snaga lokalne inicijative”, kojeg je realizovala UG “Sadnice Mira” Zavidovići. Najvažniji rezultati ovih projekata jesu to što su ukazali na činjenicu da i lokalna vlast i nevladine organizacije nisu dovoljno pripremljeni za razvijanje kvalitetnih partnerskih odnosa na pitanjima zadovoljavanja interesa i potreba građana u pojedinim oblastima i podvukli obavezu daljeg razvijanja infrastrukture u lokalnoj upravi i nevladinom sektoru za proširivanje obima partnerstva i većeg uključivanja nevladinog sektora u razvoj lokalne zajednice. U protekloj budžetskoj godini sredstva sa Transfera za podršku udruženjima – nevladinom sektoru u iznosu od 12.000,00 KM dodijeljena su za projekte NVO putem Javnog poziva – ova procedura je jedan od rezultata implementacije Sporazuma. Iz navedenih sredstava finansirano je osam projekata udruženja građana. Sa Transfera je finansiran i rad jednog broja udruženja građana sa posebnim potrebama: slijepi i slabovidni, gluhi i nagluhi, paraplegičari, oboljeli od PTSP, nezaposleni demobilisani borci, penzioneri. Ovdje je potrebno napomenuti da su rad i projekti udruženja/nevladinih organizacija iz nadležnosti Službe za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu, finansirani i sa drugih transfera: za fizičku kulturu i sport u iznosu od 170.000,00 KM i kulturne djelatnosti i manifestacije u iznosu od 25.000,00 KM.”

Na pitanje koja su to pitanja na kojima treba najintenzivnije raditi u budućnosti, gospođa Zvekić, koja je i praktično kontaktna tačka za udruženja građana unutar općinske administracije, rekla je sljedeće: “Još 2010. godine, na osnovu zaključaka sa sastanka općinskog načelnika sa Intersektorskim timom za izradu Programa podrške razvoja civilnog društva općine Zavidovići i praćenje njegove primjene u praksi, a u skladu sa članom 6. Sporazuma između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih organizacija općine Zavidovići, nadležna služba predložila je oblasti, odnosno transfere u Budžetu općine Zavidovići za 2010. godinu sa kojih bi se sredstva koristila za sufinansiranje projekata udruženja građana putem javnog oglašavanja.

Kako te, tako i narednih godina ove preporuke Službe za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu nisu naišle na plodno tlo pri kreiranju budžeta. Također, Mreža nevladinih organizacija kroz rad Intersektorskog tima je u periodu usvajanja Budžeta općine Zavidovići za tu godinu ulagala amandmane na predloženi Budžet u cilju konkretnijeg pozicioniranja odredbi člana 6. Sporazuma, ali Općinsko vijeće iste nije prihvatilo. Zaključak bi dakle bio da je implementacija člana 6. Sporazuma nešto na čemu u budućnosti treba insistirati, a to podrazumijeva obavezu lokalne vlasti da izrazi spremnost na lociranje pojedinih oblasti koje su u određenom budžetskom periodu prioritetne, te formiranje transfera i javnih poziva u skladu s time. Pored toga, sigurno je i to da i nevladine organizacije moraju početi izvršavati svoje obaveze izgradnje kapaciteta, edukacije, umrežavanja, kako bi u većoj mjeri postale ravnopravan partner i snaga društva koja može izvršiti pritisak na lokalnu vlast i pokrenuti stvari sa mrtve tačke.”

Sa strane nevladinog sektora, predstavnik nosioca projekta “Snaga lokalnih inicijativa - Izgradnja dobrog upravljanja zajednicom kroz građansko uključivanje”, i jedna od ključnih osoba procesa potpisivanja Sporazuma i formiranja Mreže, Milan Šćekić, govoreći o rezultatima svih tih aktivnosti iz perspektive kraja 2012. godine, rekao je: “Suština Sporazuma treba da ima zajedničku osnovu - ostvarivanje jasne, efikasne i transparentne procedure međusobne saradnje i partnerstva nevladinog i javnog sektora. Nevladine organizacije se trebaju obavezati da će preuzimanjem dijela poslova iz oblasti javnog interesa, sve preuzete obaveze izvršavati u skladu sa preuzetim obavezama prema davaocu sredstava i korisniku usluga. Vladin sektor treba iskazati spremnost da se dio specifičnih poslova iz domena lokalne samouprave, kada se za to ukaže potreba i mogućnost, povjeri nevladinom sektoru, s tim da se obezbijede adekvatna sredstva za njihovo izvršenje. Glavni akteri procesa primjene Sporazuma, polazeći od vlastitih interesa, položaja i uloga, kroz zajedničko učešće spremni su raditi na podizanju svijesti o osnovnoj svrsi, ciljevima, sadržaju, značaju i mogućnostima koje ovaj dokument pruža stranama potpisnicama u procesu razvoja međusektorske saradnje i partnerstva, osiguranju efikasnog upravljanja procesom primjene Sporazuma, praćenju i ocjeni procesa primjene Sporazuma, njegovim eventualnim izmjenama i dopunama u skladu sa izmijenjenim okolnostima u lokalnoj zajednici. Općina treba prihvatiti nevladine organizacije kao partnere u zadovoljavanju javnih potreba u interesa građana i da zajedno gradimo partnerstvo koje bi iznjedrilo povećan stepen uzajamnog razumijevanja i bolju međusobnu saradnju. Neophodni su nam efikasniji procesi i mehanizmi za konsultacije u donošenju odluka i kreiranju javnih politika, povećan broj inicijativa za

zajedničko planiranje i realizaciju javnih politika, programa i projekata, transparentan sistem finansijske podrške inicijativama, programima i projektima nevladinih organizacija, efikasna razmjena informacija, te kvalitetan sistem pružanja usluga građanima. Pored svega, udruženja građana bi morala održavati redovne konsultativne sastanke u cilju planiranja aktivnosti od zajedničkog interesa, kako bi efikasno i kompetentno učestvovala u planiranju i realizaciji javnih poziva za finansiranje projekata.”

Nadoknaditi propušteno

Analizirajući prikupljene podatke i izjave nekih subjekata koji su značajni za život civilnog sektora u općini Zavidovići, evidentno je da je posao koji je stavljen pred sve subjekte potpisnike Sporazuma veliki. Pet godina kasnije, nakon početnog entuzijazma i pozitivnog impulsa u nevladinom sektoru, teško je reći da se mnogo toga promijenilo. Izostale su aktivnosti kako sa strane lokalne vlasti, tako i sa strane udruženja građana.

Uzimajući u obzir akte Službe za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu Općine Zavidovići, a koji su direktno ili indirektno povezani sa Sporazumom, očito je da je bilo pokušaja da se stvari pokrenu. Ipak, samo je preporuka da se “Transfer za društvene organizacije i udruženja” preimenuje u “Transfer za podršku udruženjima - nevladinom sektoru” uvažena, iz razloga što Zakon o udruženjima i fondacijama FBiH po kojem udruženja djeluju i koriste budžetska sredstva ne poznaje termin “društvene organizacije” pa ga je trebalo ukinuti iz naziva transfera. Sve druge preporuke, uključujući i onu o implementaciji člana 6. Sporazuma su zanemarene. Neke od sugestija su, recimo, da se djelovanje lokalnih vlasti i udruženja građana-nevladinih organizacija, kako je predviđeno Sporazumom, mora manifestovati kroz redovnu saradnju na svim pitanjima koja su Statutom općine Zavidovići utvrđena kao obaveza u zadovoljavanju potreba i interesa građana općine Zavidovići. Zatim, da je neophodno obezbijediti nastavak rada Intersektorskog tima i unaprjeđivati saradnju sa Komisijom za izradu razvojnih projekata Općine Zavidovići i Razvojnom agencijom Zavidovići, dalje kadrovski osposobljavati Razvojnu agenciju Zavidovići, organizovati zajedničke edukacije za rukovodstva udruženja i predstavnike organa lokalne vlasti svim bitnim pitanjima koja se tiču rada udruženja, saradnje sa lokalnom zajednicom, programiranja rada udruženja u okviru interesa i potreba lokalne zajednice i namjenskog obezbjeđivanja sredstava za realizaciju pojedinih projekata kroz partnerstvo udruženja građana sa lokalnom i širom društvenom zajednicom.

Razloge za to što i pet godina nakon potpisivanja Sporazuma nisu učinjeni značajniji koraci naprijed, treba tražiti u nezainteresovanosti onih koji donose odluke i imaju mogućnosti da mijenjaju javne politike, a možda i u neinformisanosti o tome koliko je snažan i sposoban nevladin sektor značajan za lokalnu zajednicu.

Pored toga, činjenica je da i u nevladinom sektoru mnogo toga nije posloženo kako treba. Nevladine organizacije moraju ulagati više napora na vlastitom osposobljavanju i izgradnji infrastrukture kojom će moći odgovoriti na razvoj partnerskih odnosa sa lokalnim vlastima i svim drugim nivoima vlasti i institucija koje nude partnerske odnose u pojedinim programskim i projektnim aktivnostima. Samo u ovakvim odnosima nevladine organizacije mogu tražiti svoju održivost, jer se potpunom implementacijom Sporazuma neće više moći podržavati praksa finansiranja rada udruženja samo zbog njihovog postojanja, nego isključivo zbog aktivnosti.

Iako je mnogo vremena izgubljeno, ipak je moguće, dobrim planiranjem i zajedničkim djelovanjem, nadoknaditi propušteno. Uzevši u obzir to da su Zavidovići u donekle povoljnijem položaju od drugih općina, zahvaljujući činjenici da je Sporazum, kakav – takav, ipak potpisan, zaključak ovog teksta ne može biti potpuno negativan. Uz kvalitetne aktivnosti nevladinog sektora, postoji šansa da se proces implementacije pokrene. Da li su rješenje izmjene Sporazuma, neformalan pritisak na organe lokalne vlasti, ili opsežna i dobro isplanirana kampanja zagovaranja implementacije, odluka je na samim organizacijama, koje ipak moraju pokazati snagu i interes da se nastavi djelovati u tom pravcu. Stalna edukacija, izgradnja vlastitih kapaciteta, implementacija društveno korisnih projekata, promocija volonterskog rada u zajednici, podrška mladima i marginaliziranim skupinama, to su samo neki od načina na koje se nevladine organizacije mogu profilirati i nametnuti kao značajan subjekt u društvu. Kada se u praksi pokaže da nevladin sektor nije parazit, kako ga mnogi neinformisani pojedinci, možda nekada i s razlogom, posmatraju, nego kvalitetan pokretač pozitivnih promjena, koje ni lokalne vlasti često nisu u stanju pokrenuti, onda on postaje pravi partner u napretku kojeg će uvažavati i pred kojim niti jedna vrata neće biti zatvorena.

Uloga OCD-a u procesu europskih integracija BiH

Sanijela Matković

Definicija Europske unije

Europska unija je regionalna organizacija europskih država kroz koju članice ostvaruju zajedničke ciljeve kao što su uravnotežen gospodarski i društveni razvoj, visoka razina zaposlenosti, te zaštita prava i interesa građana.

Europske su zajednice prerasle u Europsku uniju 1993. godine kada je stupio na snagu Ugovor iz Maastrichta. Ugovorom uspostavljena EU sastoji se od tri tzv. Stupa, koji se razlikuju po naravi suradnje u njihovom okviru među državama članicama. Trojaka se struktura EU zadržala izmjenama Ugovora iz Maastrichta, Ugovorom iz Amsterdama 1999., i Ugovorom iz Nice 2003., sve do 2009.

Novu etapu u razvoju europske integracije obilježio je Lisabonski ugovor. Ugovor je stupio na snagu 1. prosinca 2009. godine, a Europskoj uniji donosi moderne institucije i optimizirane metode rada, a kojima će se EU učinkovitije moći baviti izazovima u današnjem svijetu. Osim širenja ovlasti, s vremenom se širilo i članstvo Europske unije. Integraciju je započelo šest europskih država: Belgija, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska i Njemačka, koje su najprije osnovale Europsku zajednicu za ugljen i čelik, a zatim Euratom i Europsku ekonomsku zajednicu. Godine 1973. pridružile su im se Danska, Irska i Velika Britanija. Grčka postaje članicom 1981., a Portugal i Španjolska 1986. Do četvrtog proširenja došlo je 1995. kada su članicama EU postale Austrija, Finska i Švedska.

Najveće, i uistinu povijesno, proširenje ostvareno je 2004. godine., kada je u Uniju ušlo čak deset novih država, među njima osam bivših komunističkih država. Članicama su postali: Cipar, Češka, Estonija, Latvija, Litvanija, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija. Širenje članstva EU time nije završeno, 2007. pridružile su se Bugarska i Rumunjska.

Kandidaturu su za sada predale i Crna Gora, Hrvatska, Island, Makedonija i Turska. Potencijalne zemlje kandidatkinje su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo i Srbija.

Trenutni status BiH u procesu Europskih integracija

Iako promatrajući svakodnevna društveno politička zbivanja imamo dojam da idemo unatrag, činjenica je da je BiH stupila u proces europskih integracija.

Prvi koraci u procesu stabilizacije i pridruživanja, su bili Mapa puta i Studija izvodljivosti.

Mapa puta je dokument kojim je Vijeće EU u ožujku 2000. godine utvrdilo 18 smjernica koje je BiH ispunila u rujnu 2002.

Studija izvodljivosti je dokument na osnovu kojega je analizirana spremnost BiH da otvori pregovore o zaključivanju SSP-a (Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju).

Ključni korak u procesu stabilizacije i pridruživanja BiH je napravljen potpisivanjem SSP – a. Na osnovu ovoga dokumenta koji je potpisan 16. lipnja 2008. BiH je potvrdila status potencijalnog kandidata za članstvo EU.

Osnovni preduvjeti da bi neka europska država postala članicom EU, prema čl. 49 Ugovora iz Lisabona, su da poštuje i promovira:

ljudsko dostojanstvo,
slobodu,
demokraciju,
jednakost,
vladavinu prava
poštivanja ljudskih prava i manjina (čl.2)

Što se mijenja u BiH pridruživanjem i članstvom u EU ?

Doći će do nekih općih promjena, kao npr.:

ostvarit će se ekonomski uvjeti za sudjelovanjem u unutarnjem tržištu Unije, primjenit će se reforme koje će osigurati rast domaće ekonomije i rast životnog standarda stanovništva; doći će do značajnih promjena u pravnom, ekonomskom i političkom životu; propisi će morati biti usklađeni s propisima Europske unije i moraće biti osigurano njihovo provođenje.

Aktualna društvena situacija u Bosni i Hercegovini

Usprkos navedenim pomacima koje je napravila u posljednje vrijeme, Bosna i Hercegovina je suočena sa mnogobrojnim problemima od kojih su najizraženiji siromaštvo i politička kriza. Civilno društvo u BiH, koje bi trebalo biti ključni nositelj promjena u navedenoj problematici, suočeno je sa velikim problemima. S pravom možemo reći kako se civilno društvo nalazi na raskrižju, s izraženom potrebom da uđe u zreliju fazu razvoja. Što je potreba i BiH društva u cjelini.

S druge pak strane, dok određene institucije, skupine te pojedinci, sumnjičavo gledaju na kvalitetu života i suživota u BiH, pred nama stoji stvarnost definirana pojmom opće globalizacije. I navedena stvarnost je za mnoge dvojbena.

Jedni je definiraju kao “prisilno utapanje u kolotečini”, dok je drugi pak vide kao prijeko potreban novi “evolucijski model”, koji bi pomogao uređenju i definiranju država koje nisu članice EU. Svjesni političke, gospodarske i svih drugih kriza u našoj zemlji, vjerojatno se i sami zapitamo – tko ili što može uspostaviti suvislu ravnotežu, koja bi omogućila dostojanstven život, život po mjeri čovjeka?!

Ne samo u materijalno/ekonomskom smislu, već prvenstveno u smislu kvalitetnijeg suživota u svim segmentima čovjekovog postojanja i djelovanja?!

Nalazi li se rješenje, tj. “takav život” u EU?!

Tko i na koji način nas može kolektivno animirati i usmjeriti ka zajedničkom cilju?!

Nedostaje li narodima BiH novca ili tek dobre volje?! ...

Samo su neka od pitanja, koja se nameću u kontekstu integriranja BiH u proces europskih integracija.

EU nije samo tehnički ugovor već paradigma novog svijeta

Činjenica je da živimo u vremenu previranja, u kojem je materijalna kriza instalirana kao paravan, iza kojeg su se skrile ostale (puno veće i pogubnije) krize koje narušavaju kvalitetan život i suživot na prostoru BiH. Život građana BiH je paradoksalan!

Naime, dok s jedne strane promatramo proces globalizacije, s druge strane smo dionici nesuglasja, koje rađa strahom. Tako da jedni druge počinjemo doživljavati i promatrati kao “kamen spoticanja” na putu osobnog razvoja, kao i razvoja društva u cjelini. Analizirajući povijest, tj. tradiciju i kulturu BiH, uvidamo da su narodi BiH, uvijek živjeli ne samo jedni kraj drugih već jedni s drugima.

Stoga je u vremenu europskih integracija, koje je svidjelo se ono nama ili ne, logička nužnost, krajnje nepotrebno raspravljati o razlikama, pogotovo u negativnom kontekstu.

Jer, prozivanje i isticanje istih, stvara negativno ozračje u ljudima, koje dovodi do straha. Strah (tj. osjećaj ugroženosti) dovodi do prestanka (ponekad i nestanka) kvalitetne komunikacije – komunikacije dijaloga! Tako jedni drugima postajemo teret ili, što je još gore, “kamen spoticanja” na putu prosperiteta i napretka.

Analizirajući model BiH kroz prizmu multietičnosti i multireligioznosti, istovremeno možemo analizirati i EU.

Taj “svijet u malom” u koji svatko unosi svoje vlastite vrednote, koje ne omalovažavaju vrednote ostalih, već ih naprotiv usklađuju stvarajući multikulturalnu simbiozu. Pri čemu nitko ne gubi svoj vlastiti identitet.

Za ulazak u EU, potrebno je animirati građane BiH da načine osobni iskorak prvotno u mentalitetu, a zatim i konkretno u području svoga života i djelovanja.

Jer kao što je sloboda prvotno stanje duha, a zatim fizičko stanje.

EU – da bi mogla biti paradigma naše budućnosti, prvotno treba biti paradigma našeg suživota!

Uloga OCD-a u procesu europskih integracija

U cjelokupnom procesu uloga civilnog društva je od velike važnosti, mada se ona nerijetko zanemaruje ili potpuno izostavlja. Civilno društvo, velikim dijelom zasnovano na samoorganizaciji i volontiranju, raspolaže sa nekoliko mehanizama kojima može postići određene ciljeve i rezultate na brži, efikasniji i jeftiniji način kao što su na primjer:

distribucija informacija,

javne kampanje,

neformalni edukacijski programi,

definiranje potreba građana,

analiza, kontrola i evaluacija učinaka određenih zakona, javnih politika i strategija,

pružanje različitih socijalnih usluga i drugo.

Za Europsku uniju organizacije civilnog društva predstavljaju značajan, nezavisni izvor informacija i savjeta, dok također mogu imati funkciju kontrolnog mehanizma, naročito u onim oblastima gdje su reforme osjetljive u političkom smislu.

Nadalje, iskustvo novih članica pokazalo je da je podrška i učešće nezavisnog civilnog društva od ključnog značaja za proces pridruživanja.

Uloga OCD-a u procesu senzibiliranja građana BiH za ulazak u EU

Prvotni razlog svake krize i sukoba je nedostatak kvalitetne komunikacije. Iako se njezina uloga i utjecaj često banaliziraju, komunikacija je najefikasnije "oružje" u rješavanju svih problema.

Političari (sve i da žele) ne mogu, jer po profilu posla kojega obavljaju, uvijek zastupaju interes skupine kojoj pripadaju. Vjerske vođe, mogu do određene granice. Jer, činjenica je da svi građani ne pripadaju vjerskim formacijama.

Taj vakum trebaju popuniti organizacije CD-a, te svojim kreativnim angažmanom omogućiti prostor kreativne komunikacije koja će rezultirati kreativnim promjenama.

Pri čemu prvotno mislim na organizacije koje se bave promicanjem i očuvanjem kulturno prirodnog blaga.

Jer, kultura pruža duhovnu, emotivnu i intelektualnu širinu, u kojoj svatko može pronaći mjesta za sebe, a da pri tome ne ugrožava druge. Naprotiv, svojim zalaganjem i kreativnošću oplemenjuje i njegovo zalaganje.

Kultura svojom širinom omogućuje da različitosti kao što su: multietičnost, multireligioznost i multikulturalnost – poprime zajedničku kreativnu i prepoznatljivu formu, koja može biti svojevrsni brend BiH.

Uvjerena sam da će 2014. godine, Sarajevo biti proglašeno gradom kulture!

Te da će građanima BiH to biti dodatni impuls da se na taj način pripreve za ulazak u Europsku uniju!

Implementacija općinskih sporazuma o suradnji – od memoranduma razumijevanja do lokalne prakse, studija slučaja: Općina Ključ

Šefika Muratagić

21.12.2005. godine potpisan je Sporazum između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih /neprofitnih organizacija općine Ključ (u daljem tekstu “Sporazum”), te Odluka o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava udruženjima (u daljem tekstu “Odluka”). Dokument Sporazuma je potpisan, samo uz kratko informiranje predstavnika nevladinih organizacija i lokalne uprave, bez rasprave i izmjena i dopuna istog, a odluka je prethodno kreirana i usaglašena, posredstvom radionica koje je organiziralo UG “DON” iz Prijedora, a kojima su prisustvovali predstavnici nevladinih organizacija i lokalne uprave Općine Ključ (u daljem tekstu predstavnici oba sektora). Navedeni dokumenti su tad bili temeljni dokumenti kako za okvirno definiranje partnerskih odnosa oba sektora, tako za raspodjelu sredstava iz budžeta općine Ključ za projekte nevladinim organizacijama.

U narednoj godini, u partnerstvu smo uradili izmjene i dopune Sporazuma, u smislu prilagođavanja lokalnoj zajednici Ključ, tj. strukturi i kapacitetima oba sektora, kao i visini sredstava koja se mogu izdvojiti iz općinskog budžeta. Takođe smo izmijenili neke nadležnosti oko raspodjele sredstava, tj. formirali smo komisiju sastavljenu od predstavnika Općine, NVO sektora i uglednih akademskih građana, te dobar dio nadležnosti prebacili na komisiju. Te godine je Općina Ključ, nakon formiranja komisije, raspisala javni poziv po svim standardima i izvršila odabir i dodjelu sredstava shodno usvojenim kriterijima. Nevladine organizacije koje su dobile sredstva sukladno potpisanom ugovoru, podnijele su izvještaj o utrošku sredstava.

Ono što je ostalo kao manjkavost i što je umanjilo transparentnost procesa je to što niko nije vršio monitoring, tj. praćenje samog toka implementacije projekata na terenu.

U toj godini smo takođe uspjeli izlobirati, da se u budžetu općine Ključ, uvrsti stavka za sufinansiranje projekata mimo i izvan procedura javnog poziva, u skladu sa članom 9. Sporazuma, te su na tim osnovama finansirana dva projekta.

Mišljenja smo da ovaj član treba dopuniti u smislu kompetencije za ocjenu onih koji su, sukladno Sporazumu, određeni da ocijene da li su projekti za koje se traži sufinansiranje od interesa za građane navedene Općine, tj. da li bi to spadalo u nadležnost komisije za dodjelu sredstava putem javnog poziva, i kome pored eksternog donatora treba podnijeti izvještaj.

Takođe smo uveli “dobru praksu”, da na odabir prioriteta – oblasti za finansiranje u narednoj godini od prioriteta zacrtanih Sporazumom, omogućimo utjecaj nevladinim organizacijama, na način da u drugoj polovini tekuće godine, organiziramo javnu raspravu, na kojoj nevladine organizacije prezentiraju svoje planove rada i aktivnosti za narednu godinu.

Nakon ove “uspješne godine”, došli su izbori, nova kako izvršna tako zakonodavna vlast, nije poštovala postignuto, i pravdajući se nedostatkom sredstava u budžetu, nije se pridržavala odredbi Sporazuma i kriterija, te nije bilo raspisivanja javnog poziva, kao ni dodjele sredstava. Sredstva su dodijeljivana nevladinim organizacijama na neki drugi način (za realizaciju anifestacija, sukladno kalendaru značajnih manifestacija općine Ključ), mimo procedure javnog poziva, i bez transparentnog izvještavanja.

Problem: kako obezbijediti kontinuitet implementacije sporazuma nakon izbora, te prenos primjenjenih pozitivnih iskustava i stečenih znanja?

Takođe postoji problem “dupliranja” aktivnosti i projekta, tj. ponavljanja već postignutih procesa u ovoj oblasti, od strane određenih donatorskih

organizacija, ne uvažavajući dostignuća i dobru praksu koja se primjenjuje. Kako izbjeći ovakve pojave i bespotrebno trošenje donatorskih sredstava?

U 2012. godini, Služba za društvene djelatnosti i opću upravu pripremila je prijedlog nove Odluke o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama, koja je usklađena sa LOD metodologijom. U skladu sa izmjenama ove Odluke, Služba je predložila izmjene i dopune Sporazuma, i to samo u segmentima koji se odnose na metodologiju za raspisivanje javnog poziva i raspodjelu sredstava iz budžeta općine Ključ za projekte nevladinim organizacijama. U tu svrhu je organizirana javna rasprava, na kojoj su nevladine organizacije, na osnovu prethodno dobijenog prijedloga, dale svoje sugestije, te je uz uvažavanje istih, ovaj prijedlog – nacrt i usvojen od strane Općinskog vijeća i verifikovan od strane općinskog načelnika.

Primjer izgleda dokumenta – prijedloga:

Na osnovu člana 23. Statuta općine Ključ - prečišćeni tekst (Sl.glasnik općine Ključ”, broj 3/10 i 3/11), Općinsko vijeće općine Ključ na svojoj _____ sjednici održanoj _____ d o n o s i:

O d l u k u

o drugoj izmjeni i dopuni SPORAZUMA između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih/neprofitnih organizacija općine Ključ

Član 1.

U članu 4. alineja 3., briše se fusnota 5.

Član 2.

U članu 5. stav 1. brišu se riječi “ i Aneksa I, II, III, i IV i V uz ovaj sporazum,, i fusnota 7.

Član 3.

U članu 6. stav 2 iza riječi Sporazuma i njegovim Aneksima, dodaje se “i Odlukom o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama.”

U članu 6.stav 3. mijenja se i glasi:

“Prijavljeni projekti bit će procjenjeni od strane komisije koju imenuje općinski načelnik, u skladu sa Odlukom o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama.”

U članu 6. stav 4. se briše

Član 5.

Član 9. brišu se riječi “ i njegovim Aneksima I, II, III, i IV i V“

Član 6.

Član 12. stav 2. mijenja se i glasi

“Sastavni dio Sporazuma su:

Aneks I –Javni poziv

Aneks II- Kodeks ponašanja nevladinog sektora u Bosni i Hercegovini.”

Član 7.

Aneks I mijenja se novim tekstom (prilog Aneks I).

Član 8.

Aneks II se briše.

Član 9.

Aneks V postaje Aneks II .

Član 10.

Ova odluka stupa na snagu 8 dana od dana objavljivanja u Službenom glasniku Općine Ključ.

Broj: _____

Datum, _____

Predsjedavajući Općinskog vijeća

Fadil Jakupović

OBRAZLOŽENJE

21.12.2005. godine potpisan je Sporazum između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih /neprofitnih organizacija općine Ključ, te Odluka o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava udruženjima, koji su temeljni dokumenti za raspisivanje javnog poziva i raspodjelu sredstava iz budžeta općine Ključ za projekte nevladinim organizacijama.

Služba za društvene djelatnosti i opću upravu pripremila je prijedlog nove Odluke o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama, koja je usklađena sa LOD metodologijom. U skladu sa izmjenama ove odluke, Služba predlaže i izmjene i dopune Sporazuma između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih /neprofitnih organizacija općine Ključ i to samo u segmentima koji se odnose na metodologiju za raspisivanje javnog poziva i raspodjelu sredstava iz budžeta općine Ključ za projekte nevladinim organizacijama.

Služba za društvene djelatnosti i opću upravu kao predlagač izmjena i dopuna ovog Sporazuma organizirala je 07.09.2012. godine sastanak sa nevladinim organizacijama registriranim na području općine Ključ kojima je prezentiran Prijedlog Odluke o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama i Prijedlog izmjena i dopuna Sporazuma na koji je bilo izvjesnih primjedbi i sugestija od strane nevladinih organizacija, te su preporučili usvajanje navedenih izmjena i dopuna Sporazuma. Takođe je na ovoj raspravi od strane NVO sektora konstatovano da bi se trebalo ići u izmjene i dopune drugih segmenata Sporazuma, sa ciljem bolje i plodonosnije suradnje Vladinog i NVO sektora Općine Ključ.

Služba za društvene djelatnosti i opću upravu

Suština navedenih izmjena i dopuna ukratko je sljedeća:
Nadležnost Komisije za dodjelu sredstava se proširuje, tako što će Komisija raditi i monitoring i praćenje realizacije projekta na terenu, te će svoje primjedbe i sugestije uvrstiti u izvještaj.
Nadležnost formiranja Komisije za dodjelu sredstava koju je do sada imalo Općinsko vijeće, prenosi se na općinskog načelnika, zbog brže i jednostavnije procedure,
U sastav Komisije se dodaje još jedan član ispred nevladinog sektora, te nevladine organizacije čiji su predstavnici članovi Komisije mogu aplicirati za sredstva, ali ne mogu učestvovati u procjeni i odabiru svojih projekata, tj. bit će izuzeti iz Komisije, a procjeni će prisustvovati drugi član iz NVO sektora.

Sugestije nekih od nevladinih organizacija u smislu preporuke da se što prije pristupi izmjenama i dopunama postojećeg Sporazuma, kako bi se uskladio sa dostignutim kapacitetima i potrebama oba sektora, su prihvaćene, te je dogovoreno da će se u 2013. godini ovo i uraditi u partnerstvu.

U skladu sa aneksima Sporazuma, o ustupanju određenih usluga iz oblasti javnog djelokruga Općine Ključ, nevladinim organizacijama te rad u partnerstvu, urađeno je niz dobrih i pozitivnih aktivnosti i projekata:

Strategija razvoja Općine Ključ 2007. – 2013.godina

Strategija komuniciranja

Strategija partnerstva 2008. – 2011. godine

Strategija razvoja omladinske politike Općine Ključ

Izrađeni lokalni akcioni planovi razvoja mjesnih zajednica na području Općine

Rješavanje izgradnje i sanacije objekata za stanovanje za nacionalne manjine (Rome), u suradnji sa Udruženjem Roma,

Uspješni primjeri i modeli dodjeljivanja i ustupanja određenih prostora i objekata, koji su u vlasništvu Općine, nevladinim organizacijama na upravljanje, sanaciju i izgradnju, sa ciljem unapređenja kulturnih, ekoloških, ekonomskih i drugih sadržaja i standarda u lokalnoj zajednici Ključ: gradska plaža, srednjevjekovni Stari grad – Ključ, rijeke Sana i Sanica.

Proces uključivanja građana u izradu strategije komuniciranja Općine Bihać 2011.-2016.

Suada Sofić

Općina Bihać je, s ciljem unapređenja interakcije i otvorenog dijaloga između organa uprave i javnosti, usvojila Strategiju komuniciranja u Općini Bihać 2011.-2016. god.

Sam njen cilj bio je sve uposlene u Jedinstvenom organu uprave Općine Bihać, ustanovama, preduzećima i drugim organizacijama od općinskog značaja, upoznati sa sadržajem Strategije i njenim značajem za svakog pojedinca, ali i zajednicu u cjelini, kako bi se u budućnosti mogli ponašati u skladu sa svim preporukama Strategije.

Općinski načelnik, Općinsko vijeće i Jedinstveni organ uprave Općine Bihać, uvažavajući potrebu stalnog unapređenja rada, te prihvatajući ogromne mogućnosti u svim aspektima razvoja Općine Bihać, izražavaju bezrezervnu podršku opravdanosti izrade Strategije, a s tim i usavršavanju i unapređivanju interne i eksterne komunikacije Općine Bihać.

Značaj i uloga koju Općina Bihać pokazuje prema razvoju sveukupnih kapaciteta lokalne samouprave opredjeljujući je faktor za stalno poboljšanje kvaliteta usluga.

Inicirajući aktivnosti koje doprinose kontinuiranom razvoju i općem napretku lokalne zajednice, poštivajući doslijedno načela zakonitosti, jednakosti pred zakonom i zaštite ljudskih prava i sloboda, Općina Bihać svojim aktivnostima teži implementaciji evropskih standarda i principa lokalne samouprave.

Politikom kvaliteta, transparentnošću rada, informiranjem javnosti o radu općinske uprave i aktivnim uključenjem građana u proces donošenja odluka, Općina realizira u praksi najviše standarde dobrog upravljanja, tako da je Strategija komuniciranja imala prevashodnu ulogu da: objedini i unaprijedi sve komunikacijske resurse, omogući djelotvornu kontrolu i mjerljivost efikasnosti i uspješnosti općinskog komuniciranja, te obezbijedi javnosti uvid u rad i funkcioniranje organa lokalne uprave, te osnaži demokratske mehanizme komuniciranja sa zajednicom, s ciljem podrške razvoju i unapređenju javnog mnijenja u općini Bihać.

Po izradi prvog radnog materijala Strategije, dokument je dostavljen prema više grupa javnosti od kojih: OSCE-u, građanima, medijima, mjesnim zajednicama, OCD, a prvenstveno uposlenicima Općine Bihać, koji su dobili zadatak da sami daju smjernice za što bolju i efikasniju komunikaciju s građanima, svako iz svog domena djelovanja.

Strategija ima svoje ciljeve i aktivnosti, a kroz swot analizu između ostalog, date su smjernice za unapređenje djelovanja Općine Bihać s javnošću, odnosno da se građanima da mogućnost da što više budu uključeni u procese odlučivanja.

Smatra se da je Strategija komuniciranja Općine Bihać 2011.-2016. god. urađena kvalitetno i da bi njena implementacija itekako bila korisna, što bi u svakom slučaju unaprijedilo, kako lokalnu zajednicu u samom njenom funkcioniranju, tako i bilo paradigma ponašanja u komuniciranju između Općine kao organa vlasti i građana, čiji Općina i jeste servis.

Implementacija općinskih sporazuma o suradnji - od memoranduma razumijevanja do lokalne prakse

Javnost je vrlo opsežan pojam, kao i mnoštvo vrsta javnosti, s kojima lokalna zajednica ima interakciju i komunicira. Organizacije civilnog društva (OCD) su samo jedna vrsta javnosti, ali ih na području općine Bihać ima organizovanih u 129 udruženja građana. Općina Bihać s tim u vezi je u svom pravilniku o unutrašnjoj organizaciji, sistematizirala radno mjesto stručni savjetnik za razvoj civilnog društva, kako bi se održala što jača veza i kontinuitet između lokalne zajednice i nevladinog sektora. Ovaj referat se realizira kroz Službu za društvene djelatnosti i mlade, a pripada Odsjeku za socijalnu politiku i razvoj civilnog društva. Kroz opis poslova, stručni savjetnik, između ostalog, izrađuje analitičke, informativne i druge materijale

iz oblasti informiranja i razvoja civilnog društva, vrši stručnu obradu sistemskih rješenja iz oblasti civilnog društva, uspostavlja i osigurava komunikaciju s organizacijama civilnog društva i ustanovama iz oblasti informiranja, vodi evidenciju OCD na području općine, prima obrađuje njihove zahtjeve, prijedloge, inicijative, predstavke i pritužbe, predlaže budžet za finansiranje aktivnosti OCD, pomaže u organiziranju manifestacija OCD i najavljenih programskih aktivnosti, prati i proučava stanje i pojave u razvoju, organizacije civilnog društva i predlaže mjere za rješavanje utvrđenih problema, informira novonastale organizacije u sektoru civilnog društva o mogućim oblicima suradnje s Općinom, obavlja pripremne radnje za sufinansiranje projekata između OCD i Općine, priprema izvještaje, analize i informacije o realizaciji projekata i namjenskom utrošku sredstava, pomaže organizacijama civilnog društva da se uključe u javne debate od interesa za razvoj lokalne samouprave.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 8. sjednici održanoj 26. 04. 2007. godine, usvojilo je Sporazum o suradnji između Vijeća ministara BiH i nevladinog sektora u BiH. Sporazum je nastao kao izraz potrebe nevladinih organizacija i Vijeća ministara BiH da izgrade institucionalni okvir međusobne suradnje.

Snažno civilno društvo igra ključnu ulogu u procesu pristupanja BiH Evropskoj uniji, a u ovom vremenu ta se uloga odvija u procesu koji poznajemo pod imenom Proces stabilizacije i pridruživanja.

Koliko god organizacije civilnog društva još nisu dovoljno istražene, prepoznate i razumljive, toliko stoji činjenica da razvoj organizacija civilnog društva u BiH zauzima sve više prostora, te je sve češća tema o kojoj se na različitim razinama govori sa sve više uvažavanja.

Organizacije civilnog društva, bez obzira na svoju svrhu, dijele pet odlučnih osobina koje je moguće objektivno identificirati:
prvo, riječ je o organizacijama, tj. imaju nekakav institucionalni identitet;
drugo, nisu dijelom nekog od državnih aparata;
treće, ne raspolažu profitom, tj. mogu ostvarivati profit, ali ga ne dijele svojim vlasnicima ili direktorima;
četvrto, samoupravne su, tj. uživaju značajan stepen autonomije;
i konačno, peto, volonterske su, tj. sudjelovanje u radu takvih organizacija nije prisilno, te uključuje energiju i ljudske potencijale, koji su dobrovoljno stavljani na raspolaganje.

Dva osnovna organizacijska oblika civilnog društva su fondacije i udruženja, koji se osnivaju prvenstveno s ciljem unapređenja političkih ili

društvenih ciljeva svojih članova ili osnivača, naprimjer, očuvanje okoliša, zaštita ljudskih prava, socijalna zaštita. Međutim, broj udruženja danas je toliki da pokrivaju izuzetno veliki broj područja i stajališta.

Važno je naglasiti da institucije civilnog društva cvjetaju i razvijaju se u demokratskim zemljama utemeljenim na vladavini prava, s razvijenom tržišnom privredom.

S tim u vezi općinski načelnik je Općinskom vijeću Općine Bihać predložio donošenje Zaključka o davanju saglasnosti na prijedlog Sporazuma i ovlaštenje na potpisivanje Sporazuma između Općinskog vijeća, općinskog načelnika i organizacija civilnog društva (OCD) općine Bihać, s ciljem da se, na osnovama zajedničkih vrijednosti koje ostvaruje nevladin i javni sektor, postave jasne, efikasne i transparentne procedure međusobne suradnje i partnerstva, te da se u međusobnoj suradnji pridržavaju zajedničkih vrijednosti i građanskih inicijativa, koje proizlaze iz Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, Ustava BiH, Ustava Federacije BiH, Ustava Unsko-sanskog kantona, Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH, Statuta Općine Bihać, koje su temelj i okvir za prava građana da se slobodno i bez ograničenja međusobno udružuju, u izgradnji demokratskog društva zasnovanog na: učešću građana u odlučivanju

individualnoj slobodi i odgovornosti

suradnji lokalnih vlasti i građana

građanskoj solidarnosti, toleranciji i uvažavanju različitosti

socijalnoj pravdi

ličnom integritetu

uvažavanju različitih formi institucionalnog djelovanja

transparentnosti i

trajnoj usmjerenosti ka stvaranju djelotvornih normativa, koji će unaprijediti odnose između općinskih vlasti i OCD.

Predmetnim Sporazumom Općinsko vijeće i općinski načelnik, svjesni svojih obaveza i odgovornosti u pružanju usluga građanima općine, prihvataju OCD kao partnera u zadovoljavanju javnih potreba i interesa građana općine Bihać, te u skladu s najvišim standardima kvaliteta, spremni su da dio specifičnih poslova iz domena lokalne samouprave, kada se za to ukaže potreba kroz jasno utvrđeni javni interes, povjere OCD-u, djelimično ili u cjelini i u skladu s tim osiguraju adekvatna sredstva za njihovo izvršavanje.

Nadalje, OCD prihvataju preuzeti dio poslova od javnog interesa za građane općine Bihać i da iste izvršavaju savjesno i javno, u skladu s preuzetim

obavezama prema davaocu sredstava i prema korisnicima usluga, uz poštivanje *“Kodeksa ponašanja za nevladin sektor BiH”*.

S ciljem racionalnog i transparentnog upravljanja javnim prihodima (budžetom) te djelotvornog korištenja raspoloživih resursa, a u svrhu stvaranja kvalitetnijeg okruženja za zadovoljavanje potreba građana, općinski načelnik će:

definirati poslove od javnog interesa Općine, koje će prenijeti na OCD-e i obezbijediti sredstva u godišnjem budžetu, u okviru finansijskih mogućnosti, pozvati OCD-e kroz javni poziv da prijave svoje projekte i programe za određene poslove i za njihovo sprovođenje u skladu s ovim Sporazumom.

U javnom pozivu će se jasno iznijeti interes Općine, kriteriji za prijavu i kriteriji za ocjenjivanje prijavljenih projekata. Prijavljene projekte i programe procjenjivat će komisija koju imenuje općinski načelnik svake godine, u skladu s procedurama iz Sporazuma i Odluke o kriterijima, postupku odabira i načinu dodjele sredstava budžeta Općine Bihać za su/finansiranje projekata organizacija civilnog društva, s procedurama koje su usklađene s LOD Metodologijom za dodjelu sredstava organizacijama civilnog društva. Na navedeni način, ispunjene su obaveze iz Memoranduma o razumijevanju između Razvojnog programa Ujedinjenih naroda i Općine Bihać.

Predmetnom Odlukom u skladu s LOD Metodologijom bliže su uređeni sadržina javnog poziva, pravo učešća u javnom pozivu, dokumenti za podnošenje prijedloga projekata, predlaganje projekata, kriteriji za vrednovanje projekata, sastav komisije za sprovođenje postupka vrednovanja i odabira projekta u čiji sastav ulaze i predstavnici OCD-a, dodjela sredstava za su/finansiranje projekata, međusobna prava i obaveze Općine i OCD-a kojima su dodijeljena sredstva za su/finansiranje projekata, praćenje realizacije projekta i utroška dodijeljenih sredstava, putem komisije za praćenje provedbe projekata, analiza rezultata javnog poziva i priprema smjernica za novi javni poziv, te izvještavanje o rezultatima javnog poziva i uspješnosti provedbe projekata OCD-a, koji se putem općinskog načelnika dostavljaju općinskom vijeću.

Civilno društvo treba biti aktivan učesnik u podizanju nivoa transparentnosti i odgovornosti lokalne samouprave. Učešće svih predstavnika civilnog društva: nevladinih organizacija, sindikalnih udruženja, medija i građana uopće u vršenju javnih poslova na lokalnom nivou, jeste uslov za jačanje ovih principa u poslovanju lokalne samouprave. Na kraju, njihovo učešće je glavno oružje u borbi protiv korupcije i drugih zloupotreba od lokalnih vlasti.

Isto tako, aktivno civilno društvo može biti veoma važan “preventivni organ” u suzbijanju korupcije i jačanju transparentnosti i odgovornosti

lokalnih vlasti. Svojom aktivnošću građani dokazuju ozbiljnost lokalnim vlastima i spremnost da, ukoliko dođe do koruptivnih i drugih nelegalnih radnji u lokalnoj samoupravi, neće oklijevati da na njih i javno ukažu. Građansko učešće ima ogroman značaj za unapređenje demokratije u svakoj zemlji, a posebno u zemljama koje se nalaze u procesu stvaranja modernog pravnog, političkog i ekonomskog sistema. Povećanje učešća građana u javnom životu, naročito u odlučivanju, vodi ka većoj jednakosti građana i daje veću legitimnost odlukama lokalnih organa. Učešće građana u procesu kreiranja, donošenja i implementiranja odluka, stvara aktivno civilno društvo odgovornih i angažovanih građana.

Demokratizacija i jačanje kapaciteta lokalne samouprave

Damir Jurić

Da su ljudski resursi glavni faktor razvoja ekonomije jasno je već godinama. Dapače, od silnog ponavljanja te danas očigledne činjenice, ona je pretvorena u svojevrsnu floskulu. Međutim, iako je pretrpjela inflatorne štete ta činjenica danas, u vremenima svjetske krize, vrijedi više no ikada. A ako su ljudski resursi dobri za ekonomiju valjaju li oni i u drugim područjima života? Ima li uopće mjesta gdje ljudski resursi nisu prevažni i ključni sastojak svakog napora i rješenja? Kako, primjerice, stoji s lokalnom samoupravom?

Živimo u složenom svijetu koji svakim danom postaje sve složenijim i ubrzanijim. Broj tehničkih i društvenih inovacija uvećava se nesmiljenom brzinom da je to teško pratiti i najupućenijima. Tempo promjena daleko nadmašuje sposobnost administracije i države da ih primjenjuju i to postaje jedan od najvećih izazova koji stoje pred državama, naravno i pred lokalnim samoupravama. Ulozi su pri tomu veliki: odavno je znano da onaj tko se ne prilagođava dovoljno brzo izumire bez traga. Je li, dakle, država u opasnosti? I je li koncept lokalne samouprave izgrađen na dovoljno zdravim temeljima da preživi današnji i pogotovu sutrašnji svijet?

Stvari ne izgledaju ohrabrujuće. Svi znamo da je administracija simbol sporosti, konzervativizma i otpornosti na promjene, toliko da se danas sve više koristi pogrdni naziv birokracije. Nikome nikada nije izgledalo mogućim da bi, primjerice, lokalna samouprava mogla ići u korak sa znanošću, privredom i pogotovu poduzetništvom, a kamoli da bi mogla prednjačiti. To je toliko samorazumljivo da su objašnjenja nepotrebna. Ipak, moguće je

naznačiti nekoliko pravaca razmišljanja pa i ohrabrujućih praksi koja daju nadu u drugačiji ishod. Iako je istina da administracija počesto postaje svrhom sama sebi – a pogotovu onda kada je bez kontrole ili kada je nestao njezin smisao i pokretač – isto je tako jasno da su procedure glavni modus odnosa u građanskome društvu. Ovdje je, za razliku od svih prethodnih zajednica, riječ o nesadržajnom, dakle, formalnom djelovanju. Zakonske i sve druge procedure naprosto nije moguće izbjeći, čak je i jako opasno („ili procedura ili diktatura“), ali to ne znači da društvo mora postati robom samosvrhovitih i štetnih procedura. Sasvim je moguće, i nužno, imati kontrolu nad svim procedurama jer svrhu određuje u konačnici čovjek... radi koherentnosti ideja preimenovan u ljudske resurse.

Što su naime ljudski resursi uopće i na koji se način oni iskazuju na planu djelovanja lokalnih zajednica? Koje je njihovo agregatno stanje i kakvim zakonima podliježu?

Ljudski se resursi – prva je teza – ne iskazuju nužno u svom ekonomskom obliku, oni su mogući i u humanom, društvenom, znanstvenom i drugim oblicima. Ljudski resursi su nešto što ima strateško a ne taktičko značenje – oni su motor ali i krajnja svrha.

Kako, dakle, izgleda naša lokalna zajednica?

Čvrsto jezgro zajednice čini lokalna (samo)uprava, malo “poduzeće” za vođenje grada, općine ili regije, pogotovu komunalnih poslova, odgoja i obrazovanja. Na čelu tog poduzeća stoje gradonačelnici i gradska vijeća, izabrani na izborima na rok od četiri godine. Djeluju u okvirima zakona donesenih na nacionalnoj razini, odnosno pravila, uredbi i odluka koje sami donose.

No ti su zakonski okviri samo ljuštura koja tek omeđuje, ako i to, prostor mogućeg djelovanja. Lokalna je zajednica mikrokozmos i ne može se svesti tek na sužene odgovornosti poput komunalne politike ili opremanja dječjih vrtića. Lokalna zajednica nije tek niži stupanj nekakve više, nacionalne ili pak svjetske zajednice, već nešto što je cjelina samo po sebi. Utoliko i lokalna zajednica teži za cjelinom i za liderima koji se obraćaju toj istoj cjelini. Drugim riječima lokalni je plan gotovo stopostotna mjera života čovjeka i daleko se najveći broj njegovih interesa realizira upravo na toj razini.

Osim spomenute lokalne uprave treba tematizirati i lokalnu zajednicu i to onu opću, ali i one posebne zajednice, okupljene oko nekog sektora ili pitanja, koje danas uglavnom nazivamo civilnim i građanskim inicijativama. Dok opću zajednicu znamo već duže vremena, s posebnima je druga priča jer je njihovo djelovanje ipak novijeg datuma. Pojava civilnih inicijativa je možda najvažnija transformacija klasične lokalne zajednice do sada. Umjesto klasičnog odnosa opće lokalne zajednice i njezinog predstavničkog tijela (i izvršne razine), sada

imamo i nešto što dopunjuje klasičnu predstavničku demokraciju. To se možda preuzetno može nazvati direktnom demokracijom i sudjelovanjem koje nije pasivno i ograničeno na četverogodišnje cikluse. Zauzetost nekih grupa ljudi oko specifičnih pitanja zajednice može biti od ogromne koristi, mada je istina da se to teško i sporo prepoznaje. Tko bi, naime, mogao zanemariti visoku aktivističku zauzetost oko nekih pitanja preko kojih bi opće predstavničko tijelo uglavnom površno i brzo prešlo? Ova je zauzetost velika pomoć u rasvjetljavanju određenih tema, a nije nevažno što je to gotovo besplatni konzalting. Nažalost, premalo je proceduralnih mogućnosti ozbiljnijeg angažmana civilnih inicijativa u donošenju odluka, ali sasvim je razumno pretpostaviti da će razvoj pravnih okvira lokalne zajednice morati krenuti u tom pravcu.

Civilne inicijative su neka vrsta "selektivne javnosti", javnosti posebno čak i životno zainteresirane za neke uže, čak i vrlo uske sfere egzistencije. Civilno je društvo, sazdana na takvim interesima i inicijativama, više nego dopuna "općem" društvu građana izgrađenom od anonimnih pojedinaca. Utoliko je riječ o svojevrsnom postmodernom fenomenu, važnom amandmanu na građansko društvo kakvo ga poznajemo još iz 18. stoljeća.

U čemu je inovacija? Pa predstavnička demokracija kakvu poznajemo danas dobila je svoje teorijsko utemeljenje u doba prosvjetiteljstva, da bi bila uobličena i zaokružena tijekom 19. stoljeća. To je sustav u kojemu svi građani, kao masa, predstavljaju birače općeg interesa. Svaki građanin izražava kako svoj vlastiti, "sebični" interes, tako i onaj opći: svi, dakle, imamo ime i prezime, osobitosti, visinu, starost, zanimanje i sve druge, ali istodobno svatko od nas predstavlja i "općost". To je društvo moderne, industrijskoga razvoja, masovne proizvodnje, masovnoga školovanja... doba uniformi i uniformnosti. Civilno društvo, međutim, nastaje onda kada se iz "prosječnoga poopćivog interesa" izdvajaju posebni interesi, interesi uglavnom manjeg broja ljudi, ali jaki u svome intenzitetu. Primjerice, udruga oboljelih od rijetkih bolesti ne može svoj interes predstaviti na općoj razini, uz pomoć političkih stranaka ili masovnih demonstracija, ali može žustro lobirati za rješenje ili ublažavanje svojih problema kod raznih organa vlasti, na ulici ili u medijima. Sasvim je jasno da tim ljudima njihova bolest po važnosti nadmašuje bilo koju stavku iz opće skale važnosti za najveći broj ljudi poput radnog mjesta, uvjeta školovanja ili ideoloških afiniteta. Stoga oni svoj interes moraju predstaviti na drugačiji način i za njega se boriti drugačijim sredstvima od onih koja stoje na raspolaganju "općoj javnosti".

No, da stvar bude ljepša, njihov posebični interes je također poopćiv iz više razloga: inicijativa u svakom slučaju predstavlja vrijednost, bez obzira o kojoj se temi radilo; također plodovi tih inicijativa poboljšavaju kvalitetu

života “u detalju”, ondje gdje su opći interesi manje učinkoviti zbog “velike slike” kojoj su upravljani. Svaka zajednica koja ima mnoštvo civilnih inicijativa je potencijalno bogata jer su ondje ljudi više građani a manje podanici, uostalom puno su pokretljiviji i fleksibilniji. Aktivizam civilnih inicijativa moguće je iskoristiti i u drugim područjima od onoga izvornog na kojem je određena inicijativa ponikla.

Jačaju li civilne inicijative demokraciju? Apsolutno! Jačaju li kapacitete lokalne samouprave? Itekako, ali uz određene preduvjete. Prvo, nužno je izgraditi kanale komunikacije između civilnih inicijativa i lokalne samouprave. Drugo, potrebno je donekle institucionalizirati kontakt, formiranjem barem ad hoc institucija i foruma. Treće, važno je na pravi način “uposliti” civilno društvo, tako da ono istodobno ispunjava svoje posebne interese ali ih i transcendirira, poopćujući svoj aktivizam i prelijevajući ga širem društvu.

Jedino je pitanje umješnosti lokalne samouprave da izgradi mehanizme i prakse angažmana civilnoga društva pri proširenju i produbljivanju vlastitih kapaciteta. To ovisi, za sada, prije svega o horizontima i inteligenciji čelnih ljudi samouprave. Prepoznate i organizirane na pravi način civilne inicijative mogu sudjelovati u upravljanju zajednicom, čak i doslovno. Moguće je odlukom predstavničkih tijela delegirati civilnim inicijativama određeni dio zadataka. Iskustva govore da civilne inicijative određene poslove mogu obavljati jeftinije, pouzdanije i humanije nego određene klasične institucije, jer u sebi imaju više aktivizma, volonterskog duha i osjećaja zajedništva.

Lokalna samouprava u budućnosti neće moći funkcionirati bez aktiviranja ljudskih resursa. Svijet se toliko brzo mijenja da zakonodavac, niti izvršna vlast, ne stignu pratiti sve novosti, a posljedica je toga da se zaostaje s onima koji su u dosluhu sa modernitetom. Fleksibilne i aktivne lokalne zajednice puno su uspješnije u privlačenju investicija, a lakše prepoznaju dobre i dugoročno korisne ideje. Nije baš u tradiciji lokalnih samouprava da budu inovativne i inicijativne ali one moraju naći načina da te odlike preuzmu u suradnji s privrednim, znanstveno-obrazovnim i institucijama civilnog društva. Pitanje suradnje s tim sektorima nije više pitanje pristojnosti niti političke korektnosti, nego naprosto nužde. Lokalne samouprave nemaju dovoljno razvijena osjetila kojima bi brodile kroz današnji i pogotovu skori sutrašnji svijet. Reforme su nužne ali njima ipak prethodi otvoreni duh i dobre prakse – već sada je moguće izraditi okvire suradnje s civilnim i drugim društvenim sektorima, ne čekajući da to nacionalni zakonodavac napiše, predvidi, a kamoli naloži. U tim su pokušajima moguće i greške, ali sustav bez grešaka nema niti potencijal za snažne iskorake. Uostalom, najveća moguća greška je greška nečinjenja, propuštanja prilike.

U svijetu danas postoji čitav niz primjera uspješnog nadopunjavanja različitih oblika društvenog djelovanja, institucija i pokreta. Ide se toliko daleko da se izdvajaju pojedina lokalna područja izvan pravnog okvira neke zemlje – implicite priznajući da su važeći zakoni više prepreka nego poticaj – e da bi se privukle investicije i uposlenici koji raspolažu osobitim značajima. Na taj način pojedine lokalne zajednice počinju oponašati primjere turbouspješnih suverenih gradova koji su postali šampionima gospodarskog i tehnološkog razvoja. Znači li to da lokalno počinje pobjeđivati nacionalno a uz pomoć globalnog?

Bilo kako bilo ali svi znamo da povijest kažnjava spore i nepripremljene. Prostori na jugoistoku Europe uspjeli su nakon antičkog razdoblja propustiti gotovo sve povijesne prilike, a čini se da u tom propuštanju ustrajavaju i danas. No možda je to i prednost – suočeni sa nefunkcionalnim državama i krajnje lošom situacijom možda ćemo biti prisiljeni posegnuti za neortodoksnim i inovativnim rješenjima. Možda spas leži upravo u oskudici?

Sporazum o suradnji Općine Bihać i nevladinih organizacija – primjer dobre prakse?

Amira Hadžimehmedović

U našoj zemlji ne postoji zakonska definicija pojma “nevladina organizacija”. U praksi jedinstvenu upotrebu ovog pojma je skoro nemoguće naći. Pravna regulativa, literatura i javnost upotrebljavaju splet različitih izraza – nevladina organizacija, civilno društvo, udruženja građana, fondacije, neprofitne organizacije, društva, volonterske organizacije, organizacije civilnog društva i slično.

I u svijetu postoji više različitih opredjeljenja (i svako od njih koristi druge kriterije za razlikovanje nevladinih organizacija od drugih organizacija).

Pravna definicija je zapisana u zakonima različitih država. Neke države imaju specifične pravne sisteme što neminovno otežava poređenje na međunarodnom nivou.

Ekonomska definicija određuje područje obzirom na izvor prihoda i u neprofitno-volonterske organizacije ubraja one kod kojih više od polovina prihoda čine donacije pomagača i članova. Ova definicija dovedena je pod sumnju analizom poređenja izvora prihoda neprofitno-volonterskih organizacija (L. M. Salamon, H. K. Anheier, 1994), jer u praksi praktično nema neprofitno-volonterskih organizacija sa takvom strukturom prihoda.

Funkcionalna definicija u neprofitno-volonterske organizacije ubraja one privatne i nevladine organizacije, koje imaju opće korisnu/javnu namjenu.

Ta definicija je ograničeno upotrebljiva jer takvo razlučivanje nije prisutno u svim državama.

Strukturalno-operacionalna definicija kao osnovu koristi više kriterija pa tako u neprofitno-volonterske organizacije ubraja organizacije, koje su: formalno osnovane i imaju određeni stepen organizacijske kontinuiranosti; privatne, osnivaju ih nevladini akteri; neprofitno-distributivne (eventualni višak prihoda koriste samo za ostvarivanje svoje misije i svojih programa); samostalno vođene i uključuju određenu količinu volonterskog rada.

Navedeni kriteriji u pojedinim organizacijama u stvarnosti variraju, ali svi elementi moraju donekle biti prisutni ako se organizacija želi definirati kao NVO.

Strukturalno-operacionalna definicija je najšire obuhvaćena, jer je njena prednost u tome što obuhvaća širi broj organizacija i osigurava osnovu za poređenje.

Evropska unija pojam NVO definira ovako:
NVO nisu osnovane za ostvarivanje dobiti (neprofitne),
NVO su volonterske organizacije, formirane na volonterskoj osnovi i sudjelovanje u organizacijama je volontersko,
NVO su (bar djelimično) formalizirane, čime se isključuje mogućnost potpuno neformalnog udruživanja ljudi,
NVO su neovisne - od vlade i drugih javnih vlasti, političkih stranaka te profitabilnih preduzeća,
NVO ne djeluju samo zbog interesa svojih članova - osnovni smisao njihovog postojanja je djelovanje za opće društveno dobro.

Zbog izrazite raznolikosti NVO-a, potrebno ih je smisljeno klasificirati. Tako u svijetu postoje različiti tipovi privatnih – neprofitno - volonterskih organizacija, pa postoje i različiti sistemi klasifikacije. Svim priznatim klasifikacijama je zajedničko osnovno mjerilo za klasifikaciju organizacija i to je područje na kojem djeluje privatna-neprofitna-volonterska organizacija.

Međunarodna klasifikacija neprofitnih organizacija - ICNPO (International Classification of Nonprofit Organizations) dijeli organizacije na 12 područja, u kojima djeluju privatne neprofitno-volonterske organizacije, pa ih dodatno dijeli u 24 podpodručja, u kojima djeluju različiti tipovi organizacija.

Područja, po kojima su u ICNPO klasifikaciji razvrstane privatne neprofitno-volonterske organizacije, su:
kultura/umjetnost i rekreacija/sport,
obrazovanje i istraživanje,
zdravstvo,
socijalna zaštita,
zaštita okoline/zaštita životinja,
razvoj lokalnih zajednica,
pravo, odbrana i politike,
prikupljanje sredstava/finansiranje neprofitnih organizacija i promocija volonterizma,
međunarodno djelovanje,
religija,
poslovno i profesionalno udruživanje,
drugo, što nije moguće razvrstati ni na jedno područje.

Ova klasifikacija daje 12 “osnovnih vrsta” privatnih neprofitno-volonterskih organizacija, na osnovu čega se možemo lakše ‘kretati’ u sferi civilnog društva.

Kako u državi tako na području USK i općine Bihać, djeluju mnoge NVO, svaka u svojoj sferi pokušavajući ostvariti nemoguće u univerzumu koji djeluje na način da odnos između vladinih i nevladinih organizacija nije precizno uređen zakonom, da postoje neki općeprihvaćeni običaji i nepisana pravila po kojima se akteri ovog odnosa ponašaju. Svaka institucija funkcioniše na način da sama daje definiciju svog odnosa sa NVO sektorom, najčešće favorizirajući pojedine organizacije bez usmjerenih aktivnosti svih NVO koje djeluju u određenom polju. Općina Bihać npr. je tek prije dvije godine uvela praksu javnog poziva za dodjelu sredstava iz budžeta, dok je do tad budžetski novac dijelila na po tri ili četiri ustaljene NVO iz određenog djelokruga rada najčešće kulturno umjetničkim društvima, lovačkim udruženjima, itd. Trenutno na teritoriji općine djeluje 123 udruženja građana različitih orijentacija, pa su tako općinski organi dovedeni u situaciju da je nemoguće financirati samo jednu od npr. 7 kulturnih udruženja, jednu od 23 boračka udruženja, itd. Ono za što bi općinski organi mogli ‘iskoristiti’ ovu za njih naizgled nepovoljnu situaciju, jeste da isključivo traže podizanje kvaliteta u predloženim programima u smislu podizanja kapaciteta samih NVO, jačanja civilnog društva, i to bez dodatnih finansijskih opterećenja nego samim već planiranim sufinansiranjem programa koji bi ovaj put bili kvalitetniji, razrađeniji, usklađeni sa usvojenim strategijama razvoja općine.

Rad nevladnih organizacija je u općini Bihać obilježen je brojnim poteškoćama i anomalijama. Mali broj profesionalnih kadrova, nedostatak stručnog znanja (projektni menadžment, dobijanje sredstava, itd.) kao i slaba infrastrukturna podrška za razvoj nevladinih organizacija, ukazuju na činjenicu nestimulativnog okruženja u kojem nevladine organizacije ne mogu doći do nivoa razvoja. Ljudski resursi nižeg profesionalnog kvaliteta u nevladinim organizacijama su najčešće rezultat kratkotrajnog finansiranja projektnih aktivnosti, što uveliko uzrokuje 'odljev mozgova' u druge, najčešće javne sektore koji imaju koliko toliko stabilnije financiranje. Nemogućnost nudiženja stimulatvnih zaposlenja u nevladinim organizacijama kao i jako slaba zaštćenost uposlenih i vanjskih suradnika u nevladinim organizacijama su razlozi za nezaposlenje u ovom sektoru. Odnosi u organizacijama su najčešće neuređeni, ne postoji jasno usvojena regulativa kao ni standardi djelovanja ni kriteriji ocjenjivanja kvaliteta provedenih aktivnosti što dovođi do plodnog tla za stvaranje 'konstrukcija' o neprimjerenom radu nekih organizacija (što poslje dovođi do generalizacije) sa naročitim fokusom na neprofitabilnost. Nadalje, jedna od naznačajnijih nedostataka u radu svih NVO jesu slabo ili nikako razrađene strategije promocije vlastitih aktivnosti te se organizacije malo (obično po projektu) ili nikako pojavljuju u medijima na odgovarajući naćin.

U svijetu je jasno vidljiv trend povezivanja i suradnje nevladinih organizacija. Izgradnja globalnog civilnog društva (global civil society) je trend, kojeg nije moguće zaustaviti. Dosadašnja nepovezanost, nepovjerljivost i nesuradnja među nevladinim organizacijama u općini Bihać, iz razloga ne prepoznavanja prednosti mreže ili nekog drugog oblika suradnje, reflektuju se u generalno slaboj moći sektora u pokušajima dijaloga sa lokalnim vlastima po bilo kojem pitanju. Tako je pitanje potpisivanja Sporazuma o suradnji sa nevladinim sektorom i Općinom Bihać pri prvom pokušaju propalo prvenstveno zato što se nevladine organizacije nisu dovoljno ćvrsto a ni zajedno držale da provedu proces do kraja. Ćak je došlo do konflikata koji su rezultirali prekidom bilo kakvih napora u pravcu potpisivanja Sporazuma u 2010. godini.

Ipak, svjetski trend povezivanja se neminovno 'prelio' i na naše područje pa je CPCD (Centar za promociju civilnog društva), uz pomoć organizacija sa teritorija cijele države, uspio napraviti nacrt sporazuma koji se u pojedinim općinama potpisao i provodi ili, pak, iako potpisan ne provodi. Sporazum o suradnji sa NVO sektorom je potpisan u Općini Bihać 22. januara 2013. godine na insistiranje CPCD-a i UNDP-a. U prvom ćlanu ovog sporazuma navođi se da sporazum "...predstavlja njihovo opredjeljenje da se

dugo vremena podržavani rad i razvoj nevladinog sektora na ovoj teritoriji uredi ovim aktom s ciljem da se na osnovama zajedničkih vrijednosti koje ostvaruje nevladin i javni sektor uspostave jasne, efikasne i transparentne procedure međusobne suradnje i partnerstva.”

U petom članu ovog sporazuma navodi se: “Općinsko vijeće i općinski načelnik se obavezuju da će pripremiti i educirati zaposlenike općinske uprave kako bi bili spremni transparentno i kvalitetno uspostavljati partnerske odnose sa predstavnicima OCD-a... u svrhu obrazovanja zaposlenika općinske uprave i predstavnika OCD-a organizovat će se okrugli stolovi, savjetovanja, konferencije, medijske i web prezentacije...”

Deveti član ovog sporazuma navodi sljedeće: “Općinsko vijeće i načelnik su spremni da prihvate, u skladu sa zakonom i ovim Sporazumom, ponudu za sufinansiranje programa i projekata OCD-a mimo i izvan procedura javnog poziva samo kad OCD osigura, tokom godine, od drugog donatora više od 51% sredstava za projekte i programe od interesa za građane općine Bihać, i to samo onda:

Kad se ne krše odredbe propisa o budžetu

Kad je to uslov donatora koji je osigurao više od 51% sredstava za realizaciju planiranih projektnih sredstava

Kada je to od interesa za građane općine Bihać.”

Sami početak sporazuma je vrlo obećavajući, a čini se kao da ga općinske vlasti nisu ni pročitale. Baš kao ni navode u petom članu da će se obezbijediti edukacija zaposlenicima općine o suradnji i partnerstvu sa NVO (kojima je ona itekako potrebna), jer se ništa po tom pitanju nije dogodilo od dana potpisivanja sporazuma. Nijedna edukacija, ni jedan okrugli stol...istina, općinski Odjel za društvene djelatnosti je sazvaio tri grupe predstavnika NVO-a (grupe su podijeljene na vrlo neobičan način) na sastanak na kojem je prenešeno da je Sporazum o suradnji potpisan, nije nam prenešeno gdje možemo naći kopiju sporazuma (kopija dobijena na zahtjev) i ponuđena nam je sva pomoć za koju mislimo da možemo dobiti u uredu za Društvene djelatnosti od službenika za odnose sa NVO (koji je imenovan po potpisivanju sporazuma).

Deveti član ovog sporazuma je itekako diskriminatoran i čak na štetu i Općini i NVO. 50% sufinansiranja traže obično EU projekti velikog formata (iako se u EU zovu “small grants” – mali grantovi) od recimo 100.000 – 300.000 EUR. Općina takve projekte, u trenutno vrlo teškoj finansijskoj situaciji iz koje se ne vidi skori izlaz, (to autor ovog teksta ovdje odgovorno tvrdi) objektivno ne može sufinansirati. NVO također ne mogu same sufinansirati

ovakve projekte. Tako su takvi projekti prilikom predavanja aplikacija osuđeni na propast. Ukoliko i prođu, budu odobreni i njihova implementacija otpočne, nerijetko su lokalne vlasti te koje kasne sa svojim uplatama ili ih ne vrše nikako pa budu financijski kažnjavane, a nevladine organizacije gube kredibilitet i mogućnost ponovnog apliciranja. Bilo bi prihvatljivije i za općinu i za NVO da se općina odredila za manji iznos sufinanciranja i tako otvorila puno veći manevarski prostor i NVO-ma i svom budžetu a za korist svojih građana.

Brojni su faktori zašto i ovi napori, energija i novac, te dosadašnja postignuća mogu propasti ukoliko se zbog, prvenstveno, nedostatka finansijskih i ljudskih resursa, a zatim nepostojanja obostrane volje, onemogućiti dalja suradnja i rad po ovom pitanju. Suradnja koja se uglavnom zasniva na povjerenju i interesnoj povezanosti, bez većeg ulaganja u njen razvoj, vjerovatno neće proizvesti očekivane rezultate.

Sporazum uveliko pojednostavljuje odnos vlasti prema NVO, ne nudi poluge kojim obavezuje vlasti da se drže članova Sporazuma i svodi ulogu nevladinog sektora na "uslužni dodatak" vlasti, ili opciju za rješenje urgentnih problema. Da bi se spriječilo svođenje nevladinog sektora na nivo pomoćnika kod nuđenja usluga i nekoga ko je podređen vlasti, potrebno je razmišljati o modalitetima kako da istinski udružimo nevladin sektor, čija je misija rješavanje problema dobrobiti društvene zajednice, u svim poljima sa vizijom ravnopravnog partnera koji predstavlja legitimnu alternativu državnim organizacijama.

U praksi bi ovo značilo da vlast ni u kom slučaju ne smatra nevladin sektor konkurencijom, revolucionarima, isključivo kritikom, nego da stvori ambijent u kojem nevladine organizacije teže boljim, efikasnijim i životnijim alatima u svom radu. Samo ovako nevladin sektor može prevazići podređeni položaj u odnosu na vlast i postati ravnopravan i autonoman partner sa zaslužnim položajem u društvu.

Izazovi i perspektive efikasne saradnje vlasti i civilnog sektora na lokalnom nivou – grad Mostar

Dženana Dedić

Uspostava institucionalnog okvira saradnje na državnom nivou

Nevladine organizacije grada Mostara učestvovala su u procesu izradnje institucionalne saradnje između Vlade i civilnog društva u Bosni i Hercegovini. Još od 2001. godine bile su uključene u inicijativu pokretanja NVO Koalicije u Bosni i Hercegovini “Raditi i uspjeti zajedno”, a jedan od sastanaka održan je i u Mostaru u aprilu 2003. godine. Koalicija je formirana u februaru 2004. godine sa ciljem promocije i razvoja sporazuma o saradnji između vlade i civilnog društva u Bosni i Hercegovini na svim nivoima vlasti. Sporazum o saradnji između Vijeća ministara BiH i NVO Potpisan je u maju 2007, a krajem sljedeće godine u Parlamentarnoj skupštini BiH održana je i prezentacija priručnika za implementaciju Sporazuma. U tome periodu je formiran i Odbor za civilno društvo, osnovana je neformalne mreže nevladinih organizacija “Sporazum plus”, te formiran tim za primjenu Sporazuma. Održan je niz konsultacija i konferencija sa organizacijama civilnog društva, te je

kao rezultat ovih intenzivnih aktivnosti u Ministarstvu pravde BiH osnovan i Sektor za civilno društvo. Glavne nadležnosti sektora su:
izrada svih razvojnih dokumenata nevladinog sektora u BiH;
izrada i priprema Strategije i Akcionog plana za stvaranje povoljnog okruženja za razvoj civilnog društva u BiH;
unapređenje rada zajedničkih organa Vijeća ministara BiH i nevladinog sektora, u svrhu efikasnijeg dogovoravanja i procjenjivanja zajedničkih ciljeva;
priprema i predlaganje različitih vidova saradnje između Vijeća ministara BiH i nevladinog sektora u BiH;
procjenjivanje novih politika razvoja nevladinog sektora;
omogućavanje i podsticanje učešća nevladinog sektora u procesima konsultacija u izradi zakona i drugih propisa;
praćenje značaja aktivnosti nevladinog sektora i dobrovoljnog rada;
praćenje saradnje nevladinog sektora sa nižim nivoima vlasti u BiH;
praćenje i sačinjavanje godišnjih pregleda primjene sporazuma o saradnji između Vijeća ministara BiH i nevladinog sektora u BiH;
praćenje i sačinjavanje analiza o poštivanju primjene zakona i drugih propisa koji se odnose na nevladin sektor, provođenju kodeksa ponašanja za nevladin sektor te održavanju visokih standarda upravljanja;
priprema stručnih mišljenja i objašnjenja za primjenu zakona, drugih propisa i opštih akata iz nadležnosti Sektora, povodom upita građana, pravnih osoba i drugih subjekata, ili po službenoj dužnosti.³³

U cilju efikasnije saradnje sa sektorom za civilno društvo Ministarstva pravde BiH formirana je i komisija za saradnju u čijem sastavu su predstavnici pet mreža Nevladinih organizacija. Sve ovo čini bitan institucionalni osnov sa uspostavu dobre saradnje koja će u konačnici rezultirati stvaranjem povoljnog okruženja za razvoj civilnog društva u našoj zemlji. Više od polovine opština / gradova u Bosni i Hercegovini je potpisalo sporazum o saradnji sa organizacijama civilnog društva koje djeluju na njihovom području; neke opštine / gradovi koje nemaju potpisan sporazum imaju razvijene instrumente saradnje; određeni broj opština / gradova sa potpisanim sporazumom ga već implementiraju i došli su do stanja potrebe za izmjenama i prilagodbama, a neke opštine / gradovi nikako ne implementiraju sporazum koji su potpisali. Ovako različito stanje uzrokovano je različitošću prilika i odnosa na lokalnom nivou, koje zahtijeva različit pristup.

33 Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine <http://www.mpr.gov.ba/ministarstvo/organizacija/default.aspx?id=436&langTag=bs-BA>

Organizacije civilnog društva u Gradu Mostaru

Mostarska platforma je neformalna grupa organizacija civilnog društva grada Mostara koje je djelovala u periodu od februara 2006. do maja 2007. Inicijativa osnivanja platforme je pokrenuta u oktobru 2005 na sastanku koji je Viši zamjenik visokog predstavnika Martin Nej u Mostaru održao sa gradonačelnikom i predstavnicima nevladinih organizacija sa područja Mostara. Tada je dogovoreno da će platforma predstavljati forum koji će okupljati deset nevladinih organizacija, predstavnike poslovnog sektora, te Gradske uprave i Gradskog vijeća. Mostarska platforma kanije je okupljala je 30 aktivnih udruženja građana, te predstavnike gradske administracije kao izvršne vlasti i predstavnike Gradskog vijeća Grada Mostara. Cilj platforme je bio uključivanje i poslovnog sektora, ali to nije učinjeno u periodu djelovanja. Mostarska platforma je bila otvorena za saradnju i uključivanje svih ostalih zainteresiranih organizacija civilnog društva, te je u nekoliko navrata obnavljan poziv svim udruženjima građana da pristupe ovoj neformalnoj mreži. U ovome periodu održano je 26 sastanaka. U toku svoga djelovanja Mostarska platforma se aktivno bavila sljedećim:

Analiza Odluke Gradskog vijeća o postupku i kriterijima za raspodjelu sredstava tekućih grantova pojedincima, nevladinim i neprofitnim organizacijama utvrđenih Proračunom Grada Mostara

Izrada prijedloga kriteriji za ocjenjivanje i dodjelu sredstava po javnom pozivu

Formirane su radne grupe za pojedine oblasti razvoja lokalne zajednice, koje su u svom sastavu imale predstavnike udruženja građana i lokalnih vlasti

Formirano je koordinaciono tjelo

Članice su međusobno razmjenjivale informacije o svome radu u cilju planiranja daljih aktivnosti

Potpisan je Memorandum o zajedničkom radu i saradnji

Razgovaralo se o pokretanju inicijative za izradu razvojne strategije

Analizirano je izdvajanja za NVO-e iz budžeta gradova/opština

Učestvovanje u raspravama o nacrtu budžeta

Međusobna podrška inicijativama pojedinih organizacija članica platforme

Učešće u javnim prosvjedima

Medijska istupanja

Dobra saradnja sa gradskim vlastima

U radu Mostarske platforme veoma bitnu ulogu su imali predstavnici lokalnih vlasti. Grad Mostar u sastavu Službe za odgoj, obrazovanje, mlade i sport, odjela društvenih djelatnosti imenovao je službenike za saradnju sa

NVO-ima, mladima i vjerskim zajednicama. Predstavnici ove službe su aktivno učestvovali u radu Mostarske platforme, te su dijelom na sebe preuzeli i ulogu koordinatora, a i većina sjednice platforme se održavala u prostoru Odjela durštvениh djelatnosti Grada Mostara. Na nekim sjednicama platforme učestvovali su i drugi predstavnici lokalnih vlasti kao što su Predsjednik gradskog vijeća, šef odjela za finansija te predsjednici pojedinih komisija Gradskog vijeća, shodno temama o kojima se raspravljalo.

Zbog neslaganja članova platforme oko kreiranja novog koordinacionog tijela i predsjedavajućeg člana, Mostarska platforma je prestala sa radom u aprilu 2007. godine.

Vijeće mladih Mostara prvi put je osnovano u novembru 2006. godine na inicijativu Grada Mostara. Vijeće je bilo neformalna mreža. Imalo je 64 člana, predstavnika nevladinih organizacija i političkih partija aktivnih u gradu Mostaru. Ovo Vijeće mladih Mostara je prestalo sa djelovanjem u maju 2008.

Vijeće mladih Grada Mostara, ponovo je formirano i registrovano u novembru 2010. godine, a u njegovom sastavu se nalaze:

Predstavnici NVO-a

Predstavnici učeničkih vijeća

Predstavnici studentskih vijeća

Pojedinci mlađi od 30 godina

Počasni članovi

Savjetodavni članovi

Uz aktivnu podršku Grada Mostara, te aktivni angažman svojih članova, Vijeće mladih je realiziralo niz projekata i aktivnosti korisnih za lokalnu zajednicu. Posebno je bitno napomenuti da u ovome Vijeću zajedno rade mladi iz cijelog grada, koji je još uvijek i pored administrativnog ujedinjenja, po mnogo čemu podjeljeni grad.

Sporazum o saradnji u Mostaru

Nakon što je potpisan Sporazum o saradnji između Vijeća ministara BiH i NVO sektora u maju 2007 godine, Grad Mostar je pokrenuo inicijativu izrade Sporazuma za saradnu na lokalnom nivou. Uz učešće aktivnih nevladinih organizacija, održan je niz radnih sastanaka u periodu od marta do decembra 2008. godine kada je usaglašen sadržaj sporazuma. Nakon manjih izmjena u sadržaju sačinjenih od strane odjela društvenih djelatnosti Grada Mostara, Sporazum je dat na usvajanje Gradskom vijeću u februaru 2011. Nakon dužeg perioda kontrole koju su vršile komisija Gradskog vijeća Grada Mostara, Sporazum između Grada Mostara i nevladinih organizacija koje djeluju na području grada Mostara, potpisan je 04. jula 2012. godine.³⁴

Sporazum je u ime Grada Mostara potpisao gradonačelnik, po odluci Gradskog vijeća o prihvatanju Sporazuma donesenoj 03. jula 2012. Na svečanoj ceremoniji potpisivanju Sporazuma pristupilo je 36 nevladinih organizacija. Kako je navedeno u članu 9. Sporazuma: "Ovom Sporazumu mogu se naknadno priključiti potpisivanjem i NVO koje nisu sudjelovale u njegovom predlaganju i donošenju, te novoosnovane lokalne NVO". U skladu sa ovom odredbom Sporazum je potpisalo još 7 nevladinih organizacija.

Ovdje je takođe jako bitno istaći angažman nevladinih organizacija okupljenih na inicijativu CSSP-a, projekta za integrativnu medijaciju iz Berlina, sa Prof. Dr. Christian Schwarz-Schillingom. Organizirana je serija sastanaka u periodu od novembra 2010. godine, sa ciljem definiranja stanja u lokalnoj zajednici kako bi se kreirali efikasni mehanizmi za poboljšanje komunikacije i saradnje između gradskih vlasti i civilnog društva. Na ovim sastancima uz prisustvo gradonačelnika, te predstavnika Gradskog vijeća, Gradske uprave, civilnog sektora Mostar i predstavnika CSSP-a, u maju 2012. godine uspostavljeno je Konsultativno tijelo za saradnju među zajednicama (ICCB). Ovo tijelo sastoji se od predstavnika lokalnih vlasti i civilnog društva grada Mostar, što osigurava jednak angažman vlade i nevladinog sektora u zajeničkom kreiranju mehanizama saradnje. Konsultativno tijelo je dalo svoj doprinos u procesu ubrzanja potpisivanja Sporazuma između Grada Mostara i nevladinih organizacija koje djeluju na području grada Mostara; Kao rezultat rada ovoga tijela, Komisija za saradnju sa nevladinim organizacijama Gradskog vijeća Grada Mostara, je proširena za tri spoljna člana, predstavnika NVO-a. Jedan od ova tri člana je i predstavnik LDA Mostar. Komisija se sastala tri puta, do 04. novembra 2012. godine odnosno do kraja mandata

34 http://www.ldamostar.org/preuzimanja/Sporazum_Grad-NVO.pdf

posljednjeg saziva Gradskog vijeća. Na sastancima koordinacionog tijela je pokrenuta inicijativa osnivanja tematskih radnih tijela koja će u svom sastavu imati predstavnike odjela Grada Mostara, Gradskog vijeća Grada Mostara te predstavnike NVO-a. NVO-i su imali priliku da se izjasne o tome u kojem radnom tijelu žele da učestvuju, a teme kojima će se baviti ova radna tijela su usklađene sa djelovanjem odjela gradske uprave Grada Mostara odnosno komisija Gradskog vijeća, što znači da pokrivaju sve segmente života lokalne zajednice.

Imajući u vidu da su posljednji lokalni izbori održani u oktobru 2012. godine u cijeloj Bosni i Hercegovini osim u Gradu Mostaru, te da Grad Mostar od tada nema Gradskog vijeća, a gradonačelnik je skoro do kraja 2013. godine obavljao svoju funkciju, sasvim je jasno da je implementacija potpisanog sporazuma, te svih drugih aktivnosti na uspostavi saradnje između Grada Mostara i nevladinih organizacija koje djeluju na području grada Mostara nemoguća.

U svakom slučaju civilno društvo Grada Mostara ali i cijele Bosne i Hercegovine nosi veliku odgovornost u procesu izgradnje demokratskog društva. Civilno društvo će konačno morati postati svjesno svoje stvarne snage i uticaja kako bi preuzelo na sebe ozbiljniju i značajniju ulogu, legitimnog i odgovornog partnera vlastima Bosne i Hercegovine u procesu njene izgradnje.

Razvoj civilnoga društva u Hrvatskoj

Miljenko Turniški

Civilno društvo u svojoj se punini povijesno razvija zajedno s razvojem moderne demokracije, dakle od 18. stoljeća. Možda i prečesto zaboravimo da su nedemokratski odnosi među ljudima puno duže tradicije i utoliko je izgradnja demokratskih struktura i odnosa vrijedna poštovanja, zahvalnosti i ozbiljnog rada. Svojevremeno je bivši premijer Velike Britanije, Winston Churchill, rekao: “Demokracija je najlošija državna forma, ako se izuzmu sve ostale”. On je njome naglasio bitnu činjenicu koja nije izgubila na aktualnosti i značenju, a to je da nigdje ne postoji idealna demokracija ali unatoč svim dosadašnjim kritikama ona je najuspješniji postupak mirnog rješavanja konflikata. Svugdje na svijetu, u najrazličitijim regijama i sustavima, ljudi se pozivaju na demokraciju.

U nastavku teksta sažimam pregled najvažnijih odrednica i razvoja civilnoga društva u Hrvatskoj kako je to opisano u Nacionalnoj strategiji stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine.

Civilno društvo – okvir i pokušaji definiranja

Na spomen pojma civilno društvo većini prvo padaju na pamet udruge. No pojam civilnoga društva širi je od pojma udruge. Odnosi se na sferu društvenog života koja izravno ne pripada ni državnom ni privatnom, a niti profitnom sektoru, odnosno, na prostor djelovanja koji je izvan obitelji, države i tržišta, u kojoj se građani udružuju kako bi postigli zajedničke interese. Samim tim, civilno društvo na različite načine predstavlja aktivan odnos

građana prema javnim politikama, te podrazumijeva njihovo sudjelovanje u javnim raspravama i utjecaju na formiranje političke volje, konkretne inicijative usmjerene na određene političke mjere, kao i preuzimanja dijela javnih poslova koje država i javne institucije ne mogu obaviti ili ne mogu obaviti i zadovoljiti dovoljno kvalitetno.

Na europskoj razini Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) definirao je organizacije civilnog društva kao organizacijske strukture čiji članovi imaju ciljeve i odgovornosti od općeg interesa te koji djeluju kao posrednici između javnih vlasti i građana. Prema EGSO-u, takvo shvaćanje organizacija civilnoga društva uključuje cijeli niz organizacija: socijalne partnere; organizacije koje okupljaju pojedince oko zajedničkih interesa, poput organizacija koje se bave zaštitom okoliša, ljudskih prava, prava potrošača, obrazovnih organizacija i dr.; organizacije utemeljene u zajednici, poput organizacija za mlade, organizacija za zaštitu i promicanje obitelji i drugih organizacija čiji članovi sudjeluju u životu lokalne zajednice; vjerske zajednice.

Povijest razvoja civilnoga društva u Hrvatskoj

Prve inicijative civilnoga društva u današnjem značenju u Hrvatskoj se pojavljuju u drugoj polovici osamdesetih godina prošlog stoljeća. Iz 1982. godine potiče Zakon o društvenim organizacijama i udruženjima građana, kao temeljnim zakonskim okvirom koji uređuje pravo na slobodno udruživanje. Već je u njemu prepoznata razlika između udruge kao udruženja građana i udruge koja djeluje za opće dobro, tj. društvene organizacije. Organizacije civilnoga društva dodatni ugled i snagu u Hrvatskoj stječu neposredno prije, za vrijeme i nakon rata 90tih, kada se razvija ponajprije djelovanje humanitarnih i mirovnih organizacija. Većina istraživanja o tome razdoblju jasno upućuje na razvoj solidarnosti među građanima i građankama Hrvatske, a razina volontiranja bila je znatno veća nego danas. Vodeći se načelom da ljudska prava pripadaju svim osobama neovisno o etničkoj, rasnoj, vjerskoj ili drugoj pripadnosti, u tom se razdoblju osnivaju organizacije civilnoga društva za zaštitu i promicanje ljudskih prava u Hrvatskoj. Također, u tom se razdoblju ističu organizacije za ženska prava, one koje se bave pitanjima očuvanja okoliša te druge organizacije civilnoga društva.

Iako su organizacije civilnoga društva u Hrvatskoj osnivane većinom kao spontan izraz želje za građanskim organiziranjem oko nekih vrijednosti ili interesa, nedvojbeno su brojne međunarodne organizacije i donatori prisutni u to vrijeme u Hrvatskoj znatno utjecali na razvoj civilnoga društva i rad

nekih organizacija, prenoseći im znanja i vještine potrebne za rad i razvoj. No, potrebno je naglasiti da u Hrvatskoj početkom devedesetih godina prošlog stoljeća nije dovoljno shvaćen karakter i važnost civilnoga društva, država prema civilnom društvu nije imala strukturiran i institucionaliziran odnos.

Broj organizacija jedan je od važnijih pokazatelja razvoja civilnoga društva. Na temelju spomenutog Zakona o društvenim organizacijama i udruženjima građana iz 1982. godine i njegovih izmjena i dopuna udruge su u Hrvatskoj registrirane sve do 1997. godine kada je donesen prvi Zakon o udrugama. Godine 1985. u Hrvatskoj su bile registrirane 10.844 društvene organizacije i 547 udruženja građana. Prema podacima Državnoga zavoda za statistiku 1997. godine bilo je 21.945 udruga, a od toga u razdoblju od 1991. do 1997. registrirano ih je 8.208.

Svake se godine povećavao broj udruga i to tako da je rastao udio novoosnovanih udruženja građana, a smanjivao se broj novoosnovanih društvenih organizacija. Prema podacima službenih evidencija i registara, danas u Hrvatskoj djeluje više od 46.000 registriranih udruga, 181 zaklada, 12 fondacija i više od 500 sindikalnih udruga i udruga poslodavaca, 52 vjerske zajednice i više od 2.000 pravnih osoba Katoličke crkve, 428 organizacijskih oblika Pravoslavne crkve te, prema procjeni, više od 600 privatnih ustanova.

Imajući u vidu da je oko 16.000 udruga registrirano u području sporta i rekreacije, gotovo 7.000 u području kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, više od 4.000 u različitim gospodarskim djelatnostima, gotovo 4.000 udruga djeluje u području tehničke kulture, u području socijalne i zdravstvene djelatnosti i okupljanja i zaštite djece, mladeži i obitelji ukupno više od 4.000 udruga, više je od 1.000 udruga proizašlih iz Domovinskog rata, te više od 6.000 udruga djeluje u humanitarnim, ekološkim, hobističkim, odgojno obrazovnim, znanstvenim, duhovnim, odnosno, područjima zaštite ljudskih prava i prava nacionalnih manjina, informacijskih i drugih djelatnosti. Na ovako velik broj registriranih udruga treba gledati kao na nacionalno bogatstvo.

Ustroj organizacija civilnoga društva u Hrvatskoj

U pravnom smislu i po pravnom ustroju organizacija civilnoga društva u Hrvatskoj govorimo o udrugama, zakladama i fondacijama, privatnim ustanovama, sindikatima i udrugama poslodavaca, organizacijskim oblicima vjerskih zajednica, ali i o raznim vrstama neformalnih građanskih inicijativa. Usprkos određenim oblicima organiziranja građana krajem 19. i

tijekom 20. stoljeća, koji su svojevrsna preteča civilnoga društva u širem smislu riječi, očitiji oblici i prve inicijative civilnoga društva u današnjem značenju u Hrvatskoj se pojavljuju u drugoj polovici osamdesetih godina prošlog stoljeća.

Pojam organizacije civilnog društva obuhvaća prije svega, no ne i isključivo, udruge osnovane temeljem Zakona o udrugama te zaklade i fondacije, osnovane temeljem Zakona o zakladama i fondacijama.

Institucionalni razvoj civilnoga društva u Hrvatskoj

Značajniji pomak u razvoju organizacija civilnoga društva počeo je izgradnjom današnjega institucionalnog i zakonodavnog okvira krajem prošloga i tijekom cijelog prvog desetljeća ovog stoljeća, te osnivanjem institucija koje su izuzetno važne okosnice civilnoga društva u Hrvatskoj, a od kojih su najvažnije:

Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske (osnovan 1998.),

Savjet za razvoj civilnoga društva (osnovan 2002.)

te Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva (osnovana 2003.)

Također, usvojen je i niz zakona i strateških dokumenata, kojima je djelovanje civilnoga društva preciznije određeno i regulirano. Evo nekih od važnijih:

Zakon o zakladama i fondacijama 1995. godine,

Zakon o udrugama 1997. odnosno 2001. godine,

Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva, od 2006. do 2011. godine,

Zakon o priređivanju igara na sreću i nagradnih igara 2002. odnosno 2009. godine,

Zakon o volonterstvu 2007. godine,

Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom,

Strategija suzbijanja korupcije,

Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava,

Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova,

Program aktivnosti za prevenciju nasilja među mladima,

Nacionalni program za mlade.

Republika Hrvatska ima razvijen sustav financijskih potpora za programe i projekte organizacija civilnoga društva na državnoj i lokalnim razinama.

Godišnje se programima i projektima organizacija civilnoga društva iz javnih izvora dodijeli prosječno oko 1,5 milijardi kuna pri čemu se trećina odnosi na državni proračun, a na proračune županija, gradova i općina preostale dvije trećine dodijeljenih bespovratnih sredstava. Analize dodijeljenih financijskih sredstava prema području financiranja pokazuju da se za područje sporta u Republici Hrvatskoj, na godišnjoj razini, dodjeljuje približno četvrtina ukupnog iznosa. Slijedi područje potpore osobama s invaliditetom, osobama s posebnim potrebama i socijalno ugroženim skupinama, koje je financirano sa oko 20 posto godišnjeg izdvajanja za projekte i programe udruga, a gotovo jednak udio u ukupnom iznosu imaju projekti zaštite i promicanja kulture, kulturnih i povijesnih dobara te očuvanja prirode. Sudjelovanje nacionalnih manjina u javnom životu zemlje zastupljeno je s 10 posto, a projekti iz područja demokratizacije, razvoja civilnoga društva i volonterstva, jačanja socijalne kohezije te razvoja filantropije u ukupnom iznosu sudjeluju s oko 7 posto. Ostalih 9 područja, u odnosu na ukupan iznos javnih sredstava dodijeljenih projektima i programima organizacija civilnoga društva, imaju udio manji od 5 posto.

Važno je napomenuti da su udruge u Republici Hrvatskoj do sada iskoristile gotovo 100 posto raspoloživih sredstava fondova Europske unije namijenjenih sektoru civilnoga društva, kojima su financirane edukacije svih sektora u društvu, pružanje različitih socijalnih usluga kada ih država nije mogla pružiti, zaštita okoliša, socijalno poduzetništvo, borba protiv korupcije...

Iz nekih međunarodno usporedivih istraživanja provedenih u Hrvatskoj (npr. Civicus-indeks civilnog društva) razvidno je da je najkritičnije područje razvoja civilnoga društva u Hrvatskoj povezano s ograničenim prostorom za djelovanje, određenim kao zakonski, politički i sociokulturni okvir poticajan za razvoj civilnoga društva.

Iako građani općenito imaju pozitivan stav prema organizacijama civilnoga društva, ipak još uvijek nisu dostatno uključeni u rad organizacija ili inicijativa civilnoga društva. To je izravno povezano s neodgovarajućim razvojem volonterstva te kulture davanja za projekte i programe od interesa za opće dobro.

Organizacije civilnoga društva imaju višestruku ulogu u svakom društvu. Civilno društvo u Hrvatskoj dio je globalnog fenomena koji ima svoju nacionalnu povijest, a istodobno podliježe globalnim utjecajima. Misija organizacija civilnoga društva jest ravnopravno sudjelovati u izgradnji demokratskog, otvorenog, uključivog, bogatog i socijalno pravednog, održivog te ekološki osviještenog društva, biti korektiv vlasti te veza između građana i javnog sektora.

Osim djelovanja za dobrobit svojih članova, znatan je broj onih koje djeluju i za opće dobro. Imajući na umu stupanj razvoja normativnog i institucionalnog okvira za djelovanje organizacija civilnoga društva te praksu nekih zemalja EU-a, još nisu posve ostvarena nastojanja prethodne Nacionalne strategije da se odgovarajuće uredi status organizacija koje djeluju za opće dobro, odnosno omogući pravednija, učinkovitija i odgovornija raspodjela sredstava središnje i lokalne vlasti za projekte i programe od interesa za opće dobro koje provode organizacije civilnog društva.

Objedinjujući u svojem djelovanju načela neprofitnosti, samoorganiziranosti i transparentnosti, te priznavanja volonterskog rada, ali i poduzetništva, organizacije civilnoga društva trebaju poticati građane, privatni i javni sektor (prije svega državu) da doniraju sredstva inicijativama od interesa za opće dobro. Pored toga, trebaju poticati međusobno udruživanje, povezivanje i suradnju u rješavanju zajedničkih/općih interesa i zagovaranju javnih politika.

Ciljeve organizacija civilnoga društva moguće je ostvariti različitim zadaćama i aktivnostima (djelatnostima) kojima se te organizacije bave u rasponu od zagovaračkih udruga, koje se bore za prava socijalno ugroženih i manjinskih skupina, preko građanskih inicijativa koje pokreću savjetodavnu ulogu pri oblikovanju javnih politika, što se očituje u aktivnom sudjelovanju organizacija civilnoga društva u donošenju pojedinih zakona, nacionalnih programa ili strategija, do djelovanja zaklada lokalnih zajednica i mreža lokalnih udruga koje podupiru razvoj civilnoga društva odnosno građanskog aktivizma na lokalnoj razini. I, naravno, ne smije se zanemariti važnost pojedinih udruga u obavljanju socijalnih i javnih usluga od općeg interesa na području obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi, u čemu u Hrvatskoj, po uzoru na europske, mogu biti poželjan i dobar partner državi.

Većina organizacija civilnoga društva vezana je uz četiri najveća grada, u kojima je registrirano ukupno više od 21.000 udruga te najveći broj zaklada. Nedvojbeno je da su izrazito velike razlike u standardu građana između hrvatskih regija u izravnoj vezi sa stupnjem razvoja civilnoga društva u tim regijama. Stoga su proteklih godina uloženi dodatni naponi u razvoj programa potpore ujednačenom regionalnom razvoju civilnog društva te su nastavljeni procesi decentralizacije financiranja projekata i programa udruga iz javnih izvora, čije se pravi učinci tek trebaju vidjeti u predstojećem razdoblju, pogotovo u kontekstu priprema za povlačenje strukturnih fondova EU.

Posljednjih pet godina, djelovanjem Savjeta za razvoj civilnoga društva, Ureda za udruge, Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva, ali i drugih institucija uključenih u provedbu mjera Operativnog plana Nacionalne

strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2007.–2011., osviještenost tijela državne uprave o vrijednosti rada organizacija civilnoga društva, kao i o mnogim procesima povezanim s demokracizacijom i transparentnošću tijela javne vlasti, znatno se povećala.

Sporazumi o suradnji lokalnih vlasti i civilnih udruga

U Nacionalnoj strategiji stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2006. do 2011. godine jasno su postavljena i definirana područja pravnog i institucionalnog okvira za razvoj civilnog društva, no dio ciljeva i operativnih mjera nije realiziran ili nije zadovoljavajuće realiziran pri čemu se posebno misli na definiranje statusa organizacija koje djeluju za opće dobro.

Kao poseban uspjeh u prethodnom razdoblju svakako treba istaknuti da je usvojen Kodeks pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga. U praksi, Kodeks se uglavnom primjenjuje na nacionalnoj, a samo djelomično na lokalnoj razini. Ta činjenica ostaje izazov svim tijelima lokalne i regionalne samouprave u narednom razdoblju.

Sporazumi i povelje suradnje između tijela državne uprave i/ili jedinica lokalne samouprave s organizacijama civilnog društva provode se tek djelomično, tj. zaključeni su u samo 14 posto jedinica lokalne i regionalne samouprave. Unatoč znatnom napretku u odnosu na situaciju ranih 90tih, još uvijek ima poteškoća u jačanju povjerenja i suradnje između tijela javne vlasti i civilnog društva, posebno na lokalnoj razini.

Prioriteti natječaja se često ponavljaju iz godine u godinu, ne prateći stvarne potrebe i trendove. Nema kvalitetnog i sustavnog nadzora nad dodijeljenim sredstvima, niti evaluacije rezultata i učinaka financiranih programa i projekata organizacija civilnog društva. Jedini sustav nadzora jest onaj Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva te ugovaratelja određenih programa i projekata na nacionalnoj razini, koji prate i vrednuju provođenje pojedinih projekata i trošenje sredstava. Na lokalnoj razini nerijetko se i dalje udruge financiraju uključivanjem u proračun ili na temelju odluke pojedinaца iz vlasti, a ne temeljem natječaja, što je vidljivo u godišnjim izvješćima o financiranju projekata i programa organizacija civilnog društva koje Ured za udruge izrađuje od 2007. godine. Pitanje tko je zapravo subjekt pregovaranja s vlastima na lokalnoj razini počeo se rješavati prije 7-8 godina kroz osnivanje lokalnih ili regionalnih Foruma udruga koji bi se registrirali kao posebna

organizacija civilnog društva i kao takva pregovarala i zagovarala interese okupljenih u forum. Na skupštinama Foruma izabrano je vodstvo Foruma, potom bi se potpisivale Povelje o suradnji tamo gdje se uopće do njih uspjelo doći. Predstavnici Foruma bi također, s obzirom na profil pojedinih organizacija, delegirali zainteresirane pojedince u razna tijela lokalnih vlasti kako bi pomogli u oblikovanju javnih politika. Jedan od zadataka je bio i organiziranje transparentnih javnih natječaja za dodjelu sredstava, definiranje jedinstvenih obrazaca natječaja te diskusije o prioritetima konkretne lokalne zajednice. Na žalost, primjena ovog modela je nakon početnog entuzijazma zastala i pokrila tek manji dio teritorija Republike Hrvatske. Pojavili su se i problemi sa koordinacijom velikog broja udruga i održivošću tako da kao što je već rečeno pitanje jednog učinkovitog modela suradnje organizacija civilnog društva i vlasti na lokalnom nivou ostaje otvoreno.

Literatura

- Vodič za međusektorsku suradnju- Udruga za kreativni razvoj Slap, Osijek, 2003.
- Obrazovanje o civilnom društvu – Organizacija za građanske inicijative – OGI, Osijek, 2006.
- Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2012. do 2016.- Vlada Republike Hrvatske

“Sporazum” – od usvajanja do primjene

Zoran Banović

U kontekstu razvoja saradnje vladinog i nevladinog sektora

Početke razvoja civilnih organizacija ili nevladinih organizacija, kako je to popularan naziv, i u našu zemlju donesen iz engleskog jezika, vezan je za devedesete godine. Tada su i nastajale organizacije koje su svoje djelovanje u tom period vezivale isključivo na humanitarni rad i pomoć ljudima u nevolji. Period devedesetih, pa sve do 2002. godine, pored pomoći ugroženim kategorijama i humanitarnom radu, vezan je i za razvoj nevladinih organizacija i takozvano jačanje kapaciteta. Spoznavajući značaj ali i snagu sve većeg broja organizovanih nevladinih organizacija, stvara se potreba za saradnjom i većim uvažavanjem rada civilnog društva od strane lokalnih i vlasti na drugim nivoima. Početke saradnje sa vladinim institucijama na bilo kom nivou, nevladine organizacije krunisale su različitim memorandumima i protokolima o saradnji, za taj period važnim dokumentima, čije je potpisivanje nerijetko bilo uslovljeno dobijanjem donatorskih sredstava.

Šest godina je prošlo od kako je 2007. god. potpisan Sporazum³⁵ o saradnji vladinog i nevladinog sektora sa Vijećem Ministara BiH. Očekivanja nevladinih organizacija, koje su se borile četiri godine da dođe do potpisivanja Sporazuma, bila su mnogo veća. Podsjetimo se da Sporazum predstavlja okvirni mehanizam za razvoj i održavanje saradnje između nevladinog

35 U daljem tekstu Sporazum

sektora i institucija vlasti na opštinskom nivou u Bosni i Hercegovini. Zajedničko djelovanje preko 300 nevladinih organizacija ogledalo se u rješavanju osnovnih problema koji negativno utiču na daljni razvoj i društvenu marginalizaciju nevladinog sektora, nepostojanjem institucionalnog okvira za saradnju nevladinog sektora sa institucijama vlasti, i nepovoljnim i ne-transparentnim uvjetima djelovanja i finansiranja nevladinih organizacija. Zagovarajući promjene koje doprinose razvoju partnerstava i opredjeljenju lokalnih uprava da nevladine organizacije prihvataju kao partnere, članice Koalicije, koja je nastala kao produkt rada preko 300 organizacija, usvajanjem Sporazuma na određenoj razini (lokalni, kantonalni, entitetski, državni nivo), postale su svjesne neophodnosti institucionalizacije odnosa između nevladinog sektora i vlasti na svim nivoima kroz uspostavljanje jasnih, efikasnih i transparentnih procedura međusobne saradnje.

Sagledavajući značaj rada nevladinih organizacija, evidentno je da najveći značaj za nevladine organizacije ima potpisivanje Sporazuma na lokalnom nivou, tako da je potrebno uložiti dodatne napore da se podrži razvoj civilnog društva i *partnerskog* djelovanja sa vlastima na rješavanju problema od javnog interesa. Te da se dio specifičnih poslova iz domena lokalne samouprave - kada se za to iskaže potreba - djelimično ili u cjelini povjeri nevladinim organizacijama. Za izvršavanje navedenih poslova koji su značajni za lokalnu upravu potrebno je osigurati adekvatna sredstva.

U periodu od 2007. godine do danas, desetine nevladinih organizacija usmjerile su dio svog rada na animiranje lokalnih uprava na potpisivanje Sporazuma, što opštinske/gradske uprave obavezuje na niz aktivnosti među kojima su:

imenovanje službenika³⁶ koji će biti zadužen za saradnju i komunikaciju sa nevladinim organizacijama,
edukacija zaposlenika opštinske/gradske uprave kako bi bili spremni transparentno i kvalitetno uspostavljati partnerske odnose s predstavnicima nevladinih organizacija,
učesće u zajedničkim edukacijama predstavnika nevladinog i vladinog sektora o mogućnostima razvoja međusektorske saradnje.

Usvojeni dokument Sporazuma, koji je izraz političke volje i koji je potpisan na obostrano zadovoljstvo i korist, uključuje i odredbe koje obavezuju opštinske/gradske vlasti na transparentan proces finansiranja nevladinih organizacija od strane opština/gradova, te uspostavljanje jasnih kriterija i

36 Definisan radna mjesta u novoj sistematizaciji lokalne administracije ili referat u već postojećim službama društvenih djelatnosti.

procedura za prenos poslova od javnog interesa na nevladine organizacije. Prvenstveni smisao ovakvog načina definisanja saradnje je obaveza definisanja poslova od javnog interesa opštine/grada koje će prenijeti na nevladine organizacije, zatim obaveza objavljivanja javnog poziva za prijavu projekata i dodjelu sredstava, postavljanje razumnih rokova za prijave, i definisanje jasnih kriterija za učešće nevladinih organizacija u prijavama za dodjelu sredstava. Zajednički rad na usvajanju Sporazuma definisao je niz mehanizama koji su sastavni dio usvojenog Sporazuma, a ono što treba da urade lokalne uprave jeste da definišu javni interes i potrebe u cilju rješavanja velikog broja nagomilanih problema kako na lokalnom, tako i na svim drugim nivoima.

Do sada je na području BiH potpisan Sporazum u preko 80 opština/gradova, što nam govori da je Sporazum potpisan u oko 60% od ukupnog broja opština/gradova.

Koliko je Sporazum doprinio stvarnoj saradnji i uspostavljanju partnerskih odnosa, govori podatak da je ostala loša praksa u pružanju podrške nevladinom sektoru od strane lokalnih uprava, a ako i postoji podrška, ona je u mjeri i na način koji odgovara interesima opština/gradova. Najveću korist i dobit od ovakve podjele ima nekolicina tzv. "tradicionalnih" organizacija kao što je Crveni krst, razna sportska udruženja, udruženja lica sa invaliditetom, udruženja penzionera, a u poslijeratnom periodu ovoj grupi se pridružuju boračka udruženja, udruženja logoraša, udruženja poginulih boraca, ratnih veterana, vjerska udruženja i dr. Sagledavši budžete i budžetske linije u pojedinim lokalnim upravama, vidljivo je iz ovakvog načina podjele i dodjele sredstava da se sredstva dijele još uvijek elitistički jer se na taj način podržavaju interesi vladajućih elita, i mi u stvari imamo veliki broj organizacija koje djeluju kao produžena ruka vlasti kako na lokalnom, tako i na kantonalnom, odnosno entitetskom nivou. Ovakva praksa dodjele sredstava bilo putem konkursa ili direktnim uključenejm u budžetske linije govori o podršci vlastitog političkog koncepta, koja je svakodnevno prisutna, a sa druge strane, vlasti se na svim nivoima, kroz podršku "nevladinim organizacijama", predstavljaju kao institucije koje podržavaju nevladin sektor, što u principu nema veze sa stvarnim potrebama nevladinog sektora i civilnog društva u cjelini. U skorije vrijeme ova praksa se na entitetskim nivoima mijenja, jer su u raspodjelu uključuju i organizacije koje su izvan konteksta podobnih³⁷.

Koliko je ambivalentni odnos vladajućih struktura prema nevladinom sektoru uzrokovao podjele među nevladinim organizacijama govori i činjenica da je većina organizacija primorana da podršku traži izvan granica Bosne

37 Udruženja kao što je Pokret potrosaca RS, Banja Luka

i Hercegovine, tj. da joj podrška budu međunarodne organizacije, a ne vladine institucije čije korisnike i probleme nevladine organizacije rješavaju. U mnogo slučajeva do sada bili smo svjedoci pogrešnog djelovanja određenog broja organizacija koje umjesto da se bore za socijalna prava ugroženih kategorija stanovništva, za šta su vladajuće elite najdirektnije odgovorne, organizacije se stavljaju u službu politike i umjesto kritike nosilaca političke moći, partnerstvo se pretvara u podobnost i zavisnost. Činjenica je da ove organizacije nanose štetu radu i djelovanju nevladinih organizacija i da su zbog njihovog rada veoma često na meti kritika i ostale organizacije koje svoj nesebični rad zasnivaju na problemima zajednica i velikog broja socijalnog ugroženog stanovništva.

Međunarodna pomoć u razvoju saradnje civilnog društva i vladinih institucija

Da bi se razumjela pomoć međunarodnih organizacija razvoju civilnog sektora u BiH, neophodno je istaknuti da je međunarodna finansijska podrška nevladinom sektoru u BiH uslovljena ispunjavanjem niza kriterija koje organizacije zainteresovane za dobijanje *grantova* moraju ispuniti da bi njihovi zahtjevi bili prihvaćeni. Kriterije određuju inostrani sponzori/donatori direktno, ili za ove poslove angažuju strane posredničke organizacije i agencije. Za očekivati je da ovi posrednici kod uspostave kriterija konsultuju lokalne poznavaoce nevladinog sektora i ukupnih društvenih prilika. Nerijetko se dešava da potrebe ne odgovaraju zahtjevima donatora i da se nevladin sektor prilagođava uspostavljenim kriterijima, zapostavljajući pri tome osnovnu misiju svog osnivanja i djelovanja, čime se gubi dio nezavisnosti u radu.

U ovakvoj konstalaciji odnosa i zavisnosti ili od jednih ili od drugih, nevladine organizacije kao ozbiljan resurs demokratije ne nalaze svoje pravo mjesto niti vide izlaz iz krize koju prouzrokuje vlast na svim nivoima. Ne shvatajući značaj donošenja i potpisivanja Sporazuma, mnoge nevladine organizacije ne prepoznaju njegov smisao i značaj, niti ga koriste u dovoljnoj mjeri da bi samim korištenjem doprinijeli stvaranju povoljnog ambijenta za rast i razvoj demokratskog društva.

U Bosni i Hercegovini do sada nisu rađena sveobuhvatna istraživanja zasnovana na primjeni Sporazuma, koja bi omogućila nevladinim organizacijama ali i vlastima da sagledaju trenutno stanje ali i činjenice vezane za

neprimjenjivanje odredbi iz Sporazuma, što se prepoznaje kao manjkavost u primjeni i praćenju implementacije Sporazuma.

Odras nedosledne implementacije Sporazuma ogleda se i u veoma važnoj klauzuli sufinansiranja projekata nevladinih organizacija, u kojoj je jasno definisano da ako organizacija obezbijedi 80% sredstava, lokalna administracija će obezbijediti 20% sredstava. U budžetima lokalnih uprava do sada ovakva podrška nije prepoznata kao prioritet, niti se za ovakav vid djelovanja u budžetima kreiraju posebne linije i namjenska sredstva. Pomak koji je vidljiv u svim opštinama/gradovima nakon potpisivanja Sporazuma, je jedino u definisanju osoba za saradnju sa nevladinim organizacijama, što opet možemo posmatrati dvojako: kao odraz želje da se uredi određeni dio posla unutar lokalne administracije ili kao još jedno "političko" zapošljavanje.

Bilo kako bilo, radna mjesta su definisana, zaposlenici za saradnju sa civilnim društvom uredno dolaze na posao, dobivaju naknadu za rad, a koliko doprinose stvarnom razvoju saradnje ova dva sektora govori i podatak da ove osobe nemaju nikakvih ovlaštenja niti odlučuju o bilo čemu.

Sagledavajući primjenu Sporazuma i dešavanja po opštinama/gradovima u kojima se primjenjuje Sporazum, zabilježeno je da se za sredstva definisana budžetom, opština/grad raspisuju konkursi. Dalja procedura i sudbina projekata nije poznata niti transparentna. U velikom broju opština/gradova dodjeljuju se sredstva da bi se očuvao socijalni mir, bez jasnih kriterija u kojoj oblasti su definisani projekti, visini sredstava, vremenskom periodu provođenja i samom praćenju rezultata provedenih projekata kao i pravdanju dobijenih sredstava. Ovakvi podaci idu u prilog činjenici da u komisijama koje imenuju skupština/vijeće sjede ljudi koji nemaju dovoljno zanja vezanih za kreiranje i implementaciju projekata, te da o samom procesu nisu edukovani. U većini slučajeva u komisiji su odbornici/vijećnici, predstavnici lokalne administracije i predstavnici boračkih organizacija koji ustvari predstavljaju civilno društvo ili nevladin sektor.

Ako pogledamo dešavanja na državnom ili nivou entiteta, vidjećemo da je situacija ista, te da se ništa do sada nije promijenilo. Nema potpisanog nijednog entitetskog sporazuma, a i nekoliko kantonalnih sporazuma nije u funkciji za koju se zalaže civilno društvo.

Civilno društvo, godinama se zalaže za formiranje različitih tijela i Savjeta na državnom nivou, kao i kancelarije za NVO sektor koja treba da koordinira dijelom aktivnosti koje će doprinijeti razvoju i većoj ulozi i uvažavanju civilnog društva. Svakako da bi najpoželjnije bilo osloniti se na određena istraživanja kao osnovu za definisanje kriterija koji će pomoći u izradi Strategije za NVO sektor koja je u izradi i koja je dodijeljena Ministarstvu pravde

BiH napredlaganje i donošenje. Koliko je to dug i spor proces govori podatak da ukoliko se neko od predloženih predstavnika političkih opcija entiteta ne uključi adekvatno, dolazi do blokade cjelokupnog procesa, što se nama u Bosni i Hercegovini upravo i dešava. Neiskustvo i neznanje u upravljanju ovakvim procesima dovelo je nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini u nezavidnu situaciju. Sa jedne strane, tu je znanje i iskustvo predstavnika nevladinog sektora, dok je sa druge strane politika koja diktira učešće svojih ljudi u procesima.

U osnovi nevladin sektor i ljudi u njemu, kao dio civilnog društva u BiH, predstavljaju ozbiljan resurs Bosne i Hercegovine, koliko zbog izvjesnog demokratizacijskog potencijala, toliko i kao sektor zapošljavanja, socijalnih i drugih usluga. O ulozi, stvarnom broju i potencijalima nevladinih organizacija u BiH teško je govoriti jer jedinstvena baza podataka ne postoji ili nije objedinjena sa nivoa entiteta na državni nivo. Donesena zakonska regulativa³⁸, kao i sam dalji razvoja ovdašnjeg civilnog društva i nevladinog sektora kao njegove značajne komponente dovedeni su u pitanje, a samim tim i djelovanje organizacija je indikativno u širem kontekstu strateških razvojnih koncepcija civilnog društva u regionu.

Zaključci:

Nastaviti sa aktivnostima vezanim za uspostavljanje dijaloga i partnerstva na relaciji dva sektora,
Jačanje nevladinog sektora u cilju preuzimanja odgovornosti za implementaciju potpisanih Sporazuma,
Uspostavljanje efikasnih mehanizama primjene i procjena Sporazuma na lokalnom nivou.

38 Zakon na državnom nivou i entitetski zakoni, registracija u sudovima RS i registracija u Ministarstvu pravde i kantonalnim ministarstvima

Mjesto i uloga NVO-a u evropskim integracijama

Jelena Elijaš

Radeći kao aktivistica i volonterka u organizacijama civilnog društva, dugi niz godina pratim i pokušavam razumjeti kontekst djelovanja rada organizacija i vlasti, njihovo uzajamno nerazumijevanje i značaj saradnje dva sektora u odnosu na evropski put BiH. Tekstom o Mjestu i ulozi NVO-a u evropskim integracijama, želim doprinijeti boljem razumijevanju i uspostavljanju trajnih partnerskih odnosa dva sektora, lakšem prevazilaženju razlika i bržim integracijama sa Evropskom unijom.

Partnerstvo nevladinog i vladinog sektora

Partnerstvo građana i lokalnih samouprava mnogi naučnici u svojim radovima su definisali kao uzajamnu pomoć u realizaciji različitih programa u zajednici. Mjerljivi rezultati zajedničkih aktivnosti pokazatelj su zajedničkog djelovanja koje omogućava i jednima i drugima kvalitetan život u određenom području. Devedesete godine u Bosni i Hercegovini donijele su promjene kako u političkoj sferi tako i u sferi građanskog društva, te u tom periodu nastaje veliki broj nevladinih organizacija koje svoje djelovanje stavljaju u kontekst rješavanja problema u zajednici. Prvobitni rad organizacija odnosio se na humanitarnu pomoć ranjivim kategorijama. Zemlja netom izašla iz rata trebala je korjenite promjene, a veliki broj međunarodnih organizacija svoje djelovanje usredsredio je na jačanje kapaciteta nevladinih organizacija. Ovaj period prate različita mišljenja i poimanja rada nevladinog sektora jer za jedne je to sektor koji djeluje protiv

vlasti, a za druge su nevladine organizacije jedini spas iz problema koji su nas zadesili. Ovakvo poimanje nevladinih organizacija je prisutno i danas. Politički predstavnici svakodnevno minimiziraju ulogu civilnog društva u razvoju društva.

Različiti dokumenti i ratificirane povelje pomogle su razvoju civilnog društva u segmentu prihvatanja rada nevladinih organizacija i donošenju zakonske regulative kako na nivo države i entiteta, tako i na nivou lokalnih uprava. Djelovanje nevladinih organizacija vezuje se na djelovanje u lokalnoj zajednici ili određenom području u kojem organizacije uz pomoć građana rješavaju probleme u zajednici. Ovi pokazatelji samo su jedan segment rada nevladinih organizacija, a ostali alati i mehanizmi koriste se u zavisnosti i po potrebi u određenim situacijama. Radeći u veoma teškim uslovima, kritikovane od strane vlasti, nevladine organizacije jačale su svoj rad u saradnji sa međunarodnim organizacijama, te nam danas politički predstavnici postavljaju pitanja: 1. Da li smo postali strani plaćenici?, ili, 2. Radimo li u korist društva i građana u lokalnim zajednicama? Reakcija na ova pitanja uslovljena je nedovoljno razvijenim kapacitetima organizacija, kao i velikim brojem organizacija koje su uvrštene u budžete opština/gradova, a iste organizacije nerijetko imaju i primanja od viših nivoa vlasti.

U vremenu razvoja nevladinog sektora u BiH primjetan je rad na dva paralelna kolosijeka, vlade rade odvojeno od građana, a nevladine organizacije odvojeno od vlada. Nedostatak dijaloga i komunikacije uzrokovao je ovakav razvoj događaja, a uvažavanje rada jednih prema drugima je važno za dalji napredak Bosne i Hercegovine.

Zašto BiH zaostaje za regijom i Evropom?

Zemlje u regionu svoje su djelovanje već odavno usmjerile na zajedničku saradnju dva sektora što rezultira pozitivnim pomacima u okviru evropskih integracija. Zemljama u tranziciji, kao što je Bosna i Hercegovina potrebno, je više vremena za prilagođavanje ali i više političke volje za društveno političke pomake.

Razvoj civilnog društva u Bosni i Hercegovini nije išao onim tokom kako je to prvobitno planirano. U jednom periodu vidljiv je pritisak nevladinih organizacija u društvu, ali samo u smislu broja, dok je institucionalni dio izostao, tako da civilno društvo u BiH još uvijek nema onu ulogu i snagu koja mu po prirodi stvari pripada u dijalogu sa institucijama vlasti. Za ovakvo stanje odgovornost treba tražiti na obje strane, jedan sektor ne razumije

drugi, imaju se predrasude prema onom drugom i takvo stanje traje već godinama i vrti se u krug.

Europska unija podržava evropski put Bosne i Hercegovine i za ovaj proces izdvojena su sredstva kroz IPA fondove. Veći dio sredstava utrošit će se na izgradnju institucionalnih mehanizama saradnje vladinog i nevladinog sektora. Koliko su važni ovi mehanizmi koji treba da su sastavni dio funkcionisanja vlasti na svim nivoima, bez obzira na političke promjene, govori i podatak da je samo za obuku državnih službenika u četiri vlade na nivou države i entiteta i Distrikta Brčko izdvojeno million eura za period od dvije godine. Preduvjet u procesu donošenja odluka važnih za život kao lokalne zajednice tako i državnih nivoa je uključivanje građana, ali ne kao pasivnih aktera već uključenje onog dijela građanstva koje daje stvarni doprinos.

Uključivanje građana je do sada u najvećoj mjeri bilo uključivanje u izborni process, kako na lokalnim izborima tako i na izborima viših nivoa vlasti. Ovakvu praksu treba prekinuti i građane treba uključivati u donošenje odluka od nivoa mjesne zajednice, opštine do nivoa entiteta i države. U ovom segment neka od ministarstava su već napravila pomake kao i neke od opština/gradova, tako da se mogu pronaći primjeri koji ukazuju da predstavnici nevladinih organizacija učestvuju u kreiranju zakonske regulative, izradi lokalnih strategija razvoja do dijela organizacija na koje je prenešen i dio vladinih poslova³⁹. Ovih primjera ima u Bosni i Hercegovini, ali i u ovom procesu zaostajemo za regionom, ako uporedimo podatke sa Srbijom gdje nevladine organizacije imaju budžetsku liniju i kontni plan, a u Republici Hrvatskoj Nacionalni Fond i Kancelariju za saradnju sa organizacijama i fondacijama. U BiH uloga saradnje sa civilnim društvom dodjeljena je Ministarstvu pravde BiH, gdje je i Sektor za saradnju sa nevladinim organizacijama i razvoj civilnog društva. Očekivanja od Sektora za saradnju bila su velika za nevladine organizacije, ali do sada, osim nekoliko studijskih posjeta, sve je ostalo na pokušajima, gdje se vidno osjeti nedostatak dijaloga i razumijevanja između dva sektora.

Otvorenost u saradnji vlasti prema nevladinom sektoru

Procesi u kojima se našla Bosna i Hercegovina uslovljeni su učešćem nevladinih organizacija tako da se pomaci u nekim segmentima osjete kroz

39 Ministarstvo trgovine i turizma Vlade Republike Srpske dio poslova koji se odnose na zaštitu potrošača prenijelo na 7 Udruženja građana

konkretnu saradnju kao što je primjer učešća organizacija u izradi seta zakona u borbi protiv korupcije i organiziranog kriminala u FBiH. Predstavnici nevladinog sektora direktno su uključeni u rad radnih grupa koje su pisale tekst Zakona i tu se vidi visok stepen saradnje i uvažavanja.

Dijalog sa civilnim društvom uznapredovao je u segmentima kulture, zaštite ekologije i još nekim drugim oblastima, ali napredak je najvidljiviji u onim oblastima sa kojima institucije imaju tradicionalno najbolju saradnju. Tradicionalna saradnja je sa sportskim klubovima, Crvenim krstom, KUD –ovima koji u segmentu finansiranja imaju najveću podršku. Na nivou opština/gradova najvidljivije je izdvajanje upravo za oblasti koje se tradicionalno podržavaju, a koliki je stvarni učinak dodjele sredstava i koliko ova vrsta organizacija učestvuje u procesu donošenja odluka vječito je pitanje ostalog dijela nevladinog sektora.

Veliku opasnost u BiH predstavljaju organizacije nastale direktno iz političkih partija kao što su ogranci mladih i žena, koje se u zadnje vrijeme sve više organizuju i registruju kao nevladine organizacije. Vlast bi trebala biti iskrena i otvorena prema NVO-ima, na način da se zajednički definišu standardi saradnje. Evropski put BiH utemeljen je Lisabonskim ugovorom kojim je inaugurisana tzv. “participativna demokratija” kao jedna od temeljnih ustavnih vrijednosti na kojima počiva EU. U narednom period je neophodna jača koordinacija vladinog i nevladinog sektora na implementaciji istog.

Problemi transparentnosti

Većina nevladinih organizacija finansira se sredstvima međunarodnih organizacija. U većini slučajeva organizacije koje rade za dobrobit građana, rade transparentno i javnosti su dostupni njihovi izvještaji putem web stranica, medijskih izvještaja i na mnoge druge načine. Naravno, u širokom spektru organizacija ima i onih koje ne rade transparentno i nanose štetu svim drugim organizacijama. Sa ovom problematikom potrebno je podjedanko da se bave i vladine i nevladine organizacije, prepoznavajući lošu stranu i štetnost ovakvog djelovanja.

Problematika vezana za transparentnost, a koja direktno šteti eurointegracijama, svakako su loši ili gotovo nikakvi kriteriji za dobivanje državnih sredstava za programe NVO. Mnogi “lokalni”⁴⁰ donatori i dalje ne pitaju gdje je otišao uplaćeni novac, a neke organizacije zahvaljujući nepotizmu

40 Razna minsitarstva kako državna, tako i entitetska i kantonalna

i korupciji i dalje profitiraju na fiktivnim projektima. Ipak, svakako treba istaći da je i znatan broj onih organizacija iz nevladinog sektora koji su primjenjujući različite projekte i akcije pomogli napretku Bosne i Hercegovine i razvoju njenog društva.

Finansiranje NVO-a ili projekata NVO-a?

Prema nezvaničnim podacima u BiH je registrovano na svim nivoima vlasti preko 10.000 organizacija, od kojih aktivno i u službi građana radi oko 200. Za finansiranje projekata nevladinog sektora u Bosni i Hercegovini u prošloj i pretprošloj godini izdvojeno je preko 200 miliona KM, a većinu sredstava vlasti su upravo donirale za sportske organizacije, projekte socijalnih usluga i boračko-invalidska udruženja. Novac za projekte izdavan je i doniran na nivou opština/gradova i kantona, te entiteta i države BiH, a vlastite fondove ima i većina ministarstava. Prateći trendove u porastu broja organizacija i prijave na pozive različitih domaćih izvora uočavamo da se u proteklih nekoliko godina osjeća navala u registracijama nevladinih organizacija. Veliki broj ovih organizacija upravo "živi" od sredstava iz lokalnih izvora, a dio novoregistrovanih su organizacije nastale iz političkih ogranaaka.

Nevladin sektor u BiH bavi se raznovrsnim djelatnostima - od udruženja ribara i ljubitelja ptica, do tvrdo orijentisanih nacionalističkih grupa. Dugi niz godina nevladine organizacije ukazuju na potrebu definisanja orijentacija rada NVO-a, ali podjednako i procesa dodjele novčanih sredstava institucija vlasti nevladinom sektoru. Ovaj dvostrani proces treba da omogući da svaka strana ima odgovornost i da se ponaša transparentno. Vladine institucije treba više da rade na regulaciji i transparentnosti tog procesa sa jasnim kriterijumima o tome ko može da dobija novac, zašto, koji su očekivani rezultati. Kriterijumi za dodjelu sredstava treba da su u skladu sa stvarnim potrebama određene zajednice, naprimjer, ukoliko neka opština/grad ima strateški plan razvoja, projekti NVO-a treba da su zasnovani na starteškim pravcima. Nevladine organizacije sa svoje strane treba da urade više na svojoj transparentnosti, da javno izvještavaju o tome od koga sve dobijaju novac, te koje su rezultate postigli.

Različiti donatori zahtijevaju sufinansiranje programa i projekata što znači da je neophodno uspostaviti dobre odnose na relaciji vladinog i nevladinog sektora. Vlasti, u najvećem broju lokalne samuprave treba da prepoznaju značaj rada organizacija na rješavanju problema i da se pripreme

na dio sufinansiranja, jer u protivnom organizacije neće same moći dovesti veliki broj projekata do kraja, a samim tim izostaće i željeni rezultati. Ovaj problem sufinansiranja izražen je na svim nivoima, što ukazuje na potrebu sveobuhvatnijeg dijaloga i definisanja programa od strane vlasti koji će biti usmjereni za sufinansiranje pred pristupne pomoći.

NVO sektor – pozitivni koraci naprijed

Pozitivna strana rada NVO-a sektora ističe se kroz mnoga društvena polja počevši od problematike socijalne prirode, ekologije, pa do uključivanja manjina u život i rad zajednica. U prethodnom periodu registrovana su mnoga udruženja manjina, a Dekada Roma i ispunjenje obaveza države BiH prema Evropskoj uniji svakao je pozitivan primjer dobrog rada na putu eu-rointegracija. U mnogo čemu lokalne uprave ne bi uspjele u implemenatciji zadataka iz Dekade da se nisu uključile nevladine organizacije, a ni romska udruženja ne bi uspjela da nije bilo koordinacije i partnerskih projekata sa drugim nevladinim organizacijama.

Još uvijek je u nekim opštinama i gradovima poražavajuće da građani ne prepoznaju NVO sektor kao organizaciju građana, kao strukture kojima i sami pripadaju. Reakcije onih koji poznaju rad organizacija su pozitivne, ali se osjeti da dio građanstva ne razumije svoju pripadnost organizacijama, niti osjeća snagu koju može imati zajedničko djelovanje.

Sagledavajući mjesto i ulogu NVO u EU intgracijma vidljivo je narazumijevanje ali i manjak dijaloga između dva sektora, koji samim tim nameću i određene *preporuke i zaključke*:

Neophodno je uspostaviti trajni dijalog i stalnu komunikaciju na relaciji dva sektora, čime će se omogućiti veće razumijevanje, smanjiti tenzije a samim tim otvara se novi prostor koji treba da vodi ka partnerstvu sektora;

Nevladine organizacije u BiH teže profesionalizaciji i standardizaciji svoga rada što će im omogućiti veći dotok sredstva iz IPA i drugih međunarodnih i domaćih fondova, naravno to znači da se i od vlasti očekuje mnogo značajnije i transparentnije učešće;

Potrebe nevladinih i vladinih organizacija su u partnerskim odnosima, sa uvažavanjem jednih prema drugima, a samo zajedničkim radom moguće je riješiti nagomilane probleme na svim nivoima;

Euointegracije znače učešće u procesima, ne samo deklarativna podrška već i sufinansiranje programa i projekata, tako da je neophodno razmišljati o fondovima sufinansiranja.

Literatura

Istraživanja: “Pismo Glava – Izdvajanja vladinog sektora za nevladin sektor u Bosni i Hercegovini” za 2012. godinu, “Na pola puta – Izdvajanja vladinog sektora za nevladin sektor u Bosni i Hercegovini”- za 2010. godinu, www.sif.ba;

Web stranica Ministarstva pravde, www.mpr.gov.ba;

Web stranica Ministarstvo trgovine i turizma Vlada RS, www.vladars.net;
www.delbih.ec.europa.eu

Sajtovi gradova i opstina

Saradnja civilnog sektora i vlasti u Srbiji: otvaranje novog poglavlja ka EU integraciji

Stanka Parać Damjanović

Prema podacima iz Agencije za privredne registre, broj udruženja, odnosno organizacija civilnog društva, registrovanih i pre-registrovanih u skladu sa novim Zakonom o udruženjima (2009) je preko 20.000, pri čemu gotovo polovinu čine udruženja, društva i savezi koji deluju u oblasti sporta.

Prema istraživanju koje su 2011. sprovele Građanske inicijative oko 46% organizacija se bavi kulturom, medijima i rekreacijom, uključujući sport, 42% organizacija se bave obrazovanjem i istraživanjem, oko 40% socijalnim uslugama, životnom sredinom 28%, a 9% su organizacije koje se bave javnim zastupanjem, zakonima i politikama.

Istraživanje je pokazalo da je civilni sektor uglavnom novijeg datuma, kao i da se broj organizacija kontinuirano povećava nakon 2000. a naročito nakon 2010. Samo tokom istraživanja koje je sprovedeno 2011. taj broj je sa 16.000 narastao na više od 19.000. Tek mali broj organizacija, oko četvrtine, može se pohvaliti dugogodišnjim iskustvom, ili godinom osnivanja prije 1990, dok organizacionom kapacitetu govori podatak da je tek je nešto oko 4500 zaposlenih, pri čemu su to uglavnom tradicionalne organizacije, uključujući i vatrogasna društva, lovačka udruženja, kao i većinu organizacija koje rade u oblastima socijalnih usluga.

Što se tiče mesta registracije, najveći broj organizacija civilnog društva je u Vojvodini, zatim u Beogradu, s tim što su organizacije koje se bave javnim

politikama najzastupljenije u Beogradu, a ostale su ravnomerno raspoređene po regionima.

Kada je u pitanju finansiranje, tradicionalne, starije i organizacije koje se bave sportom se u najvećoj meri finansiraju iz budžeta, dok od organizacija koje se bave javnim zastupanjem mahom se finansiraju iz donatorskih sredstava i spadaju u one koje imaju najveće budžete. Međutim, potrebno je imati u vidu da sredstva namenjena finansiranju organizacija civilnog društva (u okviru budžetske linije 481), su istovremeno i sredstva namenjena finansiranju političkih partija i Srpske pravoslavne crkve (SPC) kao i verskih zajednica koje ovim sistemom finansiranja potpadaju pod istu budžetsku klasifikaciju.

Prema istom istraživanju, više 60% je realizovano za oblast sporta, 17,2% za usluge socijalne zaštite, 6,4% na omladinu i studente i 6,3% sredstava na oblast životne sredine. Sve ostale oblasti - uključujući kulturu, obrazovanje, borbu protiv korupcije, ljudska i manjinska prava učestvuju sa vrlo malim procentom do 4% u tom budžetu.

Ovaj kratki pregled statističkih pokazatelja govori mnogo o stanju i perspektivama razvoja civilnog sektora u Srbiji na početku nove faze EU integracije, odnosno dobijanja statusa države kandidata i očekivanog otvaranja pregovora sa Evropskom komisijom. I pored rastućeg broja registrovanih organizacija u skladu sa novim zakonom, civilno društvo u Srbiji se suočava sa kontinuiranim slabljenjem, pre svega zbog neadekvatnog sistemskog finansiranja, odnosno nasleđene preterane zavisnosti od donatorskih sredstava iz perioda sredine 90-tih sve do 2005. Nezaokružen i nedovršen finansijski okvir u ovoj fazi pridruživanja EU umnogome utiče na nemogućnost sektora da zadovolji kriterijume dalje profesionalizacije i specijalizacije u svom delovanju. To predstavlja značajnu prepreku za ugovaranje usluga koje pružaju OCD, naročito u malim i nedovoljno razvijenim sredinama. Time su dodatno ugrožene lokalne organizacije koje sve teže opstaju zato što ne mogu da ispune uslove profesionalnog delovanja, niti bivaju prepoznate kao partneri lokalnim samoupravama, odnosno javnom sektoru u celosti. Izuze tak tome trenutno su Ministarstvo omladine i sporta, Kancelarija za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike koje redovno po određenim sektorima raspisuje konkurse namenjene organizacijama civilnog društva u pružanju socijalnih usluga.

Veliki broj organizacija koje deluju u različitim sektorima i različitim nivoima kao i uzajamna konkurencija istovremeno znači da je ne samo vladi, već i drugim institucijama vlasti naročito lokalnim samoupravama, teško da uspostavi adekvatni sistem komunikacije i saradnje. S druge strane, komunikacija između samih OCD je neadekvatna i ograničena, sa vrlo malim

brojem osnovanih i funkcionalnih tematskih mreža, što sve zajedno otežava proces koordinacije i planiranja u konsultovanju oko sektorskih javnih politika. Donekle je ovaj problem prevaziđen (opet pod obavezom sektorskog planiranja predpristupne podrške u okviru raspoloživih IPA fondova) osnivanjem SECO mreže (Sektorske organizacije civilnog društva) i to za oblasti koje se poklapaju sa pregovaračkim poglavljima, a od kojih su u ovom trenutku najvažnije oblasti: vladavina prava, reforma državne uprave, građansko društvo, mediji i kultura, konkurentnost, razvoj ljudskih resursa, poljoprivreda i ruralni razvoj, životna sredina i energetika, i transport. Evidentno je dakle da država i organizacije civilnog društva poslednjih godina uspostavljaju dijalog uz takodje evidentan napor da se uspostavljaju održivi mehanizmi i institucionalne forme komunikacije, uglavnom i najčešće oko pitanja evropskih integracija, smanjenja siromaštva i socijalne politike, zaštite životne sredine, pitanja položaja mladih, ljudskih i manjinskih prava, te održivog lokalnog razvoja. Osnivanjem za sada samo Kancelarije vlade Republike Srbije za saradnju sa civilnim društvom učinjen je još jedan korak u pravcu unapredjenja sistemskog dijaloga, ali nedovoljan s obzirom na ulogu civilnog društva u procesu političke i ekonomske reforme (prije svega institucija) kao i nastupajuće faze pristupnih pregovora sa EU. Kako Srbija napreduje u procesu evropskih integracija, EU postaje glavni (gotovo jedini) donator za OCD, a dosadašnje evropske prakse ukazuju da se civilno društvo od početka pregovora do punopravnog članstva u EU nalazi pod velikim opterećenjem promena i kao ishodište prestaje da postoji u svom primarnom obliku, slično kao i ostali elementi sistema u tranziciji. Pre svega primer uspostavljenog sistema podrške civilnom društvu u Hrvatskoj koji se pored tematskog umrežavanja temelji na budžetskim izdvajanjima za održivost (tzv. hladni pogon) uz princip uravnoteženog teritorijalnog pristupa, ukazujući na taj način i da država uči da je potrebno ulagati u civilno društvo, prepoznajući njegovu stručnost i kao partnera i budućeg pružaoca usluga. Ujedno, na taj način i institucije podižu kapacitete za korišćenje budućih daleko većih evropskih fondova.

Civilno društvo u procesu usvajanja javnih politika

U Srbiji danas postoji preko 40 nacionalnih strategija u čijoj su izradi delom učestvovala tokom različitih vidova konsultovanja i organizacije civilnog društva. Može se reći da je Strategija za smanjenje siromaštva usvojena 2003., godine, trasirala metodologiju i mehanizme učešća OCD u

strateškim procesima. Slično tome, usvojene su i Strategija održivog razvoja, Nacionalni plan akcije za decu, Strategije o starenju, nacionalni planovi i akcije za osobe sa invaliditetom i za rodnu ravnopravnost, Strategija za mlade. Zbog poznavanja situacije na lokalnom nivou i problema specifičnih društvenih grupa, lokalne organizacije civilnog društva su često uključene u lokalno strateško planiranje i primenu raznih programa. Najčešće su partneri u izradi lokalnih strategija održivog razvoja i socio-ekonomskog razvoja u gradovima i opštinama Srbije, u izradi strategija za učešće građana na lokalnom nivou, kao i lokalnih akcionih planova za mlade i socijalnu politiku.

Nedavno usvojena Rezolucija Narodne Skupštine o zakonodavnoj politici, definiše potrebu obezbeđivanja potpune transparentnosti i otvorenosti tokom celokupnog zakonodavnog postupka, odnosno poštovanje sledećih principa:

Princip javnosti koji podrazumeva javno predstavljanje polaznih osnova zakonskog uređenja date oblasti, naročito ciljnim grupama na koje se odnosi, najavu, pripremu i usvajanje propisa u redovnom zakonodavnom postupku koji omogućava kvalitetno učešće javnosti na koju se ti propisi odnose.

Načelo pristupačnosti koje zahteva od nadležnih organa da obezbede upoznavanje javnosti sa novim propisima u razumnim rokovima, te obezbede besplatan pristup ažuriranim i jednostavnim bazama podataka o važećim propisima. U vezi s tim neophodno je pravilima urediti i razraditi konsultacije i javnu raspravu relevantnih učesnika.

Imajući u vidu ulogu parlamenta u EU integracijama, ovakva rezolucija je svakako napredak, pri čemu se spremnost na komunikaciju i unapređenje saradnje sa civilnim sektorom ogleda i organizovanju tematskih javnih debata kao i objavljivanje informatora o radu Skupštine (elektronski bilten Forum) koji je dostupan za sve zainteresovane organizacije. Očekuje se takođe formiranje Saveta za razvoj civilnog društva, kao i skori početak konsultacija povodom izrade prve Nacionalne strategije za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva.

Kada je reč o pokrajinskom i lokalnom nivou, donedavno veoma aktivan u obezbeđivanju finansijske i tehničke podrške organizacijama civilnog sektora, Fond za razvoj neprofitnog sektora AP Vojvodine je ukinut je 2012. godine kao prvi takav fond u Srbiji, sa jedinstvenom bazom podataka i različitim podsticajnim merama naročito prema OCD u lokalnim višenacionalnim sredinama. Pojedini pokrajinski sekretarijati preuzeli su obavezu kako saradnje tako i finansiranja putem objavljivanja konkursa namenjenih

aktivnostima civilnog društva. Ostaje međutim velika praznina u oblasti koordinacije, saradnje i konsultovanja imajući u vidu multietničnost pokrajine i veliki broj organizacija civilnog društva koje deluju na lokalnom nivou u urbanim i ruralnim područjima. Pojedini gradovi u Srbiji, poput Beograda, Niša, Novog Sada, Zrenjanina, Subotice su takođe osnovali lokalne fondove i programe podrške civilnom sektoru u oblastima od značaja za pripremu ili implementaciju razvojnih strategija, a primeri dobre prakse iz lokalnih sredina pokazuju da decentralizacija u međusektorskoj saradnji može doprineti ne samo jačanju kapaciteta lokalnih organizacija već i obimu i kvalitetu njihovih usluga.

U dosadašnjima godišnjim Izveštajima o napretku Srbije (kao i drugih zemalja Zapadnog Balkana), Evropska komisija posebno naglašava da civilno društvo ima nezaobilaznu ulogu u procesu evropskih integracija, te po pravilu pominje sve bitne aspekte funkcionisanja vitalnog civilnog sektora u zemljama regiona. Pre svega naglašava se da civilni sektor ima kapacitet mobilizacije građana za evropske vrednosti, promovisanje prednosti evropskih integracija, kao i ekonomsko-institucionalni aspekt, to jest efektivni doprinos jačanju kapaciteta za optimalno korišćenje raspoloživih EU fondova. Saradnja sa civilnim društvom sama po sebi nije jedan od uslova za članstvo u EU (od 35 pregovaračkih poglavlja nijedan nije posebno namenjen civilnom sektoru), ali organizacije civilnog društva imaju ulogu u konsultovanju, efektivnoj primeni i monitoringu sprovođenja zakona usklađenih sa pravnim tekovinama Evropske unije. U poređenju sa prethodnim IPA 2007-2013 budžetskim periodom, novi programski dokument Agenda za civilno društvo u zemljama kandidatima za članstvo u EU 2014-2020 naglasak je na stvaranju podsticajnog okruženja za razvoj civilnog sektora, izgradnji njihovih organizacijskih kapaciteta kao aktivnih, odgovornih i nezavisnih subjekata u procesu donošenja i usvajanja javnih politika. Štaviše, pored neophodnih institucionalnih pretpostavki, izgrađenosti organizacijskih administrativnih kapaciteta OCD, poseban akcenat stavlja se na efektivnost i indikatore ostvarenih rezultata u odnosu na postavljene ciljeve. Sistem monitoringa i izveštavanja o napretku reformi uključuje i procenu efektivnog doprinosa organizacija civilnog društva i to kroz:

Uključivanje organizacija civilnog sektora u pripremu godišnjih monitoring izveštaja Evropske komisije o napretku i ostvarenim rezultatima u procesu pristupanja

Uspostavljanje sistema koordinacije za monitoring grantova planiranih za razvoj civilnog sektora

Pripremu i izradu srednjoročnog izveštaja o napretku i učešću OCD u ostvarenim reformama (2017)

Pripremu i izradu finalnog izveštaja o napretku i učešću OCD u ostvarenim reformama (2020)

Kako u Srbiji, tako i u drugim zemljama regiona, civilni sektor očekuju brojni novi izazovi u narednoj fazi EU integracije. Sasvim je jasno da organizacije civilnog društva imaju važnu ulogu u evropskim demokratijama jer omogućuju građanima da stalno artikuliraju, brane i zagovaraju svoje legitime interese u javnom i političkom životu, a ne samo u vreme izbora (koncept aktivnog evropskog građanstva). Participativna demokratije ne znači samo formalnu izgrađenost institucija i mehanizama učešća u odlučivanju, već daleko više njihovo efektivno funkcionisanje od suštinskog interesa i dobrobit građana. Izgrađenost demokratskih institucija samo je pretpostavka njihovog mogućeg funkcionisanja kao potvrde istinski usvojenih demokratskih vrednosti u društvu. Tako se u drugom poglavlju *Lisabonskog ugovora* Evropske unije (EU) iz 2007. godine reprezentativna demokratija (uloga političkih partija) i participativna demokratije (uloga civilnog društva) navode kao osnovna demokratska načela na kojima se zasniva EU. Ugovor jamči svakom građaninu pravo da učestvuje u demokratskom životu Unije, i obavezuje institucije i tela Unije da na odgovarajući način građanima i reprezentativnim OCD omoguće izražavanje i javnu razmenu mišljenja u svim sektorskim politikama Evropske unije.

Osnivanjem Kancelarije vlade Republike Srbije za saradnju sa civilnim društvom, načinjen je prvi i dakako najvažniji korak ka institucionalnoj podršci organizacijama civilnog društva u ostvarivanju njegove uloge u EU integraciji. U osnivačkom dokumentu navedeni su između ostalih sledeći ključni principi delovanja:

Iniciranje dijaloga sa civilnim društvom o pitanjima od zajedničkog interesa
Učešće u pripremi i praćenju sprovođenja strateških dokumenata koji se odnose na stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva, u cilju daljeg razvoja saradnje javnog, privatnog i civilnog sektora

Iniciranje donošenja propisa i drugih opštih akata kojima se uređuje položaj udruženja i drugih organizacija civilnog društva, kao temelja izgradnje demokratskog, inkluzivnog i solidarnog društva

Prikupljanje i distribuiranje informacija od značaja za rad udruženja i drugih organizacija civilnog društva

saradnju sa nadležnim organima u obavljanju poslova koji se odnose na programiranje i upravljanje pretprikladnim i drugim fondovima Evropske unije za podršku civilnom društvu
pripremanje akata kojima vlada nadzire, usmerava i usklađuje poslove ministarstava i posebnih organizacija koji su u vezi sa pitanjima razvoja civilnog društva i saradnje Vlade sa civilnim društvom, kao i sa načinima na koji se javnost obaveštava o aktivnostima usmerenim na razvoj civilnog društva i saradnji Vlade sa civilnim društvom

Usvajanjem novog zakona i uspostavljanjem Kancelarije, Srbija se priključila zemljama regiona koje su sistemski pristupile uređivanju odnosa između javnog i civilnog sektora kao priznatog i legitimnog partnera u procesu reformi ka EU integracijama. Potrebno je još mnogo unaprediti u cilju uspostavljanja adekvatnog sistema finansiranja i transparentne raspodele budžetskih sredstava na svim nivoima, kao i na planu uspostavljanja održivih mehanizama saradnje i dijaloga na lokalnom nivou.

Literatura

Strateški okvir Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom 2011-2014,
<http://civilnodrustvo.gov.rs>
Izveštaj o radu Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom 2012
Studija izvodljivosti stvaranja lokalnih partnerstava, Građanske Inicijative,
2008.

Dešavanja u sjenci sporazuma o saradnji vladinog i nevladinog sektora

Murisa Marić

Uvod

Organizacije civilnog društva iz Bosne i Hercegovine, Srbije i Hrvatske okupljene unutar projekta “Civilno društvo u akciji za dijalog i partnerstvo” u periodu od dvije godine provodile su aktivnosti na uspostavljanju partnerskih odnosa i dijaloga usmjerenog na implemenatciju Sporazuma o saradnji vladinog i nevladoinog sektora unutar BiH, koristeći znanja i iskustva organizacija civilnog društva iz okruženja. Zajednički imenitelj rada bila je uspostava prvenstveno dijaloga, a zatim i preduzimanje konkretnih koraka ka većoj vidljivosti aktivnosti civilnog društva na bosanskohercegovačkoj društveno -političkoj sceni. Uprkos svim nedaćama koje prate razvoj civilnog društva u BiH, organizacije iz Mostara, Prijedora, Tuzle, Bihaća, Zavidovića i Breze okupile su oko sebe i organizacije iz ostalih gradova i opština i uspostavile saradnju koja u budućem vremenu treba da rezultira partnerskim odnosima kroz veći broj projekata čime će se doprinijeti izgradnji zajednica ali i većem uvažavanju rada organizacija i Udruženja. Zajedničko zalaganje kako vladinog ali i nevladinog sektora pokazatelj je evropske opredjeljenosti naše zemlje. Uključivanje aktera civilnog društva jedna je od značajnih koraka koji omogućavaju da naša zemlja implementira evropsku zadaću i pronađe svoj put ka dijalogu i partnerstvu sa svim relevantnim

organizacijama koje mogu adekvatno odgovoriti na sve izazove savremenog društva, što dovodi do većeg otvaranja i javnosti rada lokalnih samouprava i ima direktan uticaj na vraćanje povjerenja i odgovornost prema građanima. Namjera nam je da iz ovogodišnje u godinu poboljšavamo saradnju an mnogim poljima zajedničkog rada, da svojim sugestijama i zalagenjem pomognemo društveni rast i razvoj i da pri tome u svojim zajednicama partnerstvo pokažemo na djelu i na konkretnim zadacima koji rezultiraju saradnju, nesmetan razvoj civilnog društva, stvaranje predispozicija za zapošljavanje ali podjedanko dovode našu zemlju u sistem u kojem se uvažava mišljenja građana i poštuju njihova prava.

Sažetak istraživanja

Osnovna svrha istraživanja i publikovanja istog je da javnosti predstavimo koliko i kako je zaživio u opštinama/općinama i gradovima Sporazum o saradnji vladinog i nevladinog sektora ⁴¹. Dokument Sporazuma pruža okvir koji usmjerava ka zajedničkom odnosu na svim nivoima vlasti u BiH, od lokalnih zajednica (općina) do nivoa države (BiH). Sporazumom se potvrđuje opredijeljenost Vijeća ministara BiH i nevladinog sektora da ojačaju svoje obaveze i odgovornosti u ispunjavaju preuzetih uloga u razvoju i pružanju javne politike i da Vijeće ministara BiH preuzima obavezu i ojača svoju ulogu u promoviranju dobrovoljnih i društvenih aktivnosti u svim oblastima našeg društvenog života.

Zalaganjem prvenstveno organizacija civilnog društva do sada su u Bosni i Hercegovini Sporazumi potpisani u preko 60% lokalnih zajednica, u dva Kantona, dok entitetskih Sporazuma nema potpisanih.

Istraživanje primjene Sporazuma provedeno je u 23 opštine/općine i grada⁴², kao prvo istraživanje provedeno od strane OCD sa ciljem da se javnosti prikaže primjena Sporazuma ne samo kroz finansijsko davanje već da se sagledaju i druge mogućnosti za koje je opredjeljena lokalna uprava u saradnji sa civilnim društvom. Cilj nam je da promovišemo transparentnost rada lokalnih uprava ali da i dalje radimo na jačanju, dobrom upravljanju i djelovanju organizacija civilnog društva u BiH.

41 Vijeće Ministara potpisalo Sporazum o saradnji između Vijeća Ministara BiH i nevladinog sektora u BiH, april, 2007.god.

42 Cca 17% lokalnih zajednica

Istraživanje je provedeno u okviru projekta “Civilno društvo u akciji za dijalog i partnerstvo”, podržan od strane EU u okviru Programa predpristupne prekogranične pomoći (IPA), a zasnovano je na razvojnoj pretpostavci, koju potvrđuju rezultati komparativne analize i dobre prakse u saradnji lokalnih uprava i OCD.

Unutar vladinog i poslovnog sektora u našoj zemlji, kao i unutar samog nevladinog sektora i u BH javnosti uopšte, u posljednje vrijeme se sve češće mogu čuti zahtjevi za većom otvorenošću i javnošću rada NVO. Podjednako nevladine organizacije zahtijevaju i transparentan rad lokalnih uprava i veću doslednost u primjeni Sporazuma, što svakako znači i veću podršku na svim poljima saradnje između dva sektora. Objavljivanje ovog istraživanja predstavlja konkretan doprinos odgovoru na ove zahtjeve.

Nevladine organizacije koje javno objavljuju svoje odatke o finansijskom poslovanju, doprinose razvoju pozitivne percepcije o NVO od strane građana i BH javnosti uopšte, te jačanju kredibilitet NVO sektora kao pouzdanog partnera vlastima u daljem razvoju obostrano korisne saradnje. Svi ovi segmenti bez sumnje, pozitivno utiču i na dalju primjenu i razvoj Sporazuma o saradnji, kao demokratske prakse u odnosima između ova dva sektora društva, na svim nivoima vlasti u BiH.

Kao glavni instrument istraživanja korišten upitnik, dizajniran da bi se od staren opština/oićina i gradova dobile povratne informacije o stanju primjene Sporazuma. U istraživanju su učestovale 24 lokalne samouprave iz oba BH entiteta.

Upitnik je putem lićnih kontakata i sastanaka, e-maila i poštom, upućen na adrese 30 lokalnih uprava, sa pozivom da dostave tražene podatke vezane za njihovo primjenu Sporazuma, uz poštovanje principa dobrovoljnosti. U distribuciji ovih dokumenata korištene su usluge i resursi organizacija učesnica projekta iz Mostara, Prijedora, Tuzle, Bihaća, Zavidovića i Breze.

Grad/Opština	Sporazum
Banja Luka	Nema potpisan Sporazum , postoje Pravilnici i godišnji planovi koji regulišu finansiranje i sufinansiranje rada neprofitnog sektora,
Prijedor	Sporazum potpisan 2009.god., Do potpisivanja Sporazuma radili po "Odluci o kriterijumima, načinu i postupku raspodjele sredstava Udruženjima građana"
Kozarska Dubica	Nema potpisan Sporazum , ali su odnosi definisani putem "Odlukeo kriterijumima, načinu i postupku raspodjele sredstava Udruženjima građana" od 24.04.2002.god.
Ključ	Sporazum potpisan 21.12.2005.god.
Mostar	Sporazum potpisan 04.07.2012.god.
Trebinje	Sporazum potpisan 04.07.2005.god. Pored Sporazuma postoje Odluke o kriterijumima, načinu i postupku raspodjele sredstava Udruženjima građana/i omladinske organizacije, Odluka o finansiranju udruženja od javnog interesa za Grad Trebinje,
Konjic	Nema potpisan Sporazum / Postoji Vodič o partnerstvu sa građanima usvojen2008.god.,
Bihać	Sporazum potpisan 22.01.2013.god.
Velika Kladuša	Sporazum potpisan 07.05.2006.god. ostala akta Odluk o finansiranju/sufinansiranju projekata OCD odnosno NVO-a koje djeluju na području općine Velika Kladuša
Gradačac	Sporazum potpisan 12.06.2007.god.
Tuzla	Nema potpisan Sporazum , Ali su donesene Odluke o sufinansiranju projekata NVO, Odluka o dodjeli prostora za rad NVO po povlaštenim uslovima, Interni Kodeks Općine Tuzla podrška u smislu reference,
Orasje	Nema potpisan Sporazum , Postoji Odluka općinskog vijeća o dodjeli sredstava udruženjima građana,
Bijeljina	Sporazum potpisan 05.11.2010.god., postoji i Odluka o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava udruženjima građana, Pravilnik o raspodjeli sredstava nacionalnim manjinama,
Zavidovići	Sporazum potpisan 2007.god.
Maglaj	Nema potpisan Sporazum ali se radi prema Strategiji o partnerstvu između Općine Maglaj i građana Općine Maglaj od 19.05.2008.god., i preko iste se postupa sa Udruženjima, sportskim kolektivima, nevladinim organizacijama,
Doboj Istok	Sporazum potpisan 2010.god. radi se po Strategiji integrisanog lokalnog razvoja
Žepče	Sporazum potpisan 2010.god., donesena Odluka o kriterijima,
Breza	Nema potpisan Sporazum ,
Vareš	Sporazum potpisan 2012.god.
Sanski Most	Sporazum potpisan 2012.god.
Cazin	Sporazum potpisan 2012.god.
Visoko	Sporazum potpisan 2006.god.
Ilijaš	Nema potpisan Sporazum

Analiza

Na pitanje da li je sistematizacijom radnih mjesta u Vašem gradu/opštini/općini definisano radno mjesto za saradnju vladinog i nevladinog sektora, od ukupnog broja ispitanih u 11 lokalnih uprava definisano je radno mjesto za saradnju vladinog i nevladinog sektora, u dvije nema definisanog radnog mjesta, dok je 10 lokalnih uprava poslove saradnje definisalo u sklopu drugog referata.

Zaključak: Iz navedenog je vidljivo da postoji potreba za daljim i jačim zahtjevima od strane predstavnika civilnog društva u definisanju radnog mjesta za saradnju sa nevladinim sektorom, što će omogućiti bolji i produktivniji rad, razmjenu iskustava i planiranje daljeg partnerskog razvoja sektorske saradnje.

Na pitanje da li lokalna uprava funkcionoše u skladu sa međunarodno certificiranim standardima, od ukupnog broja ispitanih lokalnih uprava 14 lokalnih uprava funkcionoše prema međunarodnom certifikatu.

Zaključak: Vidljivo je da lokalne uprave teže standardizaciji, što je pokazatelj da je potrebno urediti i procedure i odnose sa nevladinim sektorom. Definisanje i uspostavljanje mehanizama kroz standardizaciju procedura će omogućiti veću saradnju i obostranu korisnost iz definisanih odnosa.

Na pitanjekoliko na godišnjem nivou lokalna uprava potpiše pisama podrške, čak šesnaest (16) lokalnih uprava potpiše više od deset (10) pisma podrške organizacijama civilnog društva, dok šest (6) lokalnih uprava potpiše više od jednog (1) pisma podrške, a jedna od Opština (ilijaš) uopšte nema takvih zahtjeva.

Zaključak: Vidljivo je da lokalne uprave potpisuju pisma podrške ali nemaju informacije šta se dešava sa projektima i koliko ih je realizovano nakon potpisane saradnje. Neophodno je u definisanju odnosa vladinog i nevladinog sektora, raditi na transparentnom izvještavanju od strane NVO-a, čime se daje doprinos uspostavljanju dijaloga i partnerstva na relaciji vladinog i nevladinog sektora.

Na pitanje koliko im je poznato koje su OCD sa područja Vašeg grada/opštine/općine konkurisala i dobila sredstva kroz evopske i IPA programe, sedam (7) lokalnih uprava nema informacija, u četiri (4) nije poznato, a dvanaest (12) lokalnih uprava ima informacije za 22 OCD.

Zaključak: Vidljivo je da čak i opštine/gradovi koji imaju definisane osobe za saradnju sa nevladinim organizacijama ne raspolažu sa informacijama o radu

OCD sa svog područja, iako su za određene projekte dale saglasnost putem pisma podrške. Neophodno je u budućnosti revidirati potpisane Sporazume i definisati kanale komunikacije na relaciji Vladinog i nevladinog sektora, što će rezultirati većom informisanosti građanstva o zajedničkim i pojedinačnim projektima navedenih sektorom ali će omogućiti i lokalnim upravama veći uvid u projektima koji se realizuju na određenom području.

Na pitanje da li je gradska/lokalna uprava u 2012. godini izdvojila sredstva za finansiranje/sufinansiranje programa i projekata nevladinih organizacija/OCD, sve lokalne uprave uključene u istraživanje potvrdno su odgovorile.

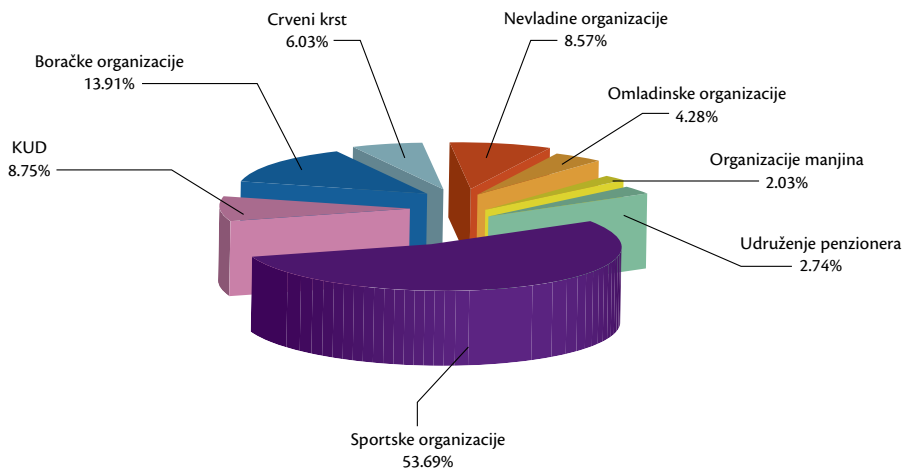
Zaključak: U svim lokalnim upravama vodi se politika odgovornosti prema izdvajanju sredstava za nevladin sektor kao i za ostale kategorije neprofitnih organizacija, ali se iz razgovora može zaključiti da niko nevrši praćenje realizacije odobrenih sredstava niti efekte ulaganja u rješavanje problematike definisane kroz projekte OCD.

Na pitanje da li je Skupština/Općinsko vijeće, prema usvojenom i potpisanom Sporazumu, donijela Odluku o oblastima koje su predviđene za finansiranje u 2012. god. U jednoj od lokalnih uprava projekti se definišu iz svih oblasti, u pet (5) ne postoji odluka, u jednoj (1) od lokalnih uprava to nije predviđeno Sporazumom, dok se u šesnaest (16) lokalnih uprava donosi odluka o finansiranju omladinskog rada, sporta, kultura, komunalne infrastrukture, demokratskog društva, socijalna zaštite, vjerske institucije, aktivnosti zajednice.

Zaključak: Primjetno je da lokalne uprave podržavaju "sve i svja" bez jasno definisanih oblasti i programa. Ovakav način raspodjele sredstava iz budžeta lokalnih uprava ne odražava jasne stavove ni opredjeljenja za rješavanje nagomilanih problema koje zajednički treba i mogu da riješe u saradnji sa nevladinim sektorom. Nevladine organizacije shodno definisanim odredbama Sporazuma ili drugih dokumenata koji definišu saradnju, treba da jače zagovaraju oblasti za finansiranje na godišnjem nivou kao i nezavisnu evaluaciju efekata ovakvog rada.

U tabeli koja slijedi unešeni su podaci o izdvajanjima iz budžeta grada/opštine/općine u 2012. godini za programe i projekte neprofitnog sektora.

Grad/opština/općina	NVOI	Omladinske organizacije	Organizacije manjina	Udruženja penzionera	Sportske organizacije	KUD-ovi	Boračka udruženja	Crveni križ/krišt	Ukupno
Banja Luka	268000,00	305000,00	200000,00		2304600,00	822900,00	689000,00		3849500,00
Prijedor	95000,00	100000,00	25000,00	210000,00	270000,00	90000,00	90000,00	75000,00	955000,00
Kozarska Dubica	39500,00	11000,00		25000,00	240000,00	18000,00	104585,00	38100,00	476185,00
Ključ	7900,00				90000,00		34000,00	10000,00	141900,00
Mostar	29000,00	32000,00	6000,00	5000,00	699500,00	112000,00	255000,00	138000,00	1276500,00
Trebinje	64935,22	80000,00	15100,00	22500,00	507000,00	16560,00	51300,00	90150,00	847545,22
Konjic	111200,00	20000,00			200000,00	100000,00	100000,00	341800,00	873000,00
Bihać	90000,00	13800,00	9690,00		833000,00	476000,00	20000,00	50000,00	1492490,00
Velika Kladuša	10701,00				178421,00	1500,00			190622,00
Cazin	51700,00	5000,00		5000,00	290000,00	15000,00	127500,00	35000,00	529200,00
Sanski Most	160000,00	10000,00	15500,00	3000,00	242000,00	12000,00	94000,00	25000,00	561500,00
Gradačac	60000,00	5000,00	3000,00		165000,00	7000,00	166606,00	8000,00	414606,00
Tuzla	100000,00			16920,00	205000,00	164723,00		39996,00	526639,00
Orašje	10000,00	5000,00			125000,00	30000,00	42500,00	26000,00	238500,00
Bijeljina	123000,00	40000,00	50000,00	64000,00	1400000,00	78000,00	77000,00	30000,00	1862000,00
Zavidovići	15000,00	12000,00		65000,00	170000,00	25000,00	105000,00	12000,00	404000,00
Maglaj		4305,00		9000,00	158763,00	60000,00	40305,00	3500,00	275873,00
Doboj Istok	5000,00				4000,00	4000,00	12000,00	1000,00	26000,00
Žepče	20000,00	15000,00			120000,00	80000,00			235000,00
Breza	48723,00	2400,00	1850,00		132000,00	1650,00	17800,00	14100,00	218523,00
Vareš	8000,00	2000,00			25000,00		8000,00		43000,00
Visoko	58000,00	15000,00			120000,00	7000,00	66000,00	12000,00	278000,00
Ilijaš		10000,00		15000,00	140000,00	24000,00	132000,00	18000,00	339000,00
TOTAL:	1375659,22	687505,00	326140,00	440420,00	8619284,40	1405333,00	2232596,00	967646,00	16054583,22

Prikaz procentulnih izdvajanja iz budžeta lokalnih uprava za određene kategorije nevladinog sektora

Zaključak: Ukupna izdvajanja u 23 grada/opštine iznose 16054583,22 KM, a kao što je i vidljivo iz grafikona ponavlja se trend najvećih ulaganja i izdvajanja za *sport od 53,69%*, različite *boračke organizacije od 13,91%*, Kulturno umjetnička društva *8,57%*, Nevaldine organizacije *8,57%*, crveni krst *6,03%*, Omladinske organizacije *4,28%*, Udruženja penzionera *2,74%*, Udruženja manjina *2,03%*.

Navedeni podaci su pokazatelj da se sredstva predviđema budžetima lokalnih uprava uglavnom utroše na finansiranje različitih spostrskih klubova i manifestacija, bez jasno definisanih kriterija za ovu oblast. Značajno mjesto u finansiranju zauzimaju i razne Boračke organizacije, dok se za omladinu izdvaja tek 4,28% od ukupnog budžeta što nisu dovoljna sredstva za poboljšanje života mladih i sprovođenja omladinske politike.

Na pitanje na koji način se dodjeljuju sredstva nevladinim i omladinskim organizacijama, osam (8) lokalnih uprava je odgovorilo da sredstva dodjeljuju putem javnog poziva, sedam (7) putem javnog poziva sa jasno definisanim oblastima, ciljevima, i iznosom sredstava po pojedinačnom grantu, pet (5) bez poziva tj. prema odluci Gradskog vijeća/Skupštine opštine/Općinskog vijeća, pet (5) radi prema zahtjevima organizacija civilnog društva, a postoje odgovori da se radi prema odluci Gradonačelnika/Načelnika, kroz programsko budžetiranje i putem posebnih budžetskih linija.

Zaključak: Prikupljeni podaci o načinu izdvajanja sredstava nam govore da lokalne uprave nemaju jasno definisane mehanizme po ovom pitanju, jer se prema potrebama biraju opcije, što dalje usložnjava položaj nevladinih organizacija. Gledano sa strane nevaldinih organizacija ovakav način rada govori nam o netransparentnom procesu dodjele sredstava, bez dalje kontrole i uvida u postignute rezultate.

Na pitanje na koji način nevladine i omladinske organizacije dobivaju sredstva za sufinansiranje programa i projekata definisanih Sporazumom ili drugim dokumentom o saradnji, deset (10) lokalnih uprava to radi putem javnog poziva, pet (5) prema zahtjevima organizacija civilnog društva, a neke od lokalnih uprava nemaju poziva, ako su projekti OCD od javnog interesa iznađu se sredstav, nisu u Sporazumima definisana sufinansiranja, potpisuju se dokumenti o saradnji i Sporazumi o pojedinačnim projektima.

Zaključak: Nevladine organizacije treba da zahtijevaju drugačiji odnos i uspostavljanje jedinstvenog sistema dodjele sredstava za sufinansiranje koja treba da su podjednako dostupna svim organizacijama, na taj način stiče se povjerenje u zajednički rad sa lokalnim uprava, nestvaraju se privilegovane organizacije već se jača civilno društvo u svim segmentima.

Na pitanje da li su i u kojem iznosu sufinansirani programi i projekti nevladinih i omladinskih organizacija i kojih, od dvadesettri (23) lokalne uprave, sufinansirano je preko dvadeset projekata u iznosima od 1500 do 100000KM.

Zaključak: Lokalne uprave još uvijek ne prepoznaju značaj sufinansiranja projekata koji mogu i treba da doprinesu kako razvoju civilnog građanskog društva tako i razvoju zajednice u cjelini. Predpristupna sredstva kroz mehanizam IPA, kao i sva druga sredstva Evropske unije zahtijevaju doprinose po pojedinom projektu i do 90000 Eura što iznosi 30% od dobijenih 300000 EUR nepovratnih sredstava. Neophodno je i dalje raditi na uspostavljanju partnerskih mehanizama i odonosa sa lokalnom upravama, definisanja značaja i oblika saradnje, kao i definisanja mogućnosti za sufinansiranje projekata OCD koji doprinose poboljšanju kvaliteta života u lokalnoj zajednici.

Na pitanje na koji način su definisane obaveze nevladinih i omladinskih organizacija o finansijskom izvještavanju o dobijenim sredstvima, dvanaest (12) lokalnih uprava je odgovorilo da je izvještavanje definisano potpisanim Ugovorom, sa jasno definisanim načinom finansijskog izvještavanja putem kopija računa, dok je 6 lokalnih uprava Finansijsko izvještavanje vrši putem pisanog izvještaja, bez kopija računa, a neke od njih koriste i LOD metodologiju,

izvještaji se podnose prilikom ponovnog apliciranja, gdje uz pisani izvještaj idu i kopije računa iz prethodnog perioda.

Zaključak: Prikupljeni podaci ukazuju na neophodnost uređenja oblasti izvještavanja kao sastavnog dijela dodjele sredstava po bilo kom osnovu sa jasno i nedvosmisleno definisanim mehanizme za sva sredstva koja se dodjeljuju iz budžeta lokalnih uprava. Potrebno je definisati obavezno podnošenje izvještaja kako narativnog tako i finasijskog, dostavljanje kopija računa, te uvođenje u red organizacija koje svoj rad treba da usaglase sa pozitivnim zakonskim propisima BiH kao i odgovornost za svako trošenje sredstava. Na ovaj način podiže se stepen razvoja civilnog društva, kao i transparentnost u radu kako nevladinih organizacija tako i lokalnih uprava.

Na pitanje na koji način su definisane obaveze sportskih organizacija o finansijkom izvještavanju o dobijenim sredstvima, četiri (4) lokalne uprave definisale su to Ugovorom, bez jasno preciziranog načina finasijskog izvještavanja, pet (5) Ugovorom, sa jasno definisanim načinom finasijskog izvještavanja putem kopija računa, u tri (3) finasijsko izvještavanje se vrši putem pisanog izvještaja, bez kopija računa, Ne izvještavaju nikako jer sportski savez dobije grant sredstva, donose se pojedinačna rješenja uz obavezne kopije računa, prilikom novog apliciranja za sredstva donosi se pisani izvještaj o utrošku.

Zaključak: Pokazatelji izdvajanja budžetskih sredstava nedvosmisleno govore da se za sport izdvaja preko 50% sredstava iz budžeta lokalnih uprava, za šta bi trebali zahtijevati i veću odgovornost pri pravdanju istih. Podaci o izdvajanjima i netransparentnom trošenju i pravdanju ukazuju da je u opštinama u kojima je potpisan Sporazum potrebno raditi na dodatnim aneksima koji će urediti oblast izvještavanja

Na pitanje na koji način su definisane obaveze organizacija manjina o finansijkom izvještavanju o dobijenim sredstvima, osam (8) lokalnih uprava odgovorilo je da su Ugovorom, sa jasno definisanim načinom finasijskog izvještavanja putem kopija računa, definisani odnosi, u pet (5) Finasijsko izvještavanje se vrši putem pisanog izvještaja, bez kopija računa, dok drugi to rade prilikom novog apliciranja ili uz donošenje rješenja za pojedini grant sa kopijama računa.

Zaključak: Kao i u sportu i u ovom segmentu neophodno je definisati jasne i nedvosmislene mehanizma izvještavanja, čime se utiče na stepen rasta i razvoja civilnog društva i omogućuje transparentan uvid u trošenje sredstava budžetskih obveznika.

Na pitanje na koji način su definisane obaveze KUD-ova o finansijskom izvještavanju o dobijenim sredstvima, čija su izdvajanja a kako je u tabeli prikazano veoma značajna, deset (10) lokalnih uprava to definiše putem Ugovorom, sa jasno definisanim načinom finansijskog izvještavanja putem kopija računa, u četiri (4) finansijsko izvještavanje se vrši putem pisanog izvještaja, bez kopija računa, dok ostali pribjegavaju samo Odluci o odobrenju sredstava, prilikom novog apliciranja podnose se izvještaji, donose se pojedinačna rješenja uz kopije računa.

Zaključak: Kultura je važan segment društva i potrebno je uvažiti rad svih koji je promovišu. Kao i prethodnim i u ovom segmentu je neophodno uvesti reda i definisati jasne i nedvosmislene mehanizme izvještavanja, čime se podiže stepen u odgovornosti civilnog društva i omogućuje transparentan uvid u trošenje sredstava budžetskih obveznika.

Na pitanje da li vodite Registar odgovori su kako slijedi u priloženom

Nevladinih organizacija		Omladinskih organizacija		Organizacija mnajina		Sportskih društva		KUD-ova	
Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne
15	8	18	5	13	10	16	7	16	7

Zaključak: Podaci iz tabele nam govore koliko lokalne uprave vode evidencija o nevladinim i osatlim organizacijama. Potrebno je uvesti reda u evidentiranje broja organizacija za područje koje pokriva lokalna samouprava. Ovaj registar je značajan iz nekoliko razloga: lokalne uprave raspolažu sa podacima o broju OCD, značaj i obim poslova koje organizacije mogu i treba shodno definisanim Misijama da urade, značaj međunarodnih ulaganja u lokalne zajednice putem OCD, i dr.

Na pitanje Da li organizacije kada se registruju u SUD-u/nadležnom Ministarstvu, imaju obavezu da se registruju i u Vaš Registar, u 3 lokalne uprave smo dobili odgovor Da trebaju, dok je čak 20 lokalnih uprava odgovorilo sa Ne.

Zaključak: Smatrajući da lokalne uprave treba da raspolažu sa podacima i informacija o provedenim aktivnostima na određenom području lokalne zajednice, neophodno je da se organizacije prijave ili registruju svoje djelovanje u nadležnoj službi opštine/općine ili grada. Ovaj vid prijavljivanja svakako ne smije da remeti slobodu udruživanja i samostalnost u radu Udruženja, ali svakako podiže stepen transparentnsoti u radu OCD-a.

Na pitanje Da li Vam je poznato koliko nevladinih organizacija djeluje na području Vašeg grada, opštine/općine, predstavnici koji su popunjavali upitnik su odgovarali okvirno tako da se cifra organizacija u 23 lokalnih zajednica kreće cca 2467 dok se u jednoj lokalnoj upravi nezna broj.

Zaključak: Lokalne uprave rade godišnje izvještaje o radu OCD, na sajtovima većine lokalnih uprava postoji i određena evidencija, te je neophodno doći do približnog broja organizacija sa ciljem da se utvrdi broj organizacija koje rade, koje se vode na papiru, koje su odavno ugašene i pojavljuju se po potrebi da bi dobili sredstva iz budžeta.

Na pitanje Da li organizacije civilnog društva, omladinske organizacije, sportski klubovi, organizacije manjina i druge nevladine organizacije imaju obavezu dostavljanja narativnog i finansijskog izvještaja, 19 lokalnih uprava je odgovorilo da imaju obavezu (one koje su na budžetu i one koje dobiju sredstava od lokalnih uprava) dok njih 4 smatra da izvještaj nije obavezan.

Zaključak: OCD imaju obavezu realizacije godišnjih Skupština, veliki broj OCD svoje izvještaje postavlja transparentno na web stranice, te ne postoji razlog da izvještaji ne budu dostupni i lokalnom parlamentu i lokalnoj upravi. Na ovaj način prepoznaće se OCD koje značajno doprinose jačanju lokalne zajednice, ali i OCD kojima je još uvijek potrebna pomoć da bi postigle veći stepen u vlastitom razvoju.

Na pitanje Da li organizacije civilnog društva, omladinske organizacije, sportski klubovi, organizacije manjina i druge nevladine organizacije svojevrijem dostavljaju publikovane godišnje narativne i finansijske izvještaje, u 10 lokalnih uprava to čini samo dvadesetak organizacija dok u 13 nema dostavljanja izvještaja.

Zaključak: Neophodno je raditi na uspostavljanju kontinuiranog dijaloga i veće saradnje na relaciji civilnog društva i lokalne uprave tako da tada neće izostati odgovornost ni jednih ni drugih.

